Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

[...] 1921 оной [...] 21-hээ гарана | № 55 (15678) | 1981 оной мартын 6, пятница | Сэн 3 мүнгэн.

ГАБШАГАЙ АЖАЛААРАА ХАРЮУСАХАБДИ!

МАНАЙ ҮГЭ НАЙДАМТАЙ

[...]«[...]нноозерская» гэжэ уур[...] Е. Ф. Федоренкын хүтэл[...]дэг хоёрдохи участогай [...]рнууд түрэл Коммунис [...]гаа XXVI съездые габ[...] ажалай амжалтаар уг[...]hэн. Арбан нэгэдэхи та[...] жэлэй эхинhээ ажалай [...] жагсаhан үдэрhөө хой[...] шахтернууд социалис мү[...] тугые дээрэ үр[...] ябана. Жэшээлхэ[...] Г. И. Калеңых гэг[...] даадаг бригадын [...] суудхэдэ 1520 тонно [...] малтан гаргажа, нор[...] 214 процент хүрэтэр [...].

[...] И. Черneговэй даа[...] комсомол залуушуулай [...] КПСС-эй XXVI съез[...] хүдэлмэрилжэ байhан [...]дэ халаан бүридэ 600 [...] нүүрhэ малтаха гэhэн [...] абаhан байгаа. Тэрэнээ [...] үлүүлэн дүүргэнэ. В. С. [...]вэй даадаг бригадын [...] жэлэй эхинhээ [...] хүдэлмэреэ дүүргэ[...]37 мянган тонно нүүрhэ [...] гэhэн уялга абаhан [...] Мүнөө тэрэнээ 7 мян[...]нноор үлүүлэн дүүргэн[...].

Р-С. СЫМБЕЕВ,
шахтер.

ҮНЭН ЗҮРХЭНhӨӨ ДЭМЖЭНЭБДИ

Манай управлениин хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон алба хаагшад hанаан сэдьхэлээ, ухаан бодолоо Коммунис партиин XXVI съездэ шэглүүлэнхэй. Мүнөө үедэ нүхэр Л. И. Брежневэй хэhэн КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоото элидхэлтэй гүнзэгыгөөр танилсажа байна. Совет хүнүүдэй ажабайдал, тэрэ тоодо ажаhуудалай хэрэглэмжые саашадань улам hайжаруулха тухай хэлэгдэhэниинь бидэниие урмашуулан баясуулна. Эгээл бага салин хүлhые hарын 80 түхэриг хүрэтэр, хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай тусхай тогтоогдоhон түлбэри ба салин хүлhые дээшэлүүлхэ гэhэн шухала хэмжээ ябуулгые бэелүүлжэ эхилхэ гээд хараалагдана. Хүн зониие эдеэ хоолоор, тэрэшэлэн үргэн хэрэглэлэй промышленна эд бараагаар хангалгые hайжаруулха зорилго түрүүшын ээлжээндэ табигдана гээд тэмдэглэгдэhэниинь ехэтэ hайшаалтай.

Манай хүдэлмэришэд «КПСС-эй XXVI съездэ — габшагай ажалай 26 недели» гэhэн уряа доро социалис мүрысөө үргэн дэлисэтэйгээр дэлгэрүүлжэ, бүхы арга боломжонуудаа элсүүлэн хүдэлөө юм. Съездын нээгдэhэн үдэр мүрысөөнэй дүн согсологдожо, түрүүшүүлээ элирүүлээбди. Д. Н. Булатаровагай даадаг гуталай цех эгээл энэ үдэр байгша оной хоёр hарынгаа түсэб 119 процент дүүргэhэн байна.

Т. А. Фадеевагай хүтэлбэридэг бригада 6200 түхэригэй хубсаhа оёжо шалгараа. Мүн хубсаhа эсхэгшэ Антонида Ильинична Попова, оёдолшод Фаина Тихоновна Попова, Зинаида Пурбуевна Ранжурова, Анна Дмитриевна Андреева болон бусадта «Арбадахи табан жэлэй ударник» гэhэн тэмдэгүүд барюулагдаба.

Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ хүдэлмэреэ бүри hайжаруулжа, «Шанар» гэhэн бүтээсэ ехэтэй системэ нэбтэрүүлхэ hаналтайбди.

В. ПОПОВ,
Хяагтын районой хүн зоной ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангаха талаар үйлэдбэриин управлениин директор.

Хэлэhэн үгэдөө хүрэнэ

Совхозой эхэ хониные харууhалдаг хонишод энэ жэлдэ 3200 хурьга түлжүүлхэ социалис уялга абаа hэн. Мүнөө хонид олоороо хурьгалжа захалаа. Хоёр мянга гаран хурьгад абтаад, гарзагүйгөөр, hайнаар түлжүүлэгдэнэ. Дундада нютагта үбэлжэжэ байдаг арбадахи табан жэлэй ударник нэрэ солотой Хулагта Амиилович Цырендоржиевтан мүнөө 100 гаран хурьгатай болонхой. Тэдэнэр хошин бүриhөө хурьга заатагүй абахабди гэжэ мэдүүлнэ.

Залуу хонишод — гэр бүлэ Баир ба Светлана Тобоевтон угаа урматай хүдэлжэ байна. Эдэнэр нёдондо 530 эмэ түлгэ тушаажа абаhан юм. Һайн харууhанда байhан түлгэнүүд саг соогоо булта урэжүүлэгдэжэ, үбэлжөлгын хаhа эмхи гуримтайгаар үнгэржэ байна. Абтаhан хурьгадайнь тоо табан зуундаа дүтэлөө. 100 түлгэ хонид бүхэнhөө 95 хурьга түлжүүлхэ гүйсэд арга боломжотой.

Тобшолон хэлэхэдэ, ажахымнай хонишод КПСС-эй XXVI съездые нэрэ солотойгоор угтаха гэhэн зорилгоёо амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна.

Б. ЖАМБАЛОВ,
Хоринн совхозой директор.

БАЯРТАЙБДИ

КПСС-эй XXVI съездын хүдэлмэреэ эхилхын урда тээхэнэ республикымнай эгээл холын хойто зүгтэхи Баунтын районой Россошино, Монгой, алта олзоборилогшодой ажаhуудаг Уакит тосхонуудай айлнууд телевизор харадаг боложо, угаа ехээр баярлаба. Баярлангүй байхын ньше аргагүй ааб даа. Анханда нүүдэл hуудалтай, түлюур ялуу ажаhуудаг эвенк үндэhэ яhатан мүнөө баян дэлгэр, эндэ тэниглэн байдалтай болонхой.

«Амалатский» совхозой түб болохо Россошино тосхон мүнөө ехэ хүгжэжэ байнхай. Арбадахи түсэбтэ табан жэлэй үедэ эндэ хоёр квартиратай байрын 40 гаран гэр, 250 hууритай соёлой, hургуулиин шэнэ байшангууд, 400 үнеэдэй багтаамжатай оньhожоруулагдаhан комплекс бодхоогдоо.

Эвенк үндэhэ яhатанай дундаhаа өөрын интеллигенци, дүй дуршэлтэй механизаторнууд болон малшад урган гараа. Нүхэд Р. М. Торгонов, А. Д. Басаулов, М. С. Моrоков гэгшэд нютаг зондоо ехэ хүндэтэй болоhон багшанар. Республикын габьяата малшад, районно Соведэй депутадууд У. Е. Иванов, Д. С. Дандеев али зэргын магтаал сууда хүртэнэ гээшэб.

Манай районой хүн зоной 85 процентынь мүнөө телевизор харадаг болохо арга олгохо хэрэгтэ ехэ габьяатай байhан, оролдолго гаргаhан инженернүүд В. М. Рупышев, А. Г. Проскурин гэгшэдтэ районоймнай ажалшад гүн сэдьхэлэй баяр баясхалан хүргэнэ. Тэрэ хүсэлыень газетээр дамжуулан бэелүүлхэ хүсэлэнтэйб.

В. ЧУНАВЛЕВ,
КПСС-эй райкомой таhагые даагша.

Репортаж

ЕХЭ ЗОРИЛГОНУУДЫЕ ШИИДХЭХЭЭР...

КПСС-эй XXVI съезд. Манай Эхэ ороной арадай, бүмбэрсэг дэлхэйн түрүү хүн түрэлтэнэй халуун анхарал татаhан, оюун бодолдо ошо бадаруулhан партиимнай ээлжээтэ дээдын ехэ хуралдаан хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Зүрхэ сэдьхэлээ дундаршагүй баяр баясхалангаар халяаhан делегадууд нютаг нютагтаа, хүдэлжэ байhан түрэл коллективүүдтээ бусаба.

Манай областной партийна организациие КПСС-эй XXVI съездэ түлөөлhэн делегадууд үсэгэлдэр үглөөгүүр Улаан-Үдын аэропорт дээрэ бууба. Самолёдhоо буун сасуу хүндэтэ нүхэднай телестудида уригдажа, республикын газетэнүүдэй редакцинуудай, радио болон телевидениин журналистнуудтай уулзаба.

Делегадуудай пресс-конференцие республикын Телевидени болон радио-дамжуулгын гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ, СССР-эй Журналистнуудай холбооной Буряадай эмхиин правлениин түрүүлэгшын орлогшо **Ц. Ц. Митыпов** нээхэ зуураа Москваhаа бусаhан делегадуудые hайн, амжалтатай ябажа ерэhэнтэйнь дашарамдуулан, сугларагшадай нэрэhээ халуунаар амаршалаа.

Пресс-конференци дээрэ эгээн түрүүлэн Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **Б. С. Семенов** үгэ хэлээ. Тиихэдээ КПСС-эй XXVI съездын хүдэлмэри тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэhэн байна.

— КПСС-эй XXVI съездэ 5002 делегадай hунгагдаhан ушар хадаа манай партиин али зэргын нугаршагүй ехэ политическэ хүсэн болложо шадаhые онсолон гэршэлнэ. Съезд хадаа угаа эмхи гуримтайгаар, ажал хэрэг шиидхэлгын дээдэ хэмжээндэ, сэхэ шууд ёhо баримталгын оршон байдалда үнгэрөө.

Съездын эгээл шухала хубинь хадаа КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй съезд дээрэ хэhэн тоосоото элидхэл болоно. Элидхэл болбол угаа гүнзэгы, удха түгэлдэр документ мүн гэжэ тэмдэглэгдээ. Энэ элидхэл соо арбадахи табан жэлэй дүнгүүд согсологдоо, шэнэ табан жэлдэ бэелүүлэгдэхэ асари ехэ зорилгонууд тодорхойлогдоо. Уласхоорондын байдалые энхэ амгаланаар байгуулхын тула партиин бэелүүлжэ байгаа гадаадын политикын сэсэн мэргэн байhаниинь эли тодоор харуулагдаа.

Үгынгөө эсэстэ нүхэр Семенов КПСС-эй съездын абаhан түүхэтэ документнүүдтэй гүнзэгыгөөр танилсахаhаа гадна тэдэниие тон шуналтайгаар шудалха, партиин хараалhан зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө бүхы хаба шадалаа, оюун бэлигээ зорюулха байhандань hэжэг түрэнэгүй гэжэ тэмдэглээ.

Баргажанай районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон, Социалис Ажалай Герой **О. Э. Сангадиева:**

— Мал ажал хүгжөөлгэ хадаа дайшалхы хэрэг мүн гэhэн үгэнүүдэй съездын документнүүд соо бэшэгдэhэн ушар минии зүрхэ сэдьхэл ехэтэ баясуулба. Саашадаа хүдөөдэ барилгын ехэ хүдэлмэри үргэнөөр хэгдэхэ болоно. Тиихэдэ газар hайжаруулха, ургасынь дээшэлүүлхэ гээшэ онсо шухала зорилго гэжэ тодор хойлогдоо. Юрэдөө, тэжээлээр баян байгаа хада мал ажал хүгжэжэл байха.

Би хонишон хүн гээшэб. Шадаал hаа hайнаар хүдэлхэ гэжэ оролдохо уялгатайб. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ абаhан социалис уялгаяа заатагүй дүүргэхэб. Арга боломжошье бии. Хониднай түлэг хурьгалжа байна, түл hайн, гарза хоролтодо ороногүй гэжэ Москвада байхадаа телефоноор хөөрэлдэжэ мэдээ hэм.

Ажалай Улаан Тугай ордентоУлаан-Үдын авиационно заводой модельщик **В. И. Бардунаев:**

— Угаа ехэ политическэ удха шанартай үйлэ хэрэг болложо үнгэрбэ гээшэ. Иимэ ехэ хуралдаанда юрын хүдэлмэришэн ябаhан минии хабаадаhан ушар хадаа юугээршье сасуулашагүй ехэ этигэл найдабари мүн. Урдаа табигдаhан даабаряа амжалтатай дүүргэхын тула бүхы хүсэ шадалаа зорюулхаб.

Бэшүүрэй районой Бодонгуудай совхозой директор **Д. Ц. Цыденжапов:**

— Хүдөөгэй юрын айлай бүлэдэ түрэhэн намда партиин съездын делегадаар hунгагдаха гэшэ гайхамшаг ехэ зол хуби байна даа. Таби гаратараа хараа, үзөөгүй юумэеэ хараашьеб, үзөөшьеб. Тон ехэ анхаралтайгаар Леонид Ильич Брежневэй съезд дээрэ хэhэн тоосоото элидхэл, делегадуудай, хариин айлшадай хэлэhэн үгэнүүдые шагнааб.

Георгиевско зал соо намда съездын делегадай улаан мандат барюулаа hэн. Тэрэл мандадаа дээрэ үргэн, съездын абаhан шиидхэбэринүүдэй, амгалан байдалай, Эхэ оронойнгоо саашадаа улам hалбархын түлөө дуугаа үгөөб.

БАМ-ай барилгашадай түлөөлэгшэ **В. И. Аксенов,** Загарайн районой «Татарский ключ» гэжэ карьероуправлениин жолоошон **П. И. Базыкин,** Ленинэй ордентоБуряадай гүрэнэй академическэ оперо ба баледэй театрай дуушан, РСФСР-эй арадай артист **Д. Ц. Дашиев** съездын хүдэлмэри тухай, аяншалга болон hонирхолтой уулзалганууд, хөөрэлдөөнүүд тушаа зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлгэн хэлэбэд.

— Съезднүүдэй ордон соо элдэб ажалтай, тушаалтай, эрдэмтэй хүнүүд, олон үндэhэ яhатанай түлөөлэгшэд суглараа. Гэбэшье эндэ бидэ бүгэдөөрэн нэгэ адли эрхэтэй, коммунистнуудай нэгэ бүлэ зон ябанабди гэжэ hанахадаа, партиингаа түлөө ехэл омогорхохоор байгдаа, — гэжэ Улаан-Үдын районой hуралсалай «Байгал» ажахын hаалишан **Л. Н. Седых** хөөрэлдөөндэ хабаадахадаа хэлээ.

Уулзалгын эсэстэ саашадаа бүри амжалтатай, зол жаргалтай ябахыень делегадуудта журналистнууд хүсэбэ.

Г. ЦЫРЕТОРОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Мэндэ амар, түрэл Буряад нютагнай! 2. Пресс-конференциин үедэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фотонууд.

[Бур]яадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

[Н]ҮХЭР Л. Ц. ЦЫРЕНОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ [Х]ҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

[Р]еспубликын хүдөө ажахын органуудта удаан саг соо [...] үрэтэйгөөр ажаллаhанайнь түлөө, түрэhөөр 70 наhа [...]hэнтэйнь дашарамдуулан, **Цыренов** Лыгден Цыреновые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй [Хүндэ]лэлэй **грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь И. ЧЕРНЯКОВ

[Ул]аан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1981 оной февралиин 26.

[Бур]яадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

[Н]ҮХЭР Д. М. МУНКОЕВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ [Х]ҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

[...]дэй органуудта удаан саг соо hайнаар хүдэлhэнэйнь [...] түрэhөөр 80 наhа гүйсэhэнтэйнь дашарамдуулан, [...] удха шанартай тусхайта пенсионер **Мункоев** Даши [Мун]коевичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Пре[зидиу]мэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

[Ул]аан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1981 оной мартын 3.

[А]ГРОНОМУУДАЙ СЕМИНАР

[К]ПСС-эй обкомой үүсхэлээр Буряадай хүдөө ажахын [инсти]тудта агрономуудай республиканска семинар үнгэр[өө]ба.

[Кол]хоз, совхозуудай, хүдөө ажахын районно управле[ниину]удэй агрономуудта хүдөө ажахын институдай, [В]АСХНИЛ-ай Сибириин отделениин харьяата Буряадай [хүдөө] ажахын эрдэм-шэнжэлгын институдай эрдэмтэд, [респ]убликын эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд болон [...] мэргэжэлтэд лекци, элидхэлнүүдые уншаба. Семи[нарта] хабаадагшад КПСС-эй XXVI съездын материалнууд[тай] танилсаhан, дүй дүршэлөө андалдаhан байна.

[...] КПСС-эй обкомой хүдөө ажа[хын ...] Б. Н. Николаев хабаадаба.

СОВЕТ, ПОЛЬШЫН ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭДЭЙ УУЛЗАЛГА

Советскэ Союзай ба Польшын Арадай Республикын хүтэлбэрилэгшэдэй хани ёhоной уулзалга мартын 4-дэ Кремль соо болобо.

Совет талаhаа — КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гүрэнэй аюулгүйе сахиха комитедэй түрүүлэгшэ Ю. В. Андропов, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь, М. А. Суслов, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Тихонов, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй оборонын министр Д. Ф. Устинов, КПСС-эй ЦК-гай секретарь К. В. Русаков;

Польшын талаhаа — ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь С. Каня, ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ ба оборонын министр В. Ярузельский, ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ПОРП-ын Катовицка воеводско комитедэй нэгэдэхи секретарь А. Жабиньский, ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, ПОРП-ын ЦК-гай секретарь Э. Войташек, ПНР-hээ Советскэ Союзда байдаг элшэн сайд К. Ольшевский гэгшэд уулзалгада хабаадаhан байна.

Тэдэнэрэй hанамжын ёhоор, интернациональна айхабтар ехэ үүргэтэй КПСС-эй XXVI съездын амжалтатайгаар дүүрэhээрнь ПОРП-ын ба ПНР-эй хүтэлбэрилэгшэд совет хүтэлбэрилэгшэдые амаршалба. Польшын коммунистнууд, Польшын ажалшад совет ханинарайнгаа түйлалтануудаар омогорхоно гэжэ эдэнэр тэмдэглээ.

Поляк нүхэд орон доторхи байдал тухай, поляк арадай социалис түйлалтануудта тохёолдуулагдажа байhан ехэ аюулые зайсуулан сараха талаар абтажа байhан хэмжээнүүд тухай мэдээсэбэ. ПОРП-ын ЦК-гай VIII Пленумэй шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, хүдэлмэришэн ангида, ажалшадта, общественын түрүү үзэл бодолтой бүхы хүсэнүүдтэ түшэглэн, Польшын Нэгэдэмэл хүдэлмэришэнэй парти болон ПНР-эй правительство эмхи гуримгүй ба задагай байдалые бүрин хүсэдөөр зайсуулан дабахые, социалис байгуулалта бэхижүүлхые хэлбэришэгүйгөөр түйлаха юм.

Дэлхэй дээрэхи хүсэнүүдэй тэнсүүриие хубилгахын, социалис хани нэгэдэлые, уласхоорондын коммунис ба сүлөөрэлгын бүхы хүдэлөөе hуларуулхын тула империализм, орон доторой хархис хүсэнүүд Польшодохи экономическа ба политическэ кризисые hамбаашалан хэрэглэхые hэдэнэ гэжэ хөөрэлдөөндэ хабаадагшад тэмдэглээ. Энэнь иимэ аюултай hэдэлгэнүүдтэ илангаяа шууд сэхэ, эрид шанга харюу сохилто үгэхэ эрилтэ табина. Социалис хани нэгэдэлтэ оронууд таhаршагүй холбоотой, тэрэниие хамгаалха гээшэ имагтал гүрэн бүхэнэй бэшэ, харин бүхы социалис хани нэгэдэлэй бэелүүлхэ хэрэг болоно.

Орон доторхи байдалаа үндэhөөрнь гуримшуулан hайжаруулха эршэмтэй хүдэлмэридэнь бусад аха дүү оронуудтай хамта СССР социалис Польшодо, Польшын коммунистнуудта шухала хэрэгтэй бүхы туhаламжа, дэмжэлгэ үзүүлдэг байгаа, саашадаашье үзүүлхэ юм гэжэ совет хүтэлбэрилэгшэд мэдүүлбэ. Иимэ хандаса КПСС-эй XXVI съездын зүгhөө бүрин hайшаагдаа, тэрэ бүхы совет коммунистнуудаар, совет арадаар дэмжэгдэнэ. Орон доторхи байдалаа хубилган заhаруулха, поляк арадай социалис түйлалтануудта тохёолдуулагдаhан аюулые зайсуулан сараха арга боломжонууд ба хүсэнүүдэй Польшын коммунистнуудта бии байhандань этигэн найдаhанаа мэдүүлбэ.

Уулзалгын үедэ Польшын хүтэлбэрилэгшэдэй үшөө дахин баталhанай ёhоор, Польшо социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай найдамтай хубинь байгаа, саашадаашье байха юм гэжэ совет хүнүүд этигэн найдана.

Уласхоорондын орёо түбэгтэй байдал, шахардуу байдал hулаpуулгые улам гүнзэгырүүлхын аша туhада шиидхэгдэхэ ёhотой ехэ зорилгонууд аха дүү социалис оронуудай нэгэдэлые, жагсаалые батадхан бэхижүүлхэ эрилтэ табина гэжэ уулзалгада хабаадагшад нэгэн hаналтайгаар баталаа.

Уулзалга үнэн зүрхэнэй оршон байдалда үнгэржэ, зүбшэн хэлсэгдэhэн асуудалнуудаар хоёр талын нэгэн адли hанал бодолтой байhые гэршэлбэ.

КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, СССР-hээ ПНР-тэ байдаг элшэн сайд Б. И. Аристов, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туhалагша А. И. Блатов, ПОРП-ын ЦК-гай Секретариадай канцеляриин начальник З. Регуцкий гэгшэд мүн лэ уулзалгада хабаадалсаба.

ПРЕСС-ЦЕНТРЭЙ ХҮДЭЛМЭРИИН ДҮНГҮҮД

КПСС-эй XXVI съездын пресс-центр хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Пресс-центрые хүтэлбэрилэгшэ Л. М. Замятин совет болон гадаадын журналистнуудтай түгэсхэлэй уулзалга дээрэ үгэ хэлэхэдээ, совет коммунистнуудай дээдэ хуралдаан дэлхэйн олониитын hонирхол ехээр татаа, олониитын дунда мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүдээр үргэнөөр тунхаглагдаа гэжэ тэмдэглээ. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хэhэн тоосоото элидхэл дүн хамта 4 миллион шахуу хэhэгээр 64 хэлэн дээрэ тусхай номууд болгогдожо хэблэгдээ. Гадаадын 700 гаран газетэ ба журнал энэ программна документые хураангыгаар 50 миллионhоо дээшэ хэhэгээр хэблэhэн байна.

Жаран ороной мянга гаран корреспондент съездын хүдэлмэриие дэлгэрэнгыгээр харуулба. Пресс-центрэй хүдэлмэрилhэн 15 үдэрэй туршада 31 пресс-конференци, тэрэ тоодо КПСС-эй дээдэ хуралдаанай делегадууд болон гадаадын айлшадтай уулзалга үнгэргэгдэhэн байна. Съездын делегадуудтай, министерствэнүүд болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдтэй, космонавтнуудтай, ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэдтэй, мүн гадаадын делегацинуудай гэшүүдтэй хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ ехэ арга боломжонууд гадаадын журналистнуудта олгогдоо.

Совет коммунистнуудай дээдэ хуралдаанай хүдэлмэриие үргэнөөр харуулhан СССР-эй Түбэй телевидениин дамжуулгануудые Советскэ Союзай газар дайда дээрэхи 120 телецентр дамжуулhан байна. Съезд тухай телевизионно репортажнууд үдэр бүри 87 орондо дамжуулагдажа, 2 миллиард шахуу хүн тэдэниие хараа.

Пресс-центртэ ТАСС-ай телетайпнууд тодхогдон табигдаба. Тэдээгээр ород, англи, француз, немец ба испан хэлэнүүд дээрэ Кремлиин Съезднүүдэй ордон соохоо мэдээсэлнүүд дары түргэн дамжуулагдадаг байба.

Информационно агентствэнүүдэй, телевидениин, радиогой, газетэ ба журналнуудай корреспондентнүүдэй ниитэ нэгэн hанамжын ёhоор, партиин XXVI съездын пресс-центртэ хүдэлмэрилхэ таарамжатай hайн эрхэ байдал байгуулагдаhан байгаа. Индиин корреспондент Масуд Али-Хан түгэсхэлэй пресс-конференци дээрэ адли мэргэжэлтэдэйнгээ зүгhөө үгэ хэлэхэдээ, КПСС-эй XXVI съездын хүдэлмэриие дэлгэрэнгыгээр харуулхынь тула Москвада сугларhан журналистнуудта таарамжатай hайн байдал байгуулhанайнь түлөө пресс-центрэй хүтэлбэрилэгшэдтэ үнэн зүрхэнhөө баяр баясхалан хүргэбэ.

(ТАСС).

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН XXVI СЪЕЗД

1981—1985 ОНУУДТА, МҮН 1990 ОН ХҮРЭТЭРХИ ҮЕДЭ СССР-
ЭКОНОМИЧЕСКА БА СОЦИАЛЬНА ХҮГЖЭЛТЫН ГОЛ ШЭГЛЭЛНҮҮ

[Үргэлжэлэл. Эхининь мартын 5-най номерто.]

V. АГРОПРОМЫШЛЕННА КОМПЛЕКСЫН ХҮГЖЭЛТЭ

Агропромышленна комплексын гол зорилгонь хадаа ороноо эдеэ хоолоор болон хүдөө ажахын түүхэй эдээр найдамтайгаар хангаха хэрэг болоно.

Эдеэ хоолой программые амжалтатайгаар бэелүүлхын тула агропромышленна комплексын һалбаринуудай хамтын түсэб табиха, хоорондохи хубаарилга ба тэнсүүриинь хангаха, тэрэнэй материально-техническэ баазые нилээд бэхижүүлхэ, һалбаринуудай хоорондохи экономическа харилсаае нарижуулан һайжаруулха, хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгые үргэдхэхын тула тэдэнэй бэе бэедээ нүлөөлгые нарин һайнаар эмхидхэхэ, продукциие бүрин бүтэн байлгаха, тэрэниие зөөлгые, бүйлүүлгые ба хэрэглэлгэшэдтэнь хүргэлгые һайжаруулха шухала.

Хүдөө ажахын бүхы һалбаринуудыень хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ ба ашаг үрынь ургалта хангаха, продукци үйлэдбэрилгые ехэ болгохо ба шанарыень һайжаруулха хэрэгтэй. Хүдөө ажахын үйлэдбэриие али бүхы талаарнь ашаг үрэ түгэсөөр хүгжөөхэ хараа шэглэлээ үргэлжэлүүлхэ.

Түрүү дүй дуршал үсэд нэтэрүүгээр нэбтэрүүлхэ, колхоз болон совхозуудта ажалай болон үйлэдбэриин эмхидхэл нарижуулан һайжаруулха. Газараа, үйлэдбэриин фонднуудые, материальна, финансын ба ажалай нөөсэнүүдые хэрэглэлгын ашаг үрые нилээд дээшэлүүлхэ. Түсэблэлгые, үйлэдбэрилгые ба хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэлгые экономическа талаарнь урмашуулгые, ажахын тоосоо бэхижүүлгые, продукциин өөрын үнэ сэн хямдаруулгые, хүдөө ажахын үйлэдбэриин олзотолгые дээшэлүүлхэ ба ажахынуудай финансово-экономическа байдалые һайжаруулха талаар хэдэ хэдэн хэмжээнүүдые бэелүүлхэ.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриин бүридэлые ба тэрэниие ороной зоно болон районуудаар хубаарилгые нарижуулан һайжаруулха хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлхэ, тэрэниие тусхай шэглэлтэй болголгын ба томодхолгын хэмжээе дээшэлүүлхэ. Эдеэ хоолой ниитэсоюзна фонд бүридхэн байгуулха, мүн эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хүн зоной эрилтэ хангаха талаар республиканудай, хизаарнуудай, областьнуудай болон районуудай үүргэ ба харюусалгыень шангадхаха.

Табан жэлэй туршада хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгын жэлэй дунда зэргын хэмжээе 12—14 процентээр, ниитын ажахынуудта ажалай бүтээсые 22—24 процентээр ехэ болгохо.

Газар тариалангай шухала зорилгонууд юуб гэхэдэ, хүрьһэнэй үржэл ба ургаса дээшэлүүлхэ, энэ һалбариие эрхилхэ талаар научна үндэһэ баримтатай зональна гуримуудые хэрэглэн, ороохо тарья, тэжээл болон бусад продукци үйлэдбэрилгые саашадань хүгжөөхэ.

Дунда зэргээр жэлдээ ороохо тарья үйлэдбэрилгые 238—243 миллион тоннодо, тэрэ тоодо ороохото-бобово ургамалнуудые 12—13 миллион тоннодо хүргэхэ. Шара будаа, гэршүүхэ, хара тарья, барайгар, хатуу ба хүсэтэ сортын шэниисэ, пивэ шанаха шанарай өшмээн, кукуруза болон тэжээлдэ хэрэглэдэг ороохото ургамалнуудай үйлэдбэрилгые ба худалдан абалгые ехэ болгохо.

Тэжээл үйлэдбэрилгые үндэһөөрнь һайжаруулха, ниитын мал ажалые, тэрэшэлэн эрхэтэдэй хубидаа баридаг малые ба шубуудые тэжээлээр хангаха гээшэ хойшолуулашагүй зорилго мүн. Орон доторoo мал ажалда найдамтай ба али бүхы талаараа хүсэлдүүлэгдэһэн тэжээлэй бааза байгуулха комплексно программа зохёолгые түгэсхэжэ, тэрэнээ бэелүүлжэ захалха. Колхоз болон совхозуудта тэжээл үйлэдбэрилгые тусхай шэглэлтэй һалбариин шэнжэтэй болгохо. Ажахынуудай өөһэдынгөө тэжээлээр хангагдадаг болохо хэрэгтэ онсо анхарал хандуулха. Эдеэ хоолой үлөөдэһэ хүсэд һайнаар хэрэглэхэ.

Бүхы зүйлэй тэжээлэй шанарые һайжаруулха, тэжээлэй белок элбэгжүүлхэ асуудалые шиидхэлгэдэ хүсэеэ элсүүлхэ, нэн түрүүн горох, хүсы, клевер, люпин, соя, рапс болон белок ехэтэй бусад ургамалнуудай тарилгые үргэдхэхэ ба үйлэдбэрилгыень нилээд ехэ болгохо. Тэжээлэй ургамалнуудай болон нуга сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ. Ургаса хуряаха ба хадагалха үедэ тэжээлэй үнэтэ шэмэ шанарайнь алдагдадагые эрид бага болгохо. Ажахынуудта типовой проектын ёhоор силос, сенаж, үбhэ, ногооной гурил, корнеплодуудые ба бусад тэжээл хадагалха байра барилгые хурдадхаха.

Дунда зэргээр жэлдээ сэбэрлэгдээгүй хлопок үйлэдбэрилгые 9,2 — 9,3 миллион тоннодо хүргэхэ, утаhанайнь шанар һайжаруулха. Эгээн сэнтэй нарин утаhата сортын хлопок тарилгые үргэдхэхэ, дунда зэргын утаhатай сортын аад, технологическа эрхим һайн шэнжэ шанартай хлопок үйлэдбэрилгын бүридэлые нарижуулан гуримшуулха.

Лубяной ургамалнуудай ургасыень ба шанарыень дээшэлүүлхэ, мүн тэрэнэй гээлтэдэ оролгые усадхаха, лен-долгунецые ба улhые промышленна аргаар түрүүлэн илган болбосоруулгын хэмжээе ехэ болгохо.

Дунда зэргээр жэлдээ саахарай свёкло үйлэдбэрилгые 100 — 103 миллион тоннодо хүргэхэ. Саахарай свёклын тарилгын гектар бүриhөө абтадаг саахарай хэмжээе дээшэлүүлхэ.

Наран сэсэг, лён-кудряш, клещевинэ, эфирнэ тоhолиг болон техническэ бусад ургамалнуудай, тэрэшэлэн эмдэ ородог ургамалнуудай ургасыень дээшэлүүлжэ, үрэhэнэйнь шанар һайжаруулха.

Хартаабха, овощ болон бахчева ургамалнуудай үйлэдбэрилгые саашадань ехэ болгожо, ассортиментыень үргэдхэхэ ба шанарыень дээшэлүүлхэ, һайнаар хадагалха ба хоролтыень эрид бага болгохо.

Үрэ жэмэс, овощ болон хартаабха үйлэдбэрилгэ, бэлэдхэлгэ, хадагалалга ба худалдалга эмхидхэлгые нарижуулан һайжаруулха. Холодильнигуудые, хадагалха байра, тушаан абаха пунктнуудые, тэрэниие бүйлүүлхэ предприятинуудые ба цехүүдые барилгые ехэ болгохо, түрүүшын ээлжээндэ үрэ жэмэс, овощ үйлэдбэрилэгдэдэг газарта тэдэниие бариха.

Теплицын ажахынуудые үргэдхэхэ, илангаяа промышленна предприятинуудай халуун уһа, халуун уһатай булагуудые хэрэглэхэ.

Үрэ жэмэс, виноград, сай болон субтропическа ургамалнуудые үйлэдбэрилгые ехэ болгохо. Шэнэ саад болон промышленна түхэлэй виноградникгуудые һуулгаха ба хуушануудыень шэнэдхэхэ хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлхэ. Һуулгагдаха ургамалнуудай сорт болон зүйлнүүдэйнь бүридэлые һайжаруулха, үрэ жэмэстэ ургамалнуудай үбэлэй сортнуудай хубиие ехэ болгохо. Буйлуулагдаагүй овощ болон фруктнуудые хэрэглэгшэдэй кооперации болон колхозно дэлгүүр дээрэ худалдалгые үргэдхэхэ.

Хүдөө ажахын ургамалнуудай үрэһэ үйлэдбэрилхэ гуримые нарижуулан һайжаруулха, тэрэниие промышленна һуури дээрэ гаргалгые түргэдхэхэ, ургаса ехэтэй шэнэ сортнууд болон гибридүүдые үйлэдбэридэ түргэнөөр нэбтэрүүлхэ; үрэһэнэй шанарые дээшэлүүлхэ. Хоротонhoo, үбшэн болон буртаг ногоонуудhaa ургасын хоролтые бага болгохо, ургамалнуудые биологическа аргаар хамгаалалгые үргэнөөр хэрэглэхэ, Кукуруза, саахарай свёкло, наран сэсэг, соя, хартаабха болон бусад ургамалнуудые үйлэдбэрилгэдэ индустриальна технологи нэбтэрүүлхэ.

Мал ажалые хүдөөгэй габшагай хүдэлмэриин дайшалхы һалбари гэжэ тоолохо. Энэ һалбариин продукциин үйлэдбэрилгын хэмжээе саашадань ехэ болгохо, адууhа малай ба шубуунуудай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ. Дунда зэргээр жэлдэ мяха үйлэдбэрилгые 17—17,5 миллион тоннодо (үүсэлэгдэhэн шэгнүүрээр), һү — 97—99 миллион тоннодо, үндэгэ — адагынь 72 миллиардда, ноохо — 470—480 мянган тоннодо хүргэхэ. Үнеэдэй һү шэмэ дээшэлүүлжэ, һүнэй шанарые һайжаруулха. Тугалнуудые, буруунуудые, хашарагуудые түргэн зуура түлжүүлhэнэй ба шахан таргалуулhанай, шахалгын болзорые хорооhоной ашаар ухэрэй мяха үйлэдбэрилгые ехэ болгохо арга боломжонуудые үргэнөөр хэрэглэхэ. Мяхалиг ухэрнүүдые ба шубуудые үсхэбэрилгые үргэдхэхэ хэмжээнүүдые бэелүүлхэ. Оро, адуу мори, туулай болон үнэтэ арhатай ан үсхэбэрилгэдэ, сөөрэмүүдтэ загаhа үдхэхэ, зүгын болон торго үйлэдбэрилхэ ажахынуудые хүгжөөхэ хэрэгтэ анхарал ехээр табиха.

Гахай үсхэбэрилгые түргэнөөр хүгжөөхэ, гахай үдхэхэ промышленна түхэлэй предприятинуудай хүсые үргэдхэхэ. Тусхай шэглэлтэй болгогдоогүй ажахынуудай фермэнүүдтэ болон эрхэтэдэй хубиин ажахынуудай гахайн мяха үйлэдбэрилхэ арга боломжонуудые һайнаар хэрэглэхэ. Хониной мяха, ноохо, каракуль болон хонин ажалай ба, ямаа үсхэбэрилгын бусад продукци үйлэдбэрилгые али болохоор ехэдхэхэ. Эдэ һалбаринуудай үйлэдбэриин бааза бэхижүүлхэ, оньһожоруулагдамал томо фермэнүүдые ба шахалгын талмайнуудые байгуулха.

Малай толгой бүриhөө продукци абалгые нилээд ехэ болгохо. Һүрэгүүдые үдхэн олошоруулгые эрид һайжаруулха ба малай гэрзалалгые усадхаха.

Малай үүлтэрэй ба ашаг шэмынь шанарые нарижуулан һайжаруулха, промышленна технологиин эрилтэнүүдые хангаха ашаг шэмэ ехэтэй малай болон шубуудай шэнэ үүлтэрнүүдые, һалтар болон гибридүүдые бии болгохо селекционно хүдэлмэриин хэмжээе дээшэнь үргэхэ. Мал ажалда хэрэглэгдэхэ эм домой зүйлнүүдые ба витаминуудые үгэлгые үргэдхэхэ, ветеринарна хангалгые һайжаруулха.

Хүдөө ажахын продукци худалдан абалгые ехэ болгохо, тэрэнэй шанарые нилээд дээшэлүүлхэ ба түсэбөөр хараалагдаhан ассортимент наринаар баримталха.

Бэлэдхэлгын эмхидхэлые ба онол аргануудые нарижуулан гуримшуулха.

Худалдаа наймаанай болон ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай колхоз болон совхозуудтай сэхэ харилсадаг болохо гуримые хүгжөөхэ.

Предприятинуудай, организацинуудай болон эмхи зургаануудай хамhабариин ажахынуудта, эрхэтэдэй хубиин ажахынуудта, тэрэшэлэн хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай хамтын саад, огород эрхилдэг болон туулай үсхэбэрилдэг нэгэдэлнүүдтэ (бүлгэмүүдтэ) мяха, һү, хартаабха, овощ болон үрэ жэмэс үйлэдбэрилгые ехэ болгохо, түл түрэсэ, тэжээл, үрэһэ болон үтэгжүүлгэ худалдан абалгадань тэдэнэртэ туhалха.

Мелиорацини ашаар газар һайжаруулгые саашадань хүгжөөлгые хангаха. Гүрэнэй капитальна һомологын хүсөөр 3,4 — 3,6 миллион гектарые уһалагдадаг болгохо, намагhaa хатаагдаhан 3,7—3,9 миллион гектар газар ашаглалгада оруулха, сүл элhэн, элhэлиг ба хада уулата районуудай 26 — 28 миллион гектар бэлшээриие уһалууритай болгохо.

Уһалагдадаг ба намагhaa хатаагдаhан газарые хэрэглэлгын ашаг үрые али бүхы талаарнь дээшэлүүлхэ, энэ газар дээрэhээ проектээр хараалагдаhан ургаса абадаг болохо болзорые хорооохо. Уһанай ажахын барилгануудай техническэ хэмжээе ба шанарые дээшэнь үргэхэ, мелиорациин хүсөөр газар һайжаруулгын, тэрэниие хүдөө ажахыда ашаглалгын хүдэлмэриие комплексно гуримаар ябуулгые хангаха, хүдөө ажахын хэрэгсэлдэ уһа зохидоор гаргашалха хэмжээнүүдые бэелүүлхэ, уһалагдадаг ба хатаагдаhан газарай мелиоративна байдалые һайжаруулха, тиимэ газарые эдлэлгэhээ гаргаhанай түлөө харюусалгые үргэхэ. Бии байгаа мелиоративна системэнүүдые шэнэдхэн заһабарилха, тэдэнэй уһаар хангасые һайжаруулха, хүрьһэнэй хужарлиг ба кислота ехэтэй байhыень усадхаха хүдэлмэринүүдые бусадhaa хурданаар ябуулха.

Хойто талын гол мүрэнүүдэй зарим урасхалые Волга мүрэнэй һабада оруулхаар бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулжа захалха, тэрэшэлэн Сибириин гол мүрэнүүдэй уһые Дунда Ази болон Казахстан руу табихаар эрдэм шэнжэлэлгын ба проектнэ тодорхойлолгые үргэлжэлүүлхэ.

Газар тариаланда, мал ажалда, химиин арга боломжонуудые эгээн ашагтайгаар хэрэглэдэг болохо хэмжээнүүдые удаа дараалан бэелүүлхэ. 1985 ондо хүдөө ажахыда минеральна үтэгжүүлгэ үгэлгые условно единицээр адагынь 115 миллион тоннодо, тэжээлэй химическэ нэмэлтэнүүдые 5 миллион тоннодо, ургамалнуудые хамгаалха аша үрэ ехэтэй зүйлнүүдые 650—680 мянган тоннодо хүргэлтые хангаха. Тэжээлнүүдые даран хадагалхада хэрэглэгдэхэ химическэ зүйлнүүдээр хүдөө ажахые хангалгые һайжаруулха.

Хүдөө ажахыда агрохимическэ албатанай үүргэ дээшэлүүлхэ ба минеральна үтэгжүүлгэнүүдые, избёосхын материалнуудые, ургамалнуудые хамгаалха химическэ зүйлнүүдые ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ талаар тэдэнэрэй харюусалгыень үргэхэ. Үтэгжүүлгэнүүдые ургамалай үндэһэндэ дүтэ оруулха онол арга үргэнөөр нэбтэрүүлхэ. Тук үтэгжүүлгэнүүдые хадагалхада, зөөхэдэ ба тараахада ушардаг гээлтэнүүдые эрид хорооохо.

Органическа үтэгжүүлгэнүүдэй нөөсэнүүдые эгээн хүсэдөөр ба ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэлгые хангаха. Энэ талаар хэрэгтэй болохо бүтээсэ ехэтэй машинанууд болон зэмсэгүүдээр ажахынуудые хангаха. 1985 он хүрэтэр органическа үтэгжүүлгэнүүдые хэрэглэлгын хэмжээе 1 — 1,2 миллиард тоннодо хүргэхэ. Эхүүн, хүрьhые избёосходолгын шанарые дээшэлүүлхэ.

Арадей ажахые хүгжөөлгэдэ зорюулагдадаг мүнгэ зөөриин ниитэ хэмжээнэй дотор арбан нэгэдэхи табан жэлдэ хүдөө ажахыда үгтэхэ капитальна һомологын удельнэ хэмжээе мүнөө үедэ түйлагдаhанhaa доошо бэшэ байхаар хараалха. Үйлэдбэридэ зорюулагдаhан капитальна һомологын ашаг үрые али болохоор дээшэлүүлхэ, тэрэниие эгээн түрүүн газарай үржэл дээшэлүүлгэдэ, мал ажалда тэжээлэй бага бэхи бааза байгуулгада, продукци даб дээрэ бүйлүүлхэ үйлэдбэриин хүсэнүүдые, складууд болон юумэ хадагалха байрануудые барилгада, малай байрануудые болон бусад барилгануудые шэнэдхэн заһабарилгада ба үргэдхэлгэдэ хэрэглэхэ.

Хүдөө нютагуудта һайнаар түхеэрэгдэhэн байрын гэрнүүдые мал болон шубуудые байлгаха ажахын барилгануудтайгаар, һургуулиин наһанда хүрөөдүй үхибүүдэй эмхи зургаануудые, клуб болон соёлой-ажахуудалай хэрэглэмжын бусад барилгануудые бэшэнhээ хурдан түргэнөөр бариха хэрэгые бэелүүлхэ. Энээндэ зорюулагдаhан капитальна һомологын хэмжээе 39 процентээр ехэ болгохо. Хүдөөгэй һуурин тосхонуудые нэгэ газарhaa газ болон дулаагаар, водопровод болон канализацяар хангасые дээшэлүүлхэ. Ажахынууд доторой хатуу хушалтатай харгы барилгын хэмжээе үргэдхэхэ.

Хүдөөгэй барилгын индустриальна бааза хүгжөөлгые хурдадхаха. Заводто бэлэдэгдэhэндэл түгэс бэлэн индустриальна барилгын хүнгэн зүйлнүүдэй комплектнүүдые бүри ехээр гаргадаг болохо.

Шэнэ техникын үндэhэ һуури дээрэ хүдөө ажахые техническэ талаар шэнэдхэн зэбсэгжүүлгые үргэлжэлүүлхэ. Табан жэлэй туршада хүдөө ажахыда 1.870 мянган трактор, 1.450 мянган ашаанай автомобиль, ороохоной 600 мянган комбайн болон хүдөө ажахын бусад техникэ үгэхэ. Саахарай свёкло, сэбэрлэгдээгүй хлопок, лён-долгунец үйлэдбэрилгые, органическа болон минеральна үтэгжүүлгэнүүдые хүрьһэндэ оруулгые ба ургамалнуудые хамгаалха зүйлнүүдые хэрэглэлгые үргэлжэдэнь оньһожоруулжа дүүргэхэ. Овощ, хартаабха, үрэ жэмэс, тэжээл болон мал ажалай продукци үйлэдбэрилгые оньһожоруулгын хэмжээе дээшэлүүлхэ.

Тракторнуудые, автомобильнуудые, ургаса хуряадаг болон бусад машинануудые ашаглалгые нилээд һайжаруулха, тэдэниие сагhaa урид хэрэглэлhээ хаягдаhанда тоолохо ушар гаргахагүй. Техникэ заһабарилгын болон харууhалалгын шанар дээшэлүүлхэ, мүн тэрэнэй бүрин бүтэн байлгые хангаха. Заһабарилга-харууhалгын баазые бэхижүүлхэ ба мэргэжүүлхэ хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлхэ. Техникэ ашаглалга эмхидхэлгэдэ түрүү онол арга хэрэглэлгые үргэдхэхэ.

Ажалые электрын элшэ хүсөөр зэбсэгжүүлгые хүдөө ажахыда 1,4—1,5 дахинаар дээшэлүүлхэ.

Хүдөө ажахы эрхилэлгэдэ эрдэмэй үндэhэ баримтатай гуримуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ талаар ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдэй, эрдэм шэнжэлэлгын эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй, партийна, советскэ болон хүдөө ажахын органуудай харюусалгые шангадхаха. Хүдөө ажахын эрдэмэй ашаг үрые дээшэлүүлхэ, тэрэнэй түйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ болзорые хорооохо, эрдэм үйлэдбэри хоёрой холбоо барисаае бэхижүүлхэ.

Ажахынууд хоорондын хамжаанай болон агропромышленна холбоо барисаанай һуури дээрэ хүдөө ажахын үйлэдбэриие тусхай шэглэлтэй болгохо ба томодхохо хүдэлмэреэ удаа дараалан хүгжөөхэ.

Колхозууд болон совхозуудта хүдөө ажахын продукци бүйлүүлхэ, мүн барилгын материалнуудые бэлдэхэ ба гол түлэб нютагай түүхэй эдээр, промышленностиин хаядаhаар арад зоной хэрэглэмжын эд бараа бүтээн гаргаха хамhабариин промышленна болон олзоборилгын үйлэдбэри саашадань хүгжөөлгые хангаха.

Хүдөө ажахыда хэрэгтэй олон мэргэжэлэй кадрнуудые һурган бэлдэлгые һайжаруулха, колхозууд болон совхозуудай хүтэлбэрилгын дунда шатые шадабаритай мэргэжэлтэдээр бэхижүүлхэ.

Колхозуудай, совхозуудай болон ажахынууд хоорондын предприятинуудай өөhэдөө мэдэжэ ажахыгаа ударидалгые али болохоор хүгжөөхэ.

Ой модоной ажахыда ой модые таhалгаряагүй ба бодомжотойгоор ашаглаха гуримда шата дамжан оролгые хангаха, ой модоной бүридэлэй шанарые һайжаруулха. 8 миллион гектарhaa бага бэшэ газарта үнэтэ зүйлэй залуу модонуудые ургуулха. Модо ургуулгада промышленна онол аргануудые нэбтэрүүлхэ. СССР-эй Европейско-Уралай зонодо целлюлозно-саарhанай промышленностиин саг үргэлжын модоной бааза байгуулхын тула тусгаар газарта ой модо ургуулха холын зорилготой комплексно программые бэелүүлжэ захалха.

Хонин ажалай тэжээлэй бааза үргэдхэхэ ба бэхижүүлхэ зорилгоор Дунда Азиин болон Казахстанай элhэн губирхуу районуудай бэлшээриие ой модотой болгохо хүдэлмэриин хэмжээе ехэ болгохо.

Эдеэ хоолой промышленностиин һалбаринуудта продукци бүтээн гаргалгые 23—26 процентээр дээшэлүүлхэ. Хэрэглэхээр бэлэн болгогдоhон продуктнуудые, полуфабрикадуудые, кулинарна зүйлнүүдые, хартаабхаар хэhэн продуктнуудые, бүйлүүлэнгүйгөөр хүргэhэн үрэ жэмэс болон овощ үйлэдбэрилгые хурданаар хүгжөөхэ. Үхибүүдэй болон диетическэ эдеэ хоол бүтээн гаргалгые бусадhaa хурданаар хүгжөөлгые хангаха.

Белогуудаар, витаминуудаар болон хэрэгтэй бусад зүйлнүүдээр шанаржуулагдаhан эдеэ хоолой продуктнуудай шанарые ба ассортиментые һайжаруулха, тэрэнэй үйлэдбэриие үргэдхэхэ. Хубаарилан багсалhан эд бараа гаргалгые ехэ болгохо, багсалалгын шэнэ янзын материалнуудые хэрэглэлгэ үргэдхэхэ, тиигэжэ эдеэ хоолой продуктнуудые удаан болзорто хадагалха ба гээлтэ хоролтыень хорооохо арга олгохо.

Хүдөө ажахын түүхэй эдые хаядаһагүйгөөр бүйлүүлгые нилээд дээшэлүүлхэ, тэрэниие хэрэглэлгые һайжаруулха. Үйлэдбэридэнь таhалгаряагүй схемэ болон ашаг үрэ түгэс гурим нэбтэрүүлхэ. Ургамалай тоhо үйлэдбэрилхэдөө сэхэ шахажа абаха арга, үрэ жэмэс болон овощ консервэ болгоходоо тон нарин сэбэрээр хэхэ, мяханай болон һүнэй промышленностьда үргэлжэдөө оньhожоруулагдамал лининүүдые байгуулха, түүхэй эд болон продукциие амһарталангүй, контейнернэ гуримаар зөөхэ онол аргануудые үргэнөөр хэрэглэлгые бэелүүлхэ.

Адууhа мал, һү, үрэ жэмэс болон овощ үйлэдбэрилэгдэдэг газартань тушаан абажа, бэлэдхэгшэдэй транспортаар тэрэниие зөөхэ гуримда бүйлүүлагдадаг промышленностиин оролгые али болохоор үргэдхэхэ.

Холодильна промышленностие али бүхы талаарнь хүгжөөлгые хангаха, хүдөө ажахын продукци бүйлүүлхэдээ, тэрэниие хадагалхадаа искусственна хүйтэниие хэрэглэлгые үргэдхэхэ.

Ажалай бүтээсые эдеэ хоолой промышленностьда 21—23 процентээр, мяханай болон һүнэй промышленностьда — 27—29 процентээр дээшэлүүлхэ.

Гурил татаха-хүрпэйн болон холимол тэжээлэй промышленностьда дээдэ сортын гурил үйлэдбэрилгые, багсаахада, 24—27 процентээр ехэ болгохо, гүрэнэй промышленна предприятинуудта холимол тэжээлые 13—15 процент, белок-витаминай нэмэлтэнүүдые 2 дахин ехээр гаргадаг болохо. Гурил татадаг промышленностиие бүтээсэ ехэтэй тээрмын хүсэд түхеэрэлгэнүүдээр хангаhанай ашаар тэрэниие техническэ талаарнь шэнэдхэн зэбсэгжүүлгые хурдадхаха.

Бүхыдөө 20 миллион тонно ороохо тарья хадагалха элеватор ашаглалгада оруулха, нэн түрүүн тэрэниие ороохо тарья үйлэдбэридэг гол районуудта түхеэрхэ.

Наран сэсэг, кукуруза болон барайгаа ургуулдаг районуудта ороохо хатааха түхеэрэлгэнүүдэй хүсые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ.

Микробиологическа промышленностьда микробиологическа синтезэй һуури дээрэ үйлэдбэриие хурданаар хүгжөөхэ хэмжээнүүдые бэелүүлхэ, продукци бүтээн гаргалгыень 1,8—1,9 дахин ехэ болгохо арга олгохо.

Худалдагдахаар тэжээлэй микробиологическа белок болон лизин, мүн тэжээлдэ болон ветеринарна хэрэгсэлдэ зорюулагдаhан антибиотигуудые, тэжээлэй витаминуудые, ургамалнуудые хамгаалха микробиологическа зүйлнүүдые, ферментнэ препарадуудые, премикснүүдые, бактериальна үтэгжүүлгэнүүдые болон микробиологическа синтезэй бусад продукци үйлэдбэрилгые нилээд ехэ болгохо.

Ажалай бүтээсые 38—42 процентээр дээшэлүүлхэ.

VI. ТРАНСПОРТ БА ХЭЛХЕЭ ХОЛБООЕ ХҮГЖӨӨЛГЭ

Ашаа зөөлгөөр арадай ажахын ба хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые гүйсэд дүүрэнээр, саг болзор сооонь хангалга, транспортна системын хүдэлмэриин ашаг үрэ ба шанарые дээшэлүүлгэ хадаа транспортын гол зорилго болоно. Энээнэй тула:

ашаа зөөлгые эмхидхэхэ ба тэрэниие хүтэлбэрилхэ хэрэгые нарижуулан һайжаруулха;

транспортын техническэ хэрэгсэлнүүдые ашаглалгын хэмжээе дээшэлүүлхэ, найдамтай хүдэлмэриие хангаха;

бүхы түхэлэй транспортын хүдэлмэриие тааралдуулан табилгые, арадай ажахын бусад һалбаринуудтай тэдэнэй тогтоодог холбоое һайжаруулха, элдэб зам харилсаагаар ашаа зөөхэ бүри һайн технологи нэбтэрүүлхэ;

транспортын хүдэлмэриие түсэблэлгые саашадань нарижуулан һайжаруулха, хоёр тээhээ үлүүсэ холо зайда ба бодомжогүйгөөр ашаа зөөхэ бусад ябадалые болюулха, транспортын удельнэ гаргашануудые, ашаа болон хүнүүдые зөөлгэдэ гаргашалагдадаг мүнгэ зөөриин гаргашые хорооохо;

транспортын материально-техническэ үндэhэ һуурииe бэхижүүлхэ, шэнэ техникэ, түрүү технологи болон автомат аргаар хүтэлбэрилгэ нэбтэрүүлгые түргэдхэхэ, ашаа тээлгын-буулгалгын, заһабарилгын хүдэлмэриие үргэлжэдэнь оньһожоруулгын хэмжээе дээшэлүүлхэ;

үргэнөөр тусхай шэглэлтэй болгожо, поезд вагонуудай ба флодой бүридхэл һайжаруулха;

ороной хойто нютагуудта ашаа зөөхын, городой ба город шадарай хүн зониие зөөхын тула транспортын шэнэ хэрэгсэлнүүдые ашаглалга үргэдхэхэ;

контейнернэ транспорт хүгжөөлгые түргэдхэхэ, амһарталагдаhан ба хэhэг хэhэг ашаа контейнерно-пакетнэ аргаар зөөлгые үргэдхэхэ, контейнернүүд болон пакедүүдые ашаалха ба буулгаха түхеэрэлгээр хангагдаhан тусхай пунктнүүдые олошоруулха;

хүн зониие бүхы түхэлэй транспортаар хангалгые нилээд һайжаруулха;

харгы замда гэнэ усалгүйгөөр ябалгые саашадань хангаха, оршон тойронхи байгаалида транспортын хоротойгоор нүлөөлэлгые бага болгохо;

уласхоорондын зам харилсаагаар ашаа зөөлгые эмхидхэхэ хэрэгые нарижуулан һайжаруулха.

Ашаа зөөхэ болзорые хорооохо ба ашаанай бүрин һайн байлгые хангаха талаар хэмжээнүүдые бэелүүлхэ.

Түмэр замай транспорт дээрэ оньhон техникые hэльбэн шэнэлхэ, ашаанай эгээл ехээр зөөгдэдэг газарнуудта түмэр замаар ашаа зөөлгын хэмжээе, поезднуудай hаадгүй ябадалые саашадань дээшэлүүлхэ, мүн түмэр замай станцинууд болон узелнуудай хүсэ шадалые улам ехэ болгохо.

Тусхай маршрудаар ашаа зөөлгын хэмжээе, ашаг үрые болон поезднуудай ябалгада графигай дүүргэдэг үүргые дээшэлүүлхэ. Локомотивууд болон вагонуудые хэрэглэлгые һайжаруулха. Вагонуудай паркые ролигто подшипнигуудаар хангалгые түргэдхэхэ.

1981—1985 онуудта 5 мянган километрhээ бага бэшэ утатай хоёрдохи зам ашаглалгада оруулха, 6 мянга гаран километрэй харгы замые электрижүүлхэ, 15 мянганhaa дээшэ километр түмэр замые автоблокировкоор түхеэрхэ, диспетчерскэ хүтэлбэриин түбтэй болгохо, 3,6 мянган километрhээ бага бэшэ шэнэ түмэр зам бариха. Байгал-Амарай бүхы түмэр замаар поезднуудые ябуулдаг болохо.

Түмэр замай транспортын заһабарилгын ба барилгын баазые бэхижүүлхэ.

Түмэр замаар ашаа зөөлгые 14—15 процентээр, хүн зониие зөөлгые 9 процентээр ехэ болгохо, ажалай бүтээсэ 10—12 процентээр дээшэлүүлхэ.

Далайн транспорт дээрэ флот, портнууд болон судна заһабарилгын заводуудые хэрэглэлгые, ашаа болон хүн зониие зөөлгэ эмхидхэлгые һайжаруулха, гадаадын оронуудые транспортаар хангалсаха хүдэлмэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ.

Тусхай суднануудаар —контейнернүүдые зөөдэг суднануудаар, лихтеровозуудаар, түмэр замай паромуудаар, арктическа суднануудаар, ледоколнуудаар флодые нэмээхэ. Транспорна суднануудые атомай хүсөөр хүдэлдэг түхеэрэлгэнүүдээр хангажа эхилхэ.

Хойто далайн замай баруун хубида түхэрээн жэлдээ тамаралга хангаха, Холын Хойто зүгэй ба Алас-Дурнын нютагуудта шухала хэрэгтэй ашаа саг болзор сооонь абаашаха.

Далайн портнуудай ба судна заһабарилгын предприятинуудай хүсые үргэдхэн нэмээхэ.

Далайн транспортаар ашаа зөөлгые 8—9 процентээр дээшэлүүлхэ.

Нэн түрүүн Сибириин, Алас-Дурнын ба Хойто зүгэй нютагуудта ашаа зөөлгые хангахын тула **гол мүрэнэй транспорт** дээрэ материально-техническэ үндэhэ һуурииень нилээд бэхижүүлхэ. Түмэр замаар зөөгдэдэг ашаае таарамжатай газартань гол түлэб уһан замаар зөөдэг болохо, гол уһан замуудта ашаа зөөхэ болзорые һунааха.

Гол мүрэнэй портнуудта ашаа тээхэ ба буулгаха арга боломжые дээшэлүүлхэ. Ехэ ашаанай теплоходуудаар, гол мүрэн дээгүүр, далай соогуур адли тэгшээр тамардаг суднануудаар, түлхидэг буксирнуудаар, ехэ ашаатай составуудые тээхэ баржануудаар, ледоколнуудаар, хүн зониие зөөхэ тааруу зохид суднануудаар гол мүрэнэй флодые нэмээхэ. Гол мүрэнэй флодой заһабарилгын баазые хүгжөөхэ.

Гол мүрэнэй уһан замай транспортаар ашаа зөөлгые 19—20 процентээр дээшэлүүлхэ.

Илангаяа нефтиин продуктнууд, нефть болон газ зөөхын тула **соргоор дамжуулгын транспортые** хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ.

Соргоор дамжуулгын транспортын барилгануудай шанарые дээшэлүүлхэ, тэдэнэй найдамтай хүдэлмэриие хангаха. Шэнээр баригдажа байгаа газ дамжуулдаг хоолой соргонуудай бүтээсые горитойгоор дээшэлүүлхэ, компрессорнэ станцинуудые автомат оньhоор хангалгын хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ. Байгаалиин ба сагай уларилай орео хүшэр эрхэ байдалтай, ошохонь бэрхэтэй нютагуудта соргонуудые түхэрээн жэл соо барилгын технологи зохёон бэлдэхэ, нэбтэрүүлхэ.

Автомобильна транспортын материально-техническэ үндэhэ һууриие саашадань бэхижүүлхэ, ниитын хэрэглэмжын транспортые булюу түргэнөөр хүгжөөхэ. Автомобильна томо ехэ ажахынуудта транспортын хэрэгсэлнүүдые хамтадхажа үргэлжэлүүлхэ, тэдэниие техническэ талаар хангалгые ба заһабарилгые һайжаруулха. Автомобильна транспортын хэрэгсэлнүүдэй заһабарилгын бааза бэхижүүлхэ ба тэрэнэй хүдэлмэриин гурим һайжаруулха.

Автомобильнуудай паркын бүридэлые нарижуулан һайжаруулха, тэндэ ехэ ашаанай машинануудые, тусхай шэглэлээр хэрэглэгдэдэг болон бага ашаа тээдэг машинануудые олошоруулха. Түбэй газарhaa ашаа сэхэ зөөлгын хэмжээе саашадань ехэ болгохо, нэн түрүүн уласхоорондын зам харилсаанда ашаа зөөхын тула прицепүүдтэй автопоезднуудые үргэнөөр хэрэглэхэ.

Хото болон хүдөө нютагуудта хүнүүдые автомобильна транспортаар зөөхэ хүдэлмэри эмхидхэлгые һайжаруулха, автобусуудай таhалгаряагүй, түргэ түргэн ябалгые хангаха.

Ниитын хэрэглэмжын автомобильна транспортаар ашаа зөөлгые 1,3—1,4 дахин, хүнүүдые ниитын хэрэглэмжын автобусуудаар зөөлгые 16—18 процентээр дээшэлүүлхэ.

Автомобильна гол харгынуудта хангалгын пунктнүүдые хурдан түргэнөөр хүгжөөхые хараалха. Ниитын хэрэглэмжын автомобилиин харгынуудтай районуудай түбүүдые, колхоз, совхозуудай түб буусануудые холбодог хүдөөгэй автомобильна харгы барилгые үргэдхэхэ. Харгыгаар ябалгын аюулгүйе сахиха хэрэгтэ онсо анхаралаа хандуулан, харгы барилгын, заһабарилгын, тэрэниие һайнаар байлгалгын шанар һайжаруулха.

Агаарай транспорт дээрэ холын ба нютагай агаа
муудтахи аэропортнууд
шоруулжа үргэлжэлүүл
хэтээ хамта зөөлгын
молёдуудые хангалгын
мэриие оньhожоруул
мүнөөнэй автомат х
нүүдээр хангаха.

Илангаяа Хойто
Сибириин ба Ал
нын нютагуудта гражд
циин заһабарилгын
болон авиационно-тех
баазануудые бариха,
шэнэдхэхэ.

Авиационно техникы
тай һайнаар ашаглажа,
шэ гаргашалгые нилээд
хапанай, түлишын гээлт
роhоной, мүн двигател
ашаг үрые дээшэлүүлхэ
молёдууд болон вертол
шэгнүүрэй, аэродинам
шэнжэ шанарые һай
hанай ашаар түлишэ
гаар гаргашалдаг болон
жээнүүдые бэелүүлхэ.

Самолёдуудай ни
дэгдэлгэ болон газарта
хүтэлбэрилхэ хэрэгые
оньhоор хангадаг, ни
нүүдэй таhалдалгагүй
аюулгүйе дээшэлүүлдэ
товой ба газар дээрэх
гационно, радиотехничк
хеэрэлгэнүүдэй системэ
нөөр нэбтэрүүлхые ха

Хүн зониие зөөлгые
хин тухайгаар ехэ б

Промышленна тран
hэльбэн шэнэдхэлгэ б
техникэ тодхон табилг
гэдхэхэ, юумэ зөөхэ
нүүдые хэрэглэлгые
руулха, ашаа тээлгын б
галгын нэгэ жэгдэ хүд
хангахые түйлаха.

Һалбаринууд хоорон
мышленна түмэр зам
спортын хүдэлжэ байда
приятинуудые үргэдхэ
предприятинуудые э
байгуулха.

Илангаяа ашагта м
шанаржуулгын болон
ческэ промышленность
рилгын материалнууда
мышленностиин пред
нуудта транспортын
ряагүйгөөр хүдэлдэг ба
шэнэ зүйлнүүдые—кон
нэ, пневмоконтейнернэ,
лическа ба бусад зүйл
нэбтэрүүлхэ хэрэгые
хэхэ.

Хэлхеэ холбооной
арадай ажахын ба хү
эрилтэ хэрэглэмжэнүүд
рин хүсэдөөр хангаха,
галгын шанарые һайж

Мэдээнүүдые дамжуу
шэнэ түхеэрэлгэнүүдые
лэhэнэй үндэhэ һуури
орон доторoo автомат
hoop хангагданхай
дэмэл хэлхеэ холбоо
гуулжа үргэлжэлүүлхэ,
телевидени болон ст
ническа радиодамж
хүгжөөхэ. Олон прогр
телевидени ба радио
га эмхидхэхын, холын
гуудтай телефоноор хо
тоохын, түбэй газетэнүү
даhануудые фототеле
дамжуулхын тула газар
рон дабшадаг хэмэл
үргэнөөр хэрэглэхэ.

Табан жэлэй турша
дууд хоорондын те
холбооной утые 1,8 д
гэдхэхэ, городууд бо
дөө нютагуудтахи те
дай тооe—1,3 дахин, т
до айлнуудта табигд
лефонуудай тооe 1,
олошоруулха.

Почтын хэлхеэ хо
предприятинуудай үйл
оньhожоруулгын ба
оньhoop хангалгын
дээшэлүүлхэ, почто б
лэй продукциие, захи
гээгдэдэг наймаанай
контейнерээр зөөлг
жээе нилээд үргэдх

VII. КАПИТАЛЬНА БАРИЛГА

Шэнэ техникын үндэhэ һуури дээрэ ороной үйлэдбэриин хүсэ шадалые саашадань улам ехэ болгохо, гэр байра болон коммунально-ажаhуудалай ба социально-соёлой хэрэглэмжын барилга хэхэ гээшэ капитальна барилгын гол зорилго мүн.

Барилгые үндэhөөрнь һайжаруулгые, капитальна һомологонуудай ашаг үрэ дээшэлүүлгые түйлаха. Гол фонднууд болон үйлэдбэриин хүсэнүүдые болзор сооонь ашаглалгада оруулха хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулха. Тон шухала барилгануудта капитальна һомологонууд ба материальна нөөсэ баялигуудые элсүүлэн гулидхаха. Нэгэн доро бодхоогдожо байhан барилгануудай тооe үсөөрүүлхэ, барилгын болзорые хорооохо, жэлэй турша соо үйлэдбэриин хүсэнүүд болон үйлэдбэридэ хабаагүй һалбаринуудай барилгануудые нэгэ жэгдээр үргэлжэдэнь ашаглалгада оруулха. Дүүргэгдээгүй барилгануудые, тодхогдоогүй түхеэрэлгэнүүдые ойрын жэлнүүдтэ хараалагдаhан хэм хэмжээндэнь хүргэхэ.

Мүнгэ һомологын бүхы газарнуудhaa арадай ажахыда гаргашалагдаха капитальна һомологонуудые табан жэлэй туршада 12—15 процентээр дээшэлүүлхэ.

Предприятинуудые hэльбэн шэнэдхэхэ ба шэнэ техникэ тодхон табиха хэрэгтэ, урда
тээнь эхилэгдэhэн
нуудые дүүргэлгэдэ
капитальна һомолог
гаргашалха. Тэдэниие
шэнэдхэхэ ба шэнэ
тодхон табиха хэрэгые
абан, хүдэлжэ байгаа
риин предприятинууд
наар хэрэглэдэг б
байхада, продукциин
лөөр арадай ажахы
хэрэглэмжын хан
ушарта шэнэ предп
дые барижа, хүдэлж
предприятинуудые ү
эхилхэ.

Проектно-сметын
һайжаруулха, эгээл һ
малта арьбалалтатай
нүүдээр барилга хэхэ
техникын хүгжэлтэ д
түйлалтанууд ба түр
дүршэл хэрэглэhэнэй,
риал алмаhанай, ажал
ша бага болгоhоной
һуури дээрэ капиталь
лолгонуудай ашаг үр
лүүлхые хараалха.
гын, архитектурна б
гын хүдэлмэриин шин
нүүдэй шанарые һай
байшангуудай болон
ганнуудай, тэрэшэлэ
рын гэрнүүдэй бари
сэнгые хямдаруулха,
гада оруулагдаха п
бүхэндэ гаргашалагд
нэй удельнэ хэмжээ
Барилга хэхэдээ газ
жотой зүбөөр хэрэг

[Үргэлжэлэлынь 3 нюурта].

1981—1985 ОНУУДТА, МҮН 1990 ОН ХҮРЭТЭРХИ ҮЕДЭ СССР-эй ЭКОНОМИЧЕСКА БА СОЦИАЛЬНА ХҮГЖЭЛТЫН ГОЛ ШЭГЛЭЛНҮҮД

[Үргэлжлэл. Эхниинь 2-дохи нюурта].

нүүдэй техническэ ба ическа үндэр хэмжээе, барилгын сметнэ үнэ зүбөөр тодорхойлхын министерствэнүүдэй, ал зургаануудай, экспертнэ зургаануудай, проектнэ, торска ба эрдэм-шэн эмхи зургаануудай ха шангадхаха.

эриие подрядна ба тоосооной аргаар эр үйлдбүүлгые наримжуулан уулха. Бүхэли блогоор, ипова, узловой ба бусад барилга эмхидхэлгын түхэл янзануудые али ээр хүгжөөхэ. Инженер һурган бэлдэлгын хэм ба үйлэдбэриин-техно ска хангалгые һайжа үндэһөөр таһалга ээр, эхинһээнь эсэс хү барилга хэхэ бригадна хэе хаа хаанагүй дэлгэ тула таарамжатай эр байгуулха.

ажалые нилээд бага, бүтээсэ ехэтэй маши механизмуудаар, нспортаар, тэрэ тоо ашаа тээдэг авто ээр барилгын эм хангаха, олон ха хүдэлмэри эмхидхэһэ тэдэниие бүрин хү хэрэглэхэ. Бага зэр хүдэлмэриие оньһожо хэрэгсэлнүүдээр, онь гдаһан, электрижүү ба гарай зэр зэм мүн хэрэглэмжэ хангаха нүүдэл байрануудаар барилгын эмхинүүдые һайнаар хангаха.

Барилгын үйлэдбэриие индустрижүүлгын хэмжээе, заводуудта хабсармал хэрэгсэлнүүд болон детальнуудые бэлэн болголгын хэмжээе дээшэлүүлхэ, шэнэ аша үрэ ехэтэй хабсаргамал хэрэгсэлнүүдые үргэнөөр ашаглаха. Барилгын нютагай материалнуудые бүрин хүсэдөөр хэрэглэхэ.

Барилгын олоор хэгдэжэ байһан районуудтахи территориальна барилга хабсаралгын эмхинүүдэй хүсэ ехэдхэхэ. Олон газарта хүдэлжэ шадаха подрядна эмхинүүдые ба зэр зэмсэгүүдэй нүүдэл баазануудые хүгжөөхэ.

Гэр ба заводуудые баридаг, мүн хүдөөдэ барилга хэдэг комбинадуудые саашадань хүгжөөхэ, техникыень һэльбэн шэнэлхэ, тэдэнэй хүсые бүрин хүсэдөөр хэрэглэхэ. Гэр байра барилгын ниитэ хэмжээн соо үргэлжэ ханатай ба таһалга таһалгаарнь табигдадаг гэрнүүдэй барилгын хубиие дээшэлүүлхэ.

Барилгануудай сметнэ үнэ сэнгэй хэмжээгээр подрядна эмхинүүдтэ үгтэдэг банкын урьһаламжын мүнгөөр зарим һалбаринуудта предприятинуудые бариха, хүсэд бэлэн болоһон предприятинуудые захилшадта тушааха.

Барилга дээрэ ажалай бүтээсые 15—17 процентээр дээшэлүүлхэ.

VIII. СОЦИАЛЬНА ХҮГЖЭЛТЭ БА АРАДАЙ АЖАҺУУДАЛ ҺАЙЖАРУУЛГА

номико хүгжөөһэнэй, үйлэдбэриин ашаг үрэ һэнэй үндэһөөр ара ажаһуудалай саашанхи, ажабайдалай социа жэ шанар, ниитын ха лудай бүхы байгуулал жэлтые хангаха. зорилгоор хараалха

ехэтэй ажалай, тэ оёохы шэнжэ шангад тула эгээл һайн эрхэ байгуулха; гар хүсэ мэргэжэлэй ба бар дунда ажалые бүхы тэр хороохо; ажалай лаа хамгаалха болон ажалай гурим һайжа ажалай хэмжээнэй ба жын хэмжээнэй хой нхалта шангадхаха; иальна баялиг болон ын хэмжээе дээшэлүүл и янзын болгожо на, тэдэнэй шанар һай, ассортиментыень;

зоной, илангаяа хүдөө зоной, гэр байрын ба далай эрхэ байдал һаи, гэрэй ажал хүнгэд ы янзын хангалгын дээшэлүүлхэ;

бүлэ бэхижүүлгын эрхэ байгуулха, үхибүүд бүлэдэ, хүдэлжэ бай үүдтэ үгтэдэг хүнгэлэл хэ, бүлюугаар хан-

зоной эрдэм, соёлой й ургалта хараалха, үүдэй медицинскэ, амаралтые һайжа нэй эдэбхитэйгээр ар бүри һайн эрхэ байгуулха;

лис демократиие саа хүгжөөхэ, ажалшадай үүсхэл дээшэлүүлхэ, илгэдэ тэдэнэй бүри р хабаадалгые ханга алис мүрысөө, ажал мунис ёһоор хандахын хүдэлөө бүхы хэмжээ элгэрүүлхэ;

жкын ургалтын соци бүхы эрхэ нүхэсэлнүү шагтайгаар хэрэглэхэ, материальна болон мо урмашуулгануудые зү зохилдуулха, үйлэдбэри, эсэсэй үндэр үрэ ые түйлалгада тэдэнэй нүлөө шангадхаха. бүхэндэ хүртэдэг бодо оршые 16-18 про дээшэлүүлхэ.

янзын эд бараа бо галгын талаар хүн зо илтэнүүдые бүрин хү дүүргэжэ байха гээшэ и шухала зорилго гэжэ

ай, кооперативна ху наймаанай розничнэ анай зрьесые 22-25 ээр ехэдхэхэ.

хоолой асуудалые дараалан шиидхэһэнэй шанарай талаар һайн эдеэ хоолой зүйл бүри ехээр хэрэглэн, ной эдеэ хоолые саа һайжаруулха хэрэг

ой ажаһуудалай, гэр болон бусад эд ба эрэглэхэ талаар табиг рилтые хүсэдөөр хан барилгын материалнуу эшэлэн гэрэй ажахы абарилгын, мүн бусад иудые хангахын тула элэ гараһан мате иые, хэрэгсэлнүүдые бүри ехээр худал болохо.

бараанай ассортимен рэгдэхэ, шанэлхэ, ша һайжаруулха, шэнэ, тэрэшэлэн эрилтэ ехэ йгүй, һайн эд бараа дагдадаг болохо. Хүн зохисотой эрилтэнүү эстетическэ эрилтыень бүридүүлгэдэ эдэбхитэйгээр нүлөөлхэ.

Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай **һарын дунда зэргын салин** 13—16 процентээр ехэ болгожо, түсэбтэ табан жэлэй эсэстэ тэрэнэй хэмжээе һарын 190—195 түхэригтэ хүргэхэ.

Ниитын ажахыһаа **колхозникуудта түлэгдэхэ ажалай түлөөһэ** 20 — 22 процентээр дээшэлүүлхэ.

Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салингай талаар хангаха гэбэл:

ажалай өөрынь хубитаһаа мүн коллективэй хүдэлмэриин эсэсэй үрэ дүнгһөө хүдэлмэришэн бүхэнэй салингай, шангай дулдыданги байлгые шангадхаха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгэдэ, продукциин шанар һайжаруулгада, бүхы янзын зөөри хүсэ алмалгада тэрэнэй урмашуулхы үүргые дээшэлүүлхэ; тарифна гурим болон ажалай нормо гуримшуулха;

хэһэн ажалайнь орёоё, харюусалгые, эрхэ байдал ба эршэ дэлисые, мүн ороной арадай ажахын һалбариин ба районуудай илгаае хараадаа абажа, элдэб янзын мэргэжэлтэй ажалшадай салин гуримшуулха.

Хүдэлмэрилэгшэдэй, тэрэ тоодо бага салинтай хүдэлмэрилэгшэдэй салингай ургалтые гар ажал ба бага мэргэжэлэй ажал хорооһоной, мэргэжэл шадабарияа дээшэлүүлһэнэй, ондоо мэргэжэл олгоһоной, мүн ажалай ехэ үрэ дүн түйлаһанай үндэһөөр хангаха.

Эрхэ байдал ба нөөсэнүүдые байгуулһанай хэмжээгээр, эгээн бага салингые һарын 80 түхэригтэ хүргэхэ болон нэн түрүүн арадай ажахын үйлэдбэриин һалбаринуудта, хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай ажалай түлөөһэнэй хэмжээе дээшэлүүлхэ ябадал удаа дараалан бэелүүлжэ эхилхэ. Тиихын тула нэгэдэлнүүдтэ, предприятинуудта, эмхи зургаануудта болон һалбаринуудта байһан ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ нөөсэ арга боломжонуудые бүхы хэмжээгээр хэрэглэхэ.

Салингые район бүхэнөөр гуримшуулан һайжаруулха.

Ураалда, Казахстанай зарим районуудта, Вологодско, Кировскэ областьнуудай хойто районуудта тогтоогдоогүй байгаа һаань, хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салинда районно коэффициентые тогтоохо.

Алас-Дурна зүгэй, Зүүн Сибириин урда районуудта удаан сагта таһалгаряагүйгөөр хүдэлһэнэй түлөө хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салинда нэмэлтэ түлөөһэ тогтоохо.

Зарим һалбаринуудта һүниин сагта хүдэлһэнэй түлөө нэмэлтэ түлөөһые дээшэлүүлжэ үргэлжэлүүлхэ.

Колхозникуудай ажалай түлөөһэнэй талаар хангаха гэбэл:

ажалай эсэсэй үрэ дүнгһөө, ажалай бүтээсэ болон продукциин шанарһаа ажалай түлөөһэнэй дулдыданги байлгые шангадхаха;

колхозникуудай ажалай бүтээсын, мэргэжэлэйнь ургалтын ба ниитын үйлэдбэридэ хабаадалсадагайнь зэргээр тэдэнэй ажалай түлөөһэнэй хэмжээе хүдөө ажахын гүрэнэй предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай түлөөһэнэй хэмжээндэ дүтэлүүлхэ.

Колхозникуудай жэл бүриин түлөөһэтэ амаралтын эгээн богони болзорые хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай эгээн богони болзорой амаралтын болзорой хэмжээгээр тогтоохо.

Хэрэглэмжын ниитын фондые 20 процентээр ехэ болгохо. Үйлэдбэриин ба социально-демографическа асуудалнуудые шиидхэлгэдэ энэ фондһоо хүн зондо үгтэдэг түлбэри болон хүнгэлэлтэнүүдэй үүргэ шангадхаха. Хэрэглэмжын ниитын фондодо үгтэдэг зөөри, тэрэ тоодо нэгэдэлнүүдэй, предприятинуудай, эмхи зургаануудай, колхозуудай мүнгэ зөөри хэрэглэлгын ашаг үрые дээшэлүүлхэ.

Үхибүүдтэй бүлэдэ, һая гэрлэгшэдтэ үгтэдэг гүрэнэй туһаламжа ехэ болгохо. Эдэ бүлэнүүдтэ үгтэдэг тэдхэмжэ болон хүнгэлэлтэнүүдые үргэдхэхэ, тэдэнэй гэр байрын ажаһуудалай эрхэ байдал һайжаруулгада туһалха, үхибүүдтэ үгтэдэг гүрэнэй тэдхэмжын гурим һайжаруулха. Һургуулида ороодүй үхибүүдэй эмхи зургаануудта, интернат һургуулинуудта, һургуулинуудай, үхибүүдэй байшангуудай дэргэдэхи интернадуудта үхибүүдэй эдеэ хоол болон хангалгые һайжаруулха. Юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудай һурагшадта учебнигүүдые түлөөһэгүйгөөр үгэхэ хэрэг бэелүүлжэ дүүргэхэ.

Хүдэлжэ байһан эхэнэрнүүдэй ажалайнь, ажаһуудалайнь, амаралтынь эрхэ байдал саашадань һайжаруулгые хангаха.

1981 онһоо эхилжэ, ороной район бүхэнөөр үхибүүдэйнгээ хойноһоо жэлтэй болоторнь харууһалхын тула хүдэлдэг эхэнэрнүүдтэ зарим хубииень түлэжэ, амаралта үгэдэг болохо. Үхибүү түрэһэн ба үхибүүдэдэ хүмүүжүүлгэтэй холбоотой хүнгэлэлтэнүүдые хүдэлжэ байһан эхэнэрнүүдтэ үргэдхэхэ.

Нарай үхибүүдтэй эхэнэрнүүдтэ хүдэлмэриин хүсэд бэшэ үдэр гү, али хүдэлмэриин хүсэд бэшэ долоон хоног соо һэлгүүлэгдэмэл графигаар, тэрэшэлэн гэртээ хүдэлхэ арга боломжо олгохо. Гэрэй ажал хүнгэдхэхэ талаар ашагтай хэмжээнүүдые абаха.

Түрэхэ эхэнэрнүүдтэ зорюулагдаһан тусхай профилакторинуудай тоо нилээд олошоруулха.

Илангаяа ниитын үйлэдбэридэ эхэнэрнүүдэй олооро хүдэлдэг районуудта үхибүүдэй саад болон яслинуудай, һунаагдаһан үдэртэй һургуулинуудай (бүлэгүүдэй), пионернүүдэй лагерьнууд болон үхибүүдэй бусад эмхи зургаануудай тоо саашадань олошоруулха, хүдэлмэриинь һайжаруулха. 2,5 миллионһоо үсөөн бэшэ һууритай һургуулиин наһа гүйсөөдүй үхибүүдэй эмхи зургаануудые бариха.

1985 ондо һунаагдаһан үдэртэй һургуулинуудай (бүлэгүүдэй) һурагшадай тоое 13,5—14 миллиондо хүргэхэ. Пионернүүдэй, һурагшадай Ордонгуудай (Байшангуудай), һургуулиһаа гадуурхи бусад эмхи зургаануудай хүдэлмэри һайжаруулха.

Социальна хангалгын гурим һайжаруулха. Хүдэлмэришэд, алба хаагшад болон колхозникуудта наһаа хүсэһэнэй, инвалид болоһоной пенсиин, тэрэшэлэн тэжээжэ байһан хүнөө алдагшадай пенсиин эгээл бага хэмжээе ехэ болгохо. Колхозникуудай, гүрэнэй предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй социальна хангалгын эрхэ нүхэсэлые саашадань адли болгохые хараалха.

Урдань хараалагдаһан пенсиин хэмжээе адли мэргэжэлтэй ба шадабаритай хүдэлмэрилэгшэдтэ мүнөө үгтэдэг пенсиин хэмжээндэ удаа дараалан дүтэлүүлхые хангаха.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадагшадай, дайнда унаһан сэрэгшэдэй гэр бүлэнэрэй ажабайдалай эрхэ нүхэсэл саашадань һайжаруулха хэмжээнүүдые бэелүүлхэ, ажалай ветерануудта түхай анхарал оролдолго бүри ехээр гаргаха.

Ниитын ажалда пенсионернүүдэй хабаадаха арга боломжонуудые үргэдхэхэ. Ажал хэжэ шадаха пенсионернүүдэй хүдэлмэриие материальна талаар урмашуулгын онол аргануудые наримжуулан һайжаруулха.

Пенсионернүүдтэ зорюулагдаһан интернат байшангуудые олошоруулха, тэдэнэй болбосон түхэлэй хэмжээе дээшэлүүлхэ, социально-ажаһуудалай талаар хангалгые һайжаруулха. Хүн зондо шүдэ хэхэ, эмнэлгын туһаламжа һайжаруулха, инвалидуудые хубиин транспортна хэрэгсэлнүүдээр хангаха.

Гүрэнэй урьһаламжые бусаажа үргэлжэлүүлхэ.

Гол эдеэ хоолой ба эдеэ хоолдо ородоггүй эд бараанай **гүрэнэй розничнэ үнэ сэнгэй тогтуурингай байха** хараа шугам шууд сэхээр бэелүүлжэ байха. Үнэ сэнгэй журам сахилгын хойноһоо гүрэнэй ба ниитын хиналта шангадхаха, министерствэнүүдэй, захиргаануудай, нэгэдэлнүүдэй, предприятинуудай, организацинуудай, эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалгые дээшэлүүлхэ.

Худалдаа наймаанай ба ниитын эдеэ хоолой саашанхи хүгжэлтэ хангаха.

Розничнэ худалдаа наймаае үргэдхэхэ, гүрэнэй кооперативна худалдаа наймаанай материально-техническэ баазые бэхижүүлхэ, худалдаа наймаа **эрхилхэ хэрэг эмхидхэлгые** һайжаруулха. Универсамуудые, универмагуудые, тусхайта магазинуудые, худалдаанай томо түбүүдые байгуулгада онсо анхарал хандуулха. Промышленна министерствэнүүдэй, нэгэдэлнүүдэй фирменнэ магазинуудай тоое олошоруулха, тэрэшэлэн овощ, жэмэсэй продукци худалдаха совхозуудай, колхозуудай, тэдэнэй нэгэдэлнүүдэй фирменнэ магазинуудые олон болгохо.

Хүн зониие худалдаа наймаагаар хангалгын хэмжээе дээшэлүүлхэ, худалдаа наймаанай түрүү онол аргануудые бүхы хэмжээгээр хүгжөөхэ.

Өөрыгөө хангалгын, хүдэлжэ байһан, ажаһуудаг газартань захил абажа, тэрэшэлэн захилаар эльгээхэ аргануудые хэрэглэжэ, эд бараа худалдалгые һайжаруулха. Хубаарилагдан багсалагдаһан эд бараае худалдаа наймаанда бүри ехээр гаргаха.

Хүн зоной эрилтэнүүдые хангалгада ниитын эдеэ хоолой үүргэ дээшэлүүлхэ, тэрэнэй бүлюу түргэн хүгжэлтые хараалха, энэ һалбариие индустрижүүлгын хэмжээ дээшэлүүлхэ. Хүдэлмэришэд, алба хаагшад болон колхозникуудые хүдэлжэ байһан газартань, мүн бүхы түхэлэй һургуулинуудай һурагшадые һуража байһан газартань халуун эдеэгээр хангалгые һайжаруулха. Ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай тоо горитойхоноор олон болгохо, хүн зониие хангалгын шанар дээшэлүүлхэ. Диетическэ эдеэ хоолой предприятинуудые олошоруулха.

Эд бараа зөөхэ, хадагалха, болбосоруулха болон худалдаха түрүү технологи ба мүнөө үе сагай худалдаа наймаанай ба хүргэлгын түхеэрэлгэнүүдые, эд бараа болбосоруулдаг, хубаарилдаг бүлэг машинануудые, бүтээсэ ехэтэй лининүүдые нэбтэрүүлхэ. Промышленна, хүдөө ажахын ба худалдаа наймаанай предприятинуудай, эмхи зургаануудай хоорондохи экономическа холбоо наримжуулан һайжаруулха. Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилхэ ба худалдаха түсэбүүдые зохёолгодо ажахын договорой үүргэ дээшэлүүлхэ.

Худалдаанда гараха эд бараанай нөөсын эхэнхидээ оптово худалдаа наймаанда суглуулагдажа байха хэмжээнүүдые бэелүүлхэ. Хэрэгтэй ассортиментын ёһоор магазинуудые эд бараагаар таһалгаряагүй хангажа байхын түлөө оптово баазануудай харюусалгые, харин тиихэдэ тогтоогдоһон ассортиментын эд бараанай худалдаанда саг үргэлжэ байхын түлөө магазинуудай харюусалгые дээшэлүүлхэ.

Худалдан абаха эрилтэ шэнжэлхэ хүдэлмэриие һайжаруулха, элдэб янзын бүлэг хүн зоной, ороной районуудай өөрсэ эрилтые бүрин хүсэдөөр хараадаа абаха.

Эд хэрэглэгшэдэй кооперациин саашанхи хүгжэлтэдэ, хүдөөдэ худалдаа наймаа һайжаруулгада, түүхэй эд болон эдеэ хоолой нөөсэнүүдые ехэ болголгодо, тэрэнэй ажахын үүсхэл болон эдэбхиие дээшэлүүлгэдэ бүхы хэмжээгээр нүлөөлжэ байха. Нютагай материал болон түүхэй эд бүри ашагтайгаар хэрэглэһэнэй, мал болон шубуу шахан таргалуулһанай, дотоодын сөөрэм болон нуурнуудта загаһа үсхэбэрилһэнэй ба бариһанай ашаар хүн зондо хэрэгтэй эд бараа эд хэрэглэгшэдэй кооперациин предприятинуудта үйлдбэрилхэ хэрэгые хүгжөөхэ. Хүн зонһоо ба колхозуудһаа хүдөө ажахын продукцинуудые худалдан абаха хүдэлмэриие эдэбхитэйгээр ябуулха, городуудта, промышленна түбүүдтэ эдэ продуктнуудые бүри үргэнөөр худалдаха, мёд, хүдөөдэ ургадаг үрэ жэмэс, һархяаг, һамар, эм домдо хэрэглэгдэдэг ургамалнуудые бүри ехээр бэлэдхэхэ арга боломжонуудые хүсэдөөр ашаглаха.

Колхозой дэлгүүрнүүдэй тоо олошоруулха, хүдэлмэриинь һайжаруулха. Хубиин хамһабариин ажахынуудта, саадай болон огородой, бусад нэгэдэлнүүдтэ үйлэдбэрилэгдэһэн хүдөө ажахын продукциин үлүү гараһыень зөөхэдэнь ба худалдахадань хүн зондо туһалжа байха.

Хүн зонһоо, колхозуудһаа абтаһан эдлэл хэрэгсэлнүүдые комиссионно аргаар худалдадаг магазинуудай тоо горитой үргэдхэхэ.

Хүн зониие ажаһуудалай талаар хангалгые нилээд һайжаруулха. Ажаһуудалай талаар хангалгын хэмжээе 1,4—1,5 дахин тухай ехэ болгохо. Захилнуудые дүүргэлгын шанар ба хангалгые һайжаруулха. Хүдөө газарта, мүн ороной зүүн районуудта ажаһуудалай талаар хангалгын хэмжээнэй бүлюу түргэн ургалтые хараалха.

Нөөсэлгын хэрэгэй хүгжэлтэ хангаха, хүн зониие нөөсэлгын кассануудаар хангадаг онол аргануудые наримжуулан һайжаруулха, тэдэниие тоо бодолгын техникээр, шухала түхеэрэлгэнүүдээр бүрин хүсэдөөр хангахые хараалха.

Эрхэтэдэй бэеэ ба зөөриеэ гүрэнэй страхованида оруулха хэрэгые хүгжөөхэ.

Ажалшадта эгээн һайн эрхэ нүхэсэл байгуулан, худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой, хангалгын албанай, мүн хангалгын бусад албан газарнуудай, эмхи зургаануудай хүдэлмэриин хойноһоо ниитын хиналта шангадхаха.

Совет хүнүүдэй гэр байрын эрхэ нүхэсэл шууд һайжаруулха, гэр байрануудай таатай зохид, болбосон түхэлтэй байхыень хангаха. Предприяти болон эмхи зургаануудтахи залуушуулай ниитын байрануудай тоо олошоруулха, тэндэхи хангалга һайжаруулха. 530—540 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра ашаглалгада үгэхэ, түрүүшын ээлжээндэ шэнээр байгуулагдаһан предприятинуудай, ашаглалгада орожо байһан районуудай, хүдөө газарай хүдэлмэрилэгшэдые гэр байраар хангахын тула тэдэниие барихые хараалха. Гүрэнэй шэнэ гэр байрын талмайе хубаарилхадаа гэр бүлэдэ амяарлагдаһан байра үгэхэ гэһэн гол еһые хүтэлбэри болгохо.

Городууд болон тосхонуудые комплексно аргаар бариха асуудалда анхаралаа ехээр табиха. Гэр байрануудые барихадаа, квартирануудай һайжаруулагдаһан хубаарилгатай ба тэдэниие ашаглалгын һайн эрхэ нүхэсэл хараалһан жэшээтэ һайн проектээр бариха хэрэгтэ дамжан орохо ябадалые дүүргэхэ.

Хүн зоной гэр байра барилгын кооперациин үүргэ дээшэлүүлхэ. Илангаяа багахан городуудта, городой түхэлтэй тосхонуудта, хүдөө нютагуудта хубидаа гэр байра бариха арга боломжонуудые үргэдхэхэ. Нэгэдэлнүүдэй, предприятинуудай урмашуулгын фонднуудые хэрэглэн, кооперативна ба хубиин гэр байра барихадань ажалшадта туһа хүргэжэ байха.

Гэр байрын фонд ашаглалгые ба тэрэнэй бүрин бүтэн байлгые һайжаруулха хэмжээнүүдые бэелүүлхэ. Хүн зониие коммунальна аргаар хангалгые хүгжөөхэ. Городуудай, бусад тосхонуудай түб газарһаа дулаагаар, уһаар хангагдасыень дээшэлүүлхэ, тэдэнэй болбосон түхэл болон ногооруулгые һайжаруулха, спортивна, элүүржүүлгын хүдэлмэри ябуулхын тула микрорайонуудта байра болон талмайнуудые гаргажа үгэхэ.

Арадай гэгээрэлэй саашанхи хүгжэлтые хангаха, мэргэжэлтэд болон дүршэл шадабаритай хүдэлмэришэдэй талаар ороной эрилтэнүүдые бүрин хүсэдөөр хангаха. Гэгээрэлэй кадрнуудые бэлдэхэ бүхы шатын ба түхэлэй хүдэлмэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ. Үдэшын ба заочно һуралсал хүгжөөхэ ба һайжаруулха.

Һургуулида ажалай, һэшхэл заншалай, эстетическэ хүмүүжүүлгын түхэл болон арга дүрые наримжуулан һайжаруулха. Эдир залуушуулда мэргэжэл олгуулха хүдэлмэри шангадхаха. Юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудай бэлэдхэлэй классуудта үхибүүдые зургаа наһанһаань һургажа эхилхэ хэрэгтэ удаа дараалан орохо эрхэ нүхэсэл байгуулха.

Арадай ажахые хүдэлмэришэдэй кадрнуудаар нэмээжэ байха шухалын шухала арга болодог мэргэжэл олгодог техническэ һургуулинуудые саашадань хүгжөөхөөр хараалха. 1981 — 1985 онуудай туршада эдэ һургуулинуудые дүүргэһэн мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдэй тоое 13 миллиондо хүргэхэ; дунда эрдэмэй мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдые бэлдэн гаргалгые 1,6 дахин ехэ болгохо.

Үйлэдбэри дээрэнь кадрнуудые бэлдэхэ, мэргэжэлыень дээшэлүүлхэ хэрэг һайжаруулха.

Дээдэ ба тусхай дунда эрдэмтэй 10 миллион тухай мэргэжэлтэдые бэлдэхэ. Мэргэжэлтэдые бэлдэлгын шанар дээшэлүүлхэ ба арадай ажахыда тэдэниие хэрэглэхэ ябадал һайжаруулха хэмжээнүүдые бэелүүлхэ.

Социалис соёл ба искусствые хүгжөөхэ, совет хүнүүдэй марксистско - ленинскэ хараа бодол бүридүүлгэдэ, оюун ухаанайнь олон янзын эрилтэнүүдые бүрин хүсэдөөр хангалгада тэдэнэй үүргэ дээшэлүүлхэ.

Хүн зониие киногоор хангалгые һайжаруулха, хүмүүжүүлгын ба һуралсалай хүдэлмэридэ киное үргэнөөр хэрэглэхэ.

Соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудай ажал ябуулгые наримжуулан һайжаруулха, ямар захиргаанда мэдэлтэй байһанһаань дулдыдангүйгөөр, тэдэнэй материально - техническэ баазые эгээл ашагтайгаар хэрэглэхэ. Олониитын библиотекэнүүдые, клубуудые олон болгохо, коммунис ёһоор хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ, ажалшадай һайн дуранай зохёохы ажал ба амаралтынгаа саг үнгэрэлгые эмхидхэлгэдэнь тэдэнэй дүүргэдэг үүргые дээшэлүүлхэ. Паркнуудай, зоопаркнуудай, музейнүүдэй хүдэлмэри һайжаруулха, түүхын ба соёлой дурасхаалта хүшөөнүүдые хамгаалха, олоной дунда нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлжэ байха.

Хэблэлэй хэрэгые хүгжөөхэ. Хэблэгдэмэл продукцида, илангаяа үхибүүдэй, уран һайханай литературада табигдадаг эрилтэнүүдые хүсэдөөр хангажа байха, хэблэлнүүдэй полиграфическа гүйсэдхэлгын шанар дээшэлүүлхэ.

Телевидени болон. радиодамжуулгын саашанхи хүгжэлтэ бэелүүлхэ. Телевидениин ниитэсоюзна хоёрдохи программа ашаглалгада оруулха.

Элүүрые хамгаалгын хэрэг хүгжөөлгэ тухай саг үргэлжын оролдолго гаргажа байха. Хүн зониие медицинскэ талаар хангалгын хэмжээ болон шанар дээшэлүүлхэ. Элүүрые хамгаалгын эмхи зургаануудай тоо саашадань олошоруулха, тэдэнэй бүридэл һайжаруулха ба ашагтайгаар хубаарилан бариха хэрэг хараалха. Элүүрые хамгаалгын эмхи зургаануудые эмнэлгын хэрэгсэлнүүдээр, инструментнүүдээр, медицинскэ техникэ болон түхеэрэлгэнүүдээр, зэр зэмсэгүүдээр, транспортаар, хэлхеэ холбооной хэрэгсэлнүүдээр хангагдасыень һайжаруулха.

Медицинскэ эмнэлгэдэ научно-техническэ туйлалтануудые түргөөр, үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй, фармацевтнүүдэй ажалай эмхидхэлэй түрүү онол аргануудые хэрэглэхэ хэмжээнүүдые абаха. Больницын оронуудай ниитэ тоое 8—10 процентээр олон болгохо.

Үбшэнһөө һэргылхэ хүдэлмэри шангадхаха, диспансеризациин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, хүн зониие, нэн түрүүн үхибүүдые тэрээгээр бүри үргэнөөр хангаха.

Медицинскэ промышленностиин продукци бүтээн гаргалгые 1,4 дахин шахуугаар ехэ болгохо. Илангаяа зүрхэ һудалай, онкологическа үбшэнүүдые, эндокринна үбшэнүүдые эмнэхын тула эмнэлгын аша ехэтэй хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргадаг үйлэдбэри байгуулхые, ашаглахые хараалха, тэрэшэлэн синтетическэ түхэлэй антибиотигуудые гаргадаг болохо. Мүнөөнэй медицинскэ техникэ бүтээн гаргалгые үргэдхэхэ.

Ажалшадай амаралта болон аяншалгые эмхидхэхэ хэрэгые бүхы хэмжээгээр хүгжөөхэ, наримжуулан һайжаруулха. Түрэлхидэй үхибүүдтэйгээ суг амарха арга боломжые үргэдхэхэ. Экскурсяар хангалгые һайжаруулха. Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай саадай, огородой нэгэдэлнүүдые эмхидхэлгэдэ, хүгжөөлгэдэ бүхы хэмжээнэй туһаламжа үзүүлжэ байха. Саадай гэрнүүдые, зэмсэг хэрэгсэлнүүдые, амаралтын ба аяншалгын эд бараа бүри ехээр гаргадаг болохо.

Олониитын физкультура ба спортые эдэбхитэйгээр хүгжөөхэ, тэдэниие совет хүнүүдэй үдэр бүриин ажаһуудалда бүри үргэнөөр нэбтэрүүлгэдэ туһалжа байха. Үхибүүдэй, залуушуулай дунда физкультурын ба спортын хүдэлмэри шангадхаха. Спортын барилгануудые ашагтайгаар хэрэглэхэ.

Почтын, телефоной ба телеграфай **хэлхеэ холбооной** талаар городой болон хүдөөгэй хүн зоной эрилтые бүрин хүсэдөөр хангаха.

Хүн зониие транспортаар хангалгые горитой һайжаруулха, город хоорондын; город соохи, город шадарай транспортын саашанхи хүгжэлтые хараалха. Хүдөөгэй хүн зониие элдэб түхэлэй транспортаар бүри үргэнөөр хангалгада онсо анхарал хандуулха.

Хүн зоной транспортна хэрэгсэлнүүдэй олошорһые хараадаа абажа, хангалгын хэмжээе, түхэл янзыень ехэ болгохо, үргэдхэхэ. Техническэ хангалгын станцинуудай, автозаправочна станцинуудай, угаадаг газарай тоо олошоруулха, тэрэшэлэн транспортна хэрэгсэлнүүдтэ зорюулагдаһан кооперативна гараж ба болбосон түхэлтэй байрануудые бүри олоор бариха.

IX. БАЙГААЛИ ХАМГААЛГА

Байгаали хамгаалгые һайжаруулха, хүдөө ажахын эдлүүриин газар бүрин бүтэн байлгаха хүдэлмэриие шангадхаха, газарай хүрьһэнэй нуралгатай тэмсэл шангадхаха, газар һайжаруулха хүдэлмэриин дабшасые түргэдхэхэ, газарые үерһөө, нуралгаһаа, хужарһаа, нуур болдогһоо, үертэ абтаха ба гантаха, хатаха гэмтэлһээ хамгаалха хэрэг бэелүүлхэ.

Ашагта малтамалнуудай газар бүри комплекснөөр ашаглаха, малтамалнуудые малтан абахадаа, болбосоруулхадаа гээлтэ хохидол ушаруулхагүй.

Хара, Азовско, Балтиин, Каспиин далайнууд шадархи ба ороной шухала промышленна районуудтахи уһа хамгаалха барилгануудые түргэдхэхэ. Арктика шадархи далай болон мүрэнүүдэй, мүн бусад нуур сөөрэмүүдые муухай болголгоһоо хамгаалха хэрэг шангадхаха хэмжээнүүдые бэелүүлхэ. Уһые эрьюулэн хоёр дахин хэрэглэхэ хүсэнүүдые ехэ болгохо, предприятинуудта уһые урасхуулангүй хэрэглэдэг барилгануудые зохёожо нэбтэрүүлхэ. Уһа абадаг газарые, тэрэ тоодо гүйхэн горход болон нуурнуудые хатаха, муухай болохо ушарһаа хамгаалха хэрэг һайжаруулха. Байгаалиин өөрсэ комплекснүүдые, нэн түрүүн Байгал далайе хамгаалха ба ашатай һайнаар хэрэглэхэ хүдэлмэриие үргэлжэлүүлхэ.

Ороной Европын хубидахи, Дунда Азиин шухалын шухала мүрэнүүд шадархи уһанай ажахын комплекснүүдые хүтэлбэрилхэ автомат түхеэрэлгэнүүдые байгуулжа эхилхэ.

Хорото бодосуудые байгаали руу хаялгые хороохо зорилгоор, мүн хорото холисонуудһаа газ сэбэрлэхэ ябадал һайжаруулха, технологическа үйлэдбэриие, транспортна хэрэгсэлнүүдые наримжуулан һайжаруулха. Газ болон тооһо баридаг ашаг ехэтэй аппарадуудые, уһа сэбэрлэдэг түхеэрэлгэнүүдые, тэрэшэлэн тойроод байһан байгаалиин байдал шалгажа байха приборнуудые, автомат станцинуудые бүри ехээр гаргадаг болохо. Тепловой электростанцинуудай түлишэ болодог торфые хэрэглэхэ ябадалые горитойхоноор хороохо.

Ой модо түймэрһөө, хоротой хорхой шумуулһаа, үбшэнһөө хамгаалха.

Газар хамгаалхын тула ой модо тарилгые үргэдхэхэ. Городууд болон тосхонуудтахи, мүн тэдэниие тойроод байһан ногоон зононуудые шэнээр байгуулха, болбосон түхэлтэй болгохо.

Заповеднэ газарнуудые, национальна паркнуудые эрдэм ухаанай үндэһөөр байгуулха хэрэг үргэлжэлүүлхэ, тэндэ байгаалиин нөөсэнүүдые ашагтайгаар хэрэглэхэ талаар дурадхалнуудые зохёохо зорилготойгоор байгаалиин байдал болон түхэл шэнжыень шэнжэлжэ байха хэмжээнүүдые бэелүүлхэ. Ан гүрөөлэй тоо хэм соонь олошоруулха, нуурнуудта, сөөрэмүүдтэ үнэтэй сэнтэй загаһа үсхэбэрилхэ хэмжээнүүдые бэелүүлхэ.

Байгаалиин нөөсэ баялигуудые тоодо абаха гурим байгуулха ба эдэхитэйгээр хүгжөөхэ, байгаали ашаглалгые, тойроод байһан байгаали хамгаалха хэрэг гүрэнэй зүгһөө хүтэлбэрилхэ ябадалые гуримшуулха хүдэлмэриие хүгжөөхэ, хиналта шангадхаха. Байгаали хамгаалгада олониитые бүри үргэнөөр хабаадуулха.

X. ҮЙЛЭДБЭРИЛГЫН ХҮСЭНҮҮДЫЕ ХУБААРИЛАН ХҮГЖӨӨЛГЭ. СОЮЗНА РЕСПУБЛИКАНУУДАЙ ЭКОНОМИЧЕСКА БА СОЦИАЛЬНА ХҮГЖЭЛТЭ

Союзна республиканууд ба экономическа районуудай ажахые ороной арадай ажахын нэгэдэмэл комплекс дотор саашадань тусхай мэргэжэлтэйгээр, тэнсүүритэй таарууга аар хүгжөөһэнэй үндэһөөр ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхын тула үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хубаарилан хүгжөөлгэ һайжаруулха.

Зүүн нютагуудай экономическа хүсэ шадалые бүри ехэ болголго түргэдхэхэ. Эндэхи байгаалиин баялигуудые шэнжэлэн ашаглаха, Сибириин ба Казахстанай түлишын-элшэ хүсэнэй ба түүхэй эдүүдэй баазануудые хүгжөөхын тула ехэ хүдэлмэри хэхэ. Элшэ хүсэ ехээр хэрэглэдэг үйлэдбэринүүдые эндэ олоор эмхидхэхэ. Барилгын бааза, гэр байрын коммунальна, соёлой ба ажаһуудалай барилгын, хүдөө ажахын, зүүн нютагуудай гол һалбаринуудта шухала машинанууд ба түхеэрэлгэнүүдые бүтээлгын хэрэг хүгжөөлгэ түргэдхэхэ, тиигэһэнэй үндэһөөр эдэ экономическа районуудай экономикые комплекснөөр хүгжөөлгэ, тэдэниие кадрнуудаар хангалга улам һайжаруулха.

Дунда Азиин республикануудта хүдэлмэрилхэ хүсэ ба байгаалиин баялигуудые, үйлэдбэриин хүсэ хүсэд дүүрэнээр хэрэглэхэ, хлопок ургуулан абалгын саашанхи ургалта хангаха, тэрэнэй шанарые горитойгоор дээшэлүүлхэ, мал ажалай, хүсэ ехээр гаргуулдаг хүдөө ажахын, хүнгэн промышленностиин ба машина бүтээлгын бусад һалбаринуудай хүгжэлтэ түргэдхэхэ. Уһалагдадаг газар элдүүрилэн шанаржуулгын хэрэг ба уһаар хангагдасые һайжаруулха. Нютагай хүн зоной дундаһаа, илангаяа хүдөөгэй залуушуулай дундаһаа шадамар бэрхэ хүдэлмэришэдые бэлдэлгын хэрэг үргэдхэхэ.

Ороной Европодохи хубида, Ураалда бии болгогдоһон үйлэдбэриин хүсэ һайнаар хэрэглэһэнэй, хүдэлмэришэдэй тоое олошоруулангүй, хүдэлжэ байгаа предприятинуудые гол түлэб һэльбэн шэнэдхэһэнэй, техникыень шэнэлһэнэй үндэһөөр промышленностиин саашанхи хүгжэлтэ бэелүүлхэ. Европодохи нютагуудта элшэ хүсэ ба уһа ехээр хэрэглэдэг шэнэ үйлэдбэринүүдые хубаарилан хүгжөөжэ, мүнөө байгшадыень үргэдхэжэ болохогүй. Атомай элшэ хүсэ хэрэглэлгэ ехээр хүгжөөхэ. Хойто Кавказай ба Закавказиин уһанай элшэ хүсэнэй нөөсэнүүдые шэнжэлэн ашаглажа үргэлжэлхэ.

Илангаяа һая шэнжэлэгдэн ашаглагдажа байгаа нютагуудта территориально-үйлэдбэриин комплекснүүдые, үйлэдбэриин узелнүүдые саашадань хүгжөөхэ ба бүридүүлхээр хараалха.

Транспортно-экономическа холбоо һайжаруулха. Хэрэглэмжэ хангадаг үйлэдбэриин ба үйлэдбэриинбэшэ нэгэдэлнүүдые элдэб албан зургаануудай эмхидхэн байгуулгын талаар шухала болоогүй ушарта дабтаха, зэргэшүүлхэ ябадал тохёолдуулангүй, нэгэл нютагта байһан үйлэдбэринүүдэй һалбаринууд хоорондын хамжаа үргэдхэн хүгжөөхэ.

Өөһэдынь харьяата газар дээрэ комплексно экономическа ба социальна хүгжэлтэ хангаха хэрэгтэ арадай депутатуудай Соведүүдэй дүүргэдэг үүргые дээшэлүүлхэ, ажал ябуулгыень улам наримжуулан һайжаруулха.

Ниитын үйлэдбэриин экономикые хүгжөөһэнэй, ашаг үрыень дээшэлүүлһэнэй үндэһөөр, бүхы союзна республикануудтахи арад зоной байдал саашадань улам һайжаруулхаар хараалха. Тиихэтэеэ хамта байгаалиин хүшэр байдалтай, һая ашаглагдажа байгаа нютагуудай хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжые бүри хүсэд дүүрэнээр хангаха.

Союзна республиканууд 1981—1985 онуудай экономическа ба социальна хүгжэлтын иимэ гол шэглэлнүүдые тодорхойлхо:

России Совет Федеративна Социалис Республикада промышленна продукци үйлэдбэрилгые 24—27 процентээр ехэ болгохо. Машина бүтээлгэ, газай, химическэ ба нефтехимическэ промышленностиие хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ. Хүнгэн ба эдеэ хоолой, загаһанай промышленностиие саашадань хүгжөөхөөр хараалха.

1985 ондо электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилгые 950—970 миллиард киловатт-часта хүргэхэ, нефть (тэрэ тоодо шэнгэрүүлэгдэһэн газ) гарган абалгые 560—580 миллион тоннодо, газ—420—460 миллиард кубометртэ хүргэхэ. Хара металлнуудай бэлэн прокат үйлэдбэрилгые 12—14 процентээр ехэ болгохо, минеральна үтэгжүүлгэнүүдые — 1,6 дахин, бүдүүдые — 13 процентээр, трикотажна зүйлнүүдые — 1,2 дахин, саахар—1,5 дахин ехээр үйлэдбэрилхэ, малай тоһо 13—15 процентээр нэмээхэ.

Хүдөө ажахын бүхы продукциин жэлэй дундуур хэмжээе 12—14 процентээр ехэ болгохо. Ороһо таряа ургуулан абалгын жэлэй дундуур хэмжээе 134—136 миллион тонно болгохо, саахарай свёкло — 33—34 миллион тонно, виноград—1 миллион тонноһоо бага бэшэ, мяха (годод мяха)—8,4—8,7 миллион тонно, һү — 50—52 миллион тонно, ноохо — 235—240 мянган тонно болгохо, наран сэсэгэй үрэһэ—1,3 дахин, овощ — 1,2 дахин, хартаабха—10—12 процентээр нэмээхэ, 1550—1650 мянган гектар уһалагдадаг газар ашаглалгада оруулха, 1720—1820 мянган гектар намаг налхи ба уһаар үнгэрмэ ехэ газарнуудые хатааха.

РСФСР-эй Хара бэшэ хүрьһэтэй нютагуудые ашаг ехэтэй таряалангай ба мал ажалай район болгохын, эдээнтэй холбоотой промышленностиин һалбаринуудые хүгжөөхын тула комплексно программа бэелүүлжэ үргэлжэлхэ. Байрын гэрнүүдые, автомобильна харгынуудые, социально-соёлой ба коммунально-ажаһуудалай шэглэлтэй байрануудые бүлюу түргэнөөр бариха.

Москвагай, Ленинградай предприятинуудые һэльбэн шэнэдхэхэ, техникыень шэнэлхэ хэрэгтэ гол анхарал хандуулха, техническэ дээдэ зэргын ба эрхим шанартай эдлэл хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгын талаар тэдэниие тусхай мэргэжэлтэй болгохо хүдэлмэри үргэдхэхэ, үйлэдбэриин хүсэнүүдэй хүсэд дүүрэн ашаглагдаса хангаха. Үйлэдбэрилгын хэмжээнэй ургалтаһаа ажалай бүтээсын бүлюу түргэнөөр дээшэлэлгэ хангаха. Хотын ажахые саашадань комплексно хүгжөөхөөр хараалха.

Коломенско тепловоз бүтээлгын, Брянска машина бүтээлгын, Пензенскэ дизелиин заводуудые һэльбэн шэнэдхэхэ ба үргэдхэхэ.

Череповецкэ металлургическа заводто үйлэдбэриин шэнэ хүсэнүүдые ашаглалгада оруулха, Коми АССР-эй, Ненецкэ автономито округой түлишын-элшэ хүсэнэй, рудагай, ой модоной, түүхэй эдүүдэй нөөсэнүүдые үндэһэ болгон, Тимано-Печорско территориально-үйлэдбэриин комплекс бии болгожо үргэлжэлхэ. Европодохи хойто нютагуудай ой модоной баялигуудые бүри һайнаар ашаглаха, Сыктывкарай ой модоной промышленна комплексдо саарһа үйлэдбэрилдэг предприятинуудые нэмэжэ эмхидхэхэ.

Смоленскэ, Калининскэ, Курска АЭС-үүдтэ үйлэдбэриин хүсэнүүдые ашаглалгада оруулха.

Түбэй-Хара хүрьһэтэй нютагуудта хүдөө ажахын, тэрээнтэй холбоотой һалбаринуудай саашанхи хүгжэлтэ хангаха. Курска суранзанай аномалиин үндэһэ һуури дээрэ территориально-үйлэдбэриин комплекс эмхидхэн бүридүүлжэ үргэлжэлхэ, Оскольско электрометаллургическа комбинадай түрүүшын ээлжээе ашаглалгада оруулха.

[Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта].

1981—1985 ОНУУДТА, МҮН 1990 ОН ХҮРЭТЭРХИ ҮЕДЭ СССР-э
ЭКОНОМИЧЕСКА БА СОЦИАЛЬНА ХҮГЖЭЛТЫН ГОЛ ШЭГЛЭЛНҮҮД

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 2-дохи, 3-дахи нюурнуудта).

Поволжидо автомобильна, тракторна ба бусад түхэлэй машинануудые бүтээлгэ хүгжөөжэ үргэлжэлхэ, нефть ба газ гарган абалгые хэм соонь байлгаха хэмжээнүүдые бэелүүлхэ. Газ ба шэнгэрүүлэгдэмэл газ гаргажа абаха, илган шанаржуулха, мүн Астраханска шэнгэрүүлэгдэмэл газые үндэһэ болгоһон, серэ үйлдэбэрилхэ промышленна узел эмхидхэн бүридүүлжэ захалха. Чебоксарска ба Нижнекамска ГЭС-үүдтэ, тэрэшэлэн Балаковско АЭС-тэ үйлдэбэриин хүсэнүүдые ашаглалгада оруулха.

Хойто Кавказда үрэжэл түгэс газар таряалан ба ашаг шэмээр ехэ мал ажал, эдеэ хоолой промышленностиие хүгжөөхэ. Ставропольско Ехэ каналай дүрбэдэхи ээлжээ барижа эхилхэ, газар уһалха, тэрэниие хүдөө ажахыда ашаглаха, мүн уһанай нөөсэ хүсэнүүдые хэрэглэхэ хүдэлмэри ябуулжа үргэлжэлхэ. Ростовско АЭС-тэ, «Атоммаш» заводто, Новочеркасска электровоз бүтээдэг заводто үйлдэбэриин хүсэнүүдые ашаглалгада оруулха. Таряа хуряаха үндэр бүтээсэтэ комбайнуудые «Ростсельмаш» гэжэ үйлдэбэриин нэгэдэлдэ, Таганрогско комбайнай заводто бүтээн гаргахын тула шухала хүсэ нэмээн хүгжөөхэ.

Ураалда хара ба үнгэтэ металлургиин, машина бүтээлгын, химическэ ба нефтехимическэ промышленностиин предприятинуудые һэльбэн шэнэдхэжэ, техникыень шэнэлжэ үргэлжэлхэ. Үнгэтэ металлургиин түүхэй эдэй баазые бэхижүүлхэ. Пермскэ ГРЭС-тэ үйлдэбэриин хүсэнүүдые ашаглалгада оруулха.

Сибирьтэ түлишын промышленностиин, электроэнергетикын, үнгэтэ металлургиин, химическэ, нефтехимическэ, ой модоной, целлюлозно-саарһанай, модо болбосоруулгын ба микробиологическа промышленностиин, барилгын индустриин ургалта түргэдхэхөөр хараалха. Хүдөө ажахые, тэрэнэй түүхэй эдүүдые болбосоруулдаг һалбаринуудые хүгжөөһэнэй үндэһөөр эдеэ хоолой баазые бүхы аргаар бэхижүүлхэ.

Баруун-Сибириин территориально-үйлдэбэриин комплексын саашанхи хүгжэлтэ хангаха. Эндэһээ 1985 ондо нефть (тэрэ тоодо шэнгэрүүлэгдэһэн газ) гарган абалгые 385—395 миллион тоннодо, газ абалгые — 330—370 миллиард кубометртэ хүргэхэ. Тобольско нефтехимическэ комбинадта, Томско химическэ заводто, Сургутска ГРЭС-үүдтэ үйлдэбэриин хүсэнүүдые ашаглалгада оруулха. Химическэ ба нефть илган болбосоруулха түхеэрэлгэнүүдые бүтээхэ заводой барилга эрхилхэ. Барилгын баазые бэхижүүлхэ, гэр байрын, социально-соёлой ба харгын барилга эршэдхэхэ. Сургут-Уренгойн түмэр харгы ашаглалгада оруулха.

Кузбасста элшэ үгэдэг ба кокслогдодог нүүрһэнүүдые бүри ехээр малтан абаха. Кулундиин талые уһалха хүдэлмэри үргэлжэлүүлхэ.

Канско-Ачинска территориально-үйлдэбэриин комплексые тогтоон байгуулжа үргэлжэлхэ. Березовско нүүрһэнэй нэгэдэхи уурхайн, томо экскаваторнуудые бүтээдэг Красноярска заводой түрүүшын ээлжээнэй барилгануудые, Березовско нэгэдэхи ГРЭС-тэ үйлдэбэриин хүсэ ашаглалгада оруулха. Саянай территориально-үйлдэбэриин комплексые саашадань хүгжөөхэ. Саяно-Шушенска ГЭС-эй барилгые гол түлэб дүүргэхэ, Абаканска вагон бүтээлгын ба Саянска алюминиин заводуудта үйлдэбэриин хүсэнүүдые ашаглалгада оруулха. Минусинск хотодохи электротехническэ предприятинуудай барилга үргэлжэлүүлхэ.

Таряа хуряаха үндэр бүтээсэтэ комбайнуудые Красноярска комбайнай заводто бүтээн гаргахын тула шухала хүсэ нэмээн хүгжөөхэ.

Богучанска ГЭС-эй барилга үргэн дэлисэтэйгээр ябуулха, Хара-нуурай ГРЭС-эй түрүүшын агрегадуудые ашаглалгада оруулха, Гусиноозёрско ГРЭС-ые барижа дүүргэхэ. Озёрно полиметаллай нөөсэ баялигые ашаглаха бэлэдхэлэй хүдэлмэри хэхэ.

Алас-Дурнын нютагуудта үнгэтэ металлургиие, нефть илган болбосоруулдаг, загаһанай, ой модоной, модо болбосоруулдаг ба целлюлозно-саарһанай промышленностиие саашадань хүгжөөлгэ хангаха. Соя, барайгар ба хүдөө ажахын бусад продукци бүри ехээр үйлдэбэрилхэ.

Байгал-Амарай түмэр замай оршон тойронхи нютагуудые ажахын талаар шэнжэлэн ашаглаха хүдэлмэри үргэнөөр эрхилхэ. Удоканай зэдтэй газарые ашаглалгада оруулха хүдэлмэриин проектнүүдые табижа дүүргэхэ. Урда-Яхадай территориально-үйлдэбэриин комплекс эмхидхэн бүридүүлжэ үргэлжэлхэ, нүүрһэнэй уурхайн, шанаржуулгын фабрикын ба Нерюнгринскэ ГРЭС-эй түрүүшын ээлжээнэй барилгые дүүргэхэ. Урда-Яхадай, түмэрэй рудатай газар ашаглаха арга боломжые, Беркакит-Томмот-Якутск түмэр харгын барилгые технико-экономическа талаарнь тодорхойлхо.

Бурейскэ ГЭС-эй барилга үргэлжэлүүлхэ, Приморско ГРЭС-ые, Колымагай ГЭС-ые барижа дүүргэхэ.

Түмэр түдэгэ хайлуулан шанаржуулдаг металлургическа завод бариха. Ашаглагдажа байгаа портнуудые саашадань хүгжөөхэ ба һэльбэн шэнэдхэхэ. Восточный гэжэ гүнзэгы уһатай портын хоёрдохи ээлжээнэй барилга захалха.

Сибирьтэ, Алас-Дурнада, илангаяа нютагай аршаануудые ашаглаха, санатори-курортын хэрэг үргэнөөр хүгжөөн дэлгэрүүлхэ.

Украинын ССР-тэ промышленна продукци үйлдэбэрилгые 20—23 процентээр ехэ болгохо.

1985 ондо электрын элшэ хүсэ үйлдэбэрилгые 280—290 миллиард киловатт-часта хүргэхэ, атомна электростанцинуудые ашаглаһанай үндэһөөр электрын элшэ хүсэнэй гол ургалта түйлаха. Урда Украинын, Хмельницкэ, Запорожско, Крымэй, Чернобыльска, Ровенско АЭС-үүдэй, Одессын атомна ТЭЦ-эй үйлдэбэриин хүсэнүүдые ашаглалгада оруулха. Нүүрһэнэй промышленностиин предприятинуудай барилга, һэльбэн шэнэдхэлгэ ба техникыень шэнэлэлгэ түргэдхэхэ, нүүрһэ бүри ехээр малтан абаха. Коксохимическэ заводуудта, минеральна үтэгжүүлгэнүүдые, автомобилиин шинэнүүдые үйлдэбэрилдэг предприятинуудта үйлдэбэриин хүсэнүүдые ашаглалгада оруулха. Хара металлнуудай бэлэн прокат үйлдэбэрилгые 14—16 процентээр ехэ болгохо.

Элшэ хүсэнэй ба химическэ машинануудые бүтээлгэ, электротехническэ промышленность, станок бүтээлгэ ба прибор бүтээлгые, мал ажалда, тэжээл бэлэдхэлгэдэ хэрэглэгдэхэ машинануудые бүтээлгэ булюу түргэнөөр хүгжөөхэ. Ужгород хотодохи электродвигательнүүдэй заводой түрүүшын ээлжээнэй барилгые ашаглалгада оруулха. Ворошиловградска тепловоз бүтээлгын заводые, хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиин хүдэлжэ байгаа предприятинуудые һэльбэн шэнэдхэхэ, техникыень шэнэлхэ. Малай тоһо үйлдэбэрилгэ 1,2—1,3 дахин ехэ болгохо. 1985 ондо саахар үйлдэбэрилгые 6,6—6,8 миллион тоннодо хүргэхэ, үрэ жэмэсүүдэй ба овощой консервэнүүдые — 3—3,3 миллиард условно баанхануud болотор нэмээхэ.

Хүдөө ажахын бүхы продукциин жэлэй дундуур хэмжээ 12—14 процентээр, наран сэсэгэй үрэһэ суглуулан абалгые — 1,2 дахин нэмээхэ. Ороохо таряа ургуулан абалгын жэлэй дундуур хэмжээ 51—52 миллион тонно, саахарай свёкло — 56—57 миллион тонно, виноград — 1 миллион тоннохоо бага бэшэ, мяха (годод мяха) — 3,9—4,1 миллион тонно, һү — 22,5—23 миллион тонно болгохо. Дунай-Днестровскэ, Каховско уһалууриин системэнүүдэй, Днепр - Донбасс гэжэ каналай хоёрдохи ээлжээнэй барилга үргэлжэлүүлхэ, Хойто-Крымэй каналай гурбадахи ээлжээнэй, Приазовско уһалалгын системын түрүүшын ээлжээнэй барилга эхилхэ. Уһалагдадаг 500—510 мянган гектар газар ашаглалгада оруулха, 640—680 мянган гектар уһаар үлэмжэ ехэ газарнуудые хатааха.

Курортнуудай ба аяншалан амардаг баазануудые саашадань хүгжөөхэ.

Белоруссиин ССР-тэ промышленна продукци үйлдэбэрилгые 26—29 процентээр, машина бүтээлгын продукциие 1,5 дахин, минеральна үтэгжүүлгэнүүдые — 1,3 дахин, тэрэ тоодо калийна үтэгжүүлгэнүүдые — 1,4 дахин, бүдүүд ба малай тоһо — 1,2 дахин ехээр үйлдэбэрилхэ. Радиотехническэ, электронно ба прибор бүтээлгын промышленностиие булюу түргэнөөр хүгжөөхэ.

Гомель хотодохи хүдөө ажахын машинануудай заводые, Брестын ковёр-сэмбын комбинадые үргэдхэхэ хүдэлмэри дүүргэхэ. Новополоцко «Полимир» гэжэ үйлдэбэриин нэгэдэлдэ шэнэ хүсэнүүдые ашаглалгада оруулха. Түмэр түдэгэ хайлуулан шанаржуулдаг металлургическа завод бариха.

Хүдөө ажахын бүхы продукциин жэлэй дундуур хэмжээ 10—12 процентээр ехэ болгохо. Ороохо таряа ургуулан абалгын жэлэй дундуур хэмжээ — 7,8—8,1 миллион тонно, хартаабха — 12,5—13,5 миллион тонно, мяха (годод мяха) — 950—1000 мянган тонно, һү — 6,5—6,7 миллион тонно болгохо. 480—520 мянган гектар талмайтай уһаар үлэмжэ ехэ ба намаг налхи болоһон газар хатааха.

Узбегэй ССР-тэ промышленна продукци үйлдэбэрилгэ 28—31 процентээр дээшэлүүлхэ. 1985 ондо электрын элшэ хүсэ үйлдэбэрилгэ 44—45 миллиард киловатт-часта хүргэхэ, минеральна үтэгжүүлгэ гаргалга 1,4 дахинаар дээшэлүүлхэ.

Алмалыгай горно металлургическа комбинадта зэдэй ба туулга-цинкын руда малтан абаха талаар, Бекабадай заводто — булад хайлуулга ба прокат гаргалгаар үйлдэбэриин хүсэ хүгжөөхэ. Ташкентын тракторна заводто, Ангренэй 2-дохи ГРЭС-тэ, Андижан ба Нукус хотонуудтахи пумаажан бүдүүдэй комбинадуудта, хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиин трикотажна ба бусад предприятинуудта үйлдэбэриин хүсэнүүдые ашаглалгада оруулха.

1985 ондо 560—570 миллион дүрбэлжэн метр пумаажан ба торгон бүдүүдые, 480—485 мянган тонно ургамалай тоһо, плодоовощой 1—1,1 миллиард условно баанха консервэ гаргаха.

Хүдөө ажахын бүхы продукциин жэлэй дунда зэргын хэмжээе 17—19 процентээр дээшэлүүлхэ. Жэл соо дунда зэргээр 5,9 миллион тонно сэбэрлэгдээгүй хлопок үйлдэбэрилгэ, тэрэ тоодо нарин утаһатай хлопок — 400—420 мянган тонно, ороохо таряа — 2,8—3 миллион тонно, овощ — 2,4—2,5 миллион тонно, мяха (годод мяхан) — 400—410 мянган тонно, һү — 2,5—2,7 миллион тонно, ноохо — 20—21 мянган тонно, каракуль арһа — 2,25 миллион хэһэг үйлдэбэрилхэ. Виноград ургуулга, бахчева ургамалнуудые тарилга ба үрэ жэмэс ургуулга түргөөр хүгжөөхэ. Каршинска ба Джизагай талануудые ашаглалга үргэлжэлүүлхэ. 450—465 мянган гектар уһалагдадаг газар ашаглалгада үгэхэ, 1,5 миллион гектар бэлшээри уһатай болгохо.

Казахай ССР-тэ промышленна продукци үйлдэбэрилгые 22—25 процентээр дээшэлүүлхэ. Электроэнергетикэ, үнгэтэ ба хара металлурги, машина бүтээлгэ, нүүрһэнэй, химическэ, нефтехимическэ, хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленность хүгжөөлгэ үргэлжэлүүлхэ. 1985 ондо нүүрһэ малталга 134 миллион тоннодо, электрын элшэ хүсэ үйлдэбэрилгэ 90—95 миллиард киловатт-часта, хара металлаар прокат гаргалга 5,1—5,3 миллион тоннодо, бүдүүдые нэхэлгэ 208—210 миллион дүрбэлжэн метртэ хүргэхэ. Нефтиин түрүүшын илгалга 2,1 дахинаар, минеральна үтэгжүүлгэ үйлдэбэрилгэ 1,3 дахинаар дээшэлүүлхэ.

Үнгэтэ ба хара металлургиин түүхэй эдүүдэй бааза бэхижүүлхэ. Ашагта малтамал шанаржуулдаг Качарскын комбинадта түмэрэй руда малтан абалгаар үйлдэбэриин хүсэ ашаглаха. Жайремскэ полиметаллнуудай уурхайнуудта руда малтан абалга дээшэлүүлхэ. Баруун Казахстанда нефть ба газ бэдэрэлгээр геолого-шэнжэлгын хүдэлмэри үргэдхэхэ. Бузачи гэжэ хахад арал дээрэхи нефтиин хэбтэшэнүүдые ашаглалга түргэдхэхэ.

Каратузай бассейндэ фосфоридуудые абалгын, Актюбинска областьдо — шара фосфор ба минеральна үтэгжүүлгэ үйлдэбэрилгөөр шэнэ хүсэнүүдые ашаглалгада оруулха. Чимкентын нефть илгаха заводой барилга дүүргэхэ.

Павлодар Экибастузай территориально - үйлдэбэриин комплексдо нүүрһэ малталга, глинозем үйлдэбэрилгэ дээшэлүүлхэ, тус бүридөө 4 миллион киловатт хүсэтэй томо ГРЭС-үүдэй барилга үргэлжэлүүлхэ, нефть илгадаг заводой барилгын хоёрдохи ээлжээе ашаглалгада оруулха. Павлодарай тракторна заводые шэнэдхэн һайжаруулха хүдэлмэри гол түлэб дүүргэхэ.

Хүдөө ажахын бүхы продукциин жэлэй дунда зэргын хэмжээе 11—13 процентээр дээшэлүүлхэ. Жэл соо ороохо таряа үйлдэбэрилгын дунда зэргын хэмжээе 28—29 миллион тоннодо, мяха (годод мяхан) — 1,2—1,3 миллион тоннодо, һү — 4,9—5 миллион тоннодо, ноохо — 110—115 мянган тоннодо, каракуль арһа — 2,5 миллион хэһэгтэ хүргэхэ. Ороохо таряанай тогтууритай һайн ургаса, илангаяа шэниисын үндэр баян ургаса үгэдэг сортнуудые тарилга хангаха талаар хэмжээнүүдые абаха. Гол түлэб мяхалиг үүлтэрэй мал, нарин ноохотой хони үсхэбэрилэн, мал ажалай саашанхи хүгжэлтэ бэелүүлхэ. Хүдөө ажахыда хэрэглэгдэхэ водопроводуудые барилга үргэлжэлүүлхэ. Уһалагдадаг 400—420 мянган гектар газар ашаглалгада оруулха. Губи ба губи шахуу районуудта 15 миллион гектар бэлшээри уһатай болгохо.

Грузиин ССР-тэ промышленна продукци үйлдэбэрилгэ 30—33 процентээр, электрын элшэ хүсэ — 1,2 дахинаар, машина бүтээлгын продукци — 1,6 дахинаар, химическэ промышленностиин — 1,5 дахинаар, хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиин — 1,3 дахинаар, тэрэ тоодо үрэ жэмэс ба овощоор хэгдэһэн консервэнүүдые үйлдэбэрилгэ 1,7 дахинаар дээшэлүүлхэ. Электротехническэ, электронно, радиотехническэ промышленностиие, прибор бүтээлгэ булюу түргэнөөр хүгжөөлгэ хараалха.

Дүүжэн харгын түхеэрэлгэнүүдые бүтээн гаргадаг заводой барилга бэелүүлхэ.

Жинвалиин гидроузелай барилга дүүргэхэ, Худоной ГЭС-эй барилга үргэлжэлүүлхэ, Намахванай ГЭС-эй барилга эхилхэ. Сайн набшаһа, виноград болбосоруулха талаар, минеральна уһануудые шэлдэ юулхэ талаар үйлдэбэриин шэнэ хүсэнүүдые ашаглалгада оруулха.

Хүдөө ажахын бүхы продукциин жэлэй дунда зэргын хэмжээе 22—24 процентээр дээшэлүүлхэ; виноград, сай, субтропикын үрэ жэмэсүүдые ургуулгаар түсхай шэглэлтэй болохо ябадалые үргэлжэлүүлхэ. Жэлдэ дунда зэргээр ороохо таряа үйлдэбэрилгын хэмжээе 740 мянган тоннохоо бага бэшээр, сортовой сайн набшаһа — 466 мянган тоннохоо бага бэшээр, виноград — 1—1,1 миллион тонно хүрэтэр, мяха (годод мяхан) — 160 мянган тоннохоо бага бэшэ, һү — 710 мянган тоннохоо бага бэшээр дээшэлүүлхэ. Колхидын доро газарай 35 мянган гектар талмай уһалдаг болохо талаар хүдэлмэри бэелүүлхэ.

Хара далайн эрье бүхэлхэ талаар хүдэлмэри хэхэ. Кавказай хадын дабаануудай автомобильна харгынуудай барилга дүүргэхэ. Марабда—Ахалкалаки гэһэн түмэр замай барилга үргэлжэлүүлхэ.

Курортнуудай зононуудые, аяншалгын баазануудые хүгжөөхэ.

Азербайджанай ССР-тэ промышленна продукци үйлдэбэрилгэ 29—32 процентээр, машина бүтээлгын продукци 1,6 тухай дахинаар дээшэлүүлхэ.

Ажалай нөөсэнүүдые гүйсэд дүүрэнээр ашаглан хэрэглэлгэ хангаха, электротехническэ, прибор бүтээлгын, радиотехническэ, электронно промышленность ба бусад һалбаринуудые булюу түргөөр хүгжөөжэ, промышленностиин бүридэлые шэнэдхэн һайжаруулга үргэлжэлүүлхэ. Уһанай гүнзэгыдэ хэгдэхэ барилгын һуури табидаг, промышленна автоматика ба телемеханикын заводуудые бариха. «Азерэлектротерм» нэгэдэлэй заводуудай ба түсхай шэглэлтэй автомобильнуудые бүтээн гаргаха заводой барилга дүүргэхэ.

Абалгын хэмжээнэй тогтууритай байхын тула нефть болон газай хэбтэшын нөөсые ехэ болгохо. Нефть абалгада хэрэглэгдэдэг түхеэрэлгэнүүдые бүтээдэг Бакугай заводуудые шэнэдхэн һайжаруулха хүдэлмэри бэелүүлхэ.

Шамхорой ГЭС ба Азербайджанай ГРЭС-ые, Сумгаит хотын химическэ предприятинуудай үйлдэбэриин шэнэ хүсэнүүдые ашаглалгада оруулха.

Евлах—Белаканы гэһэн түмэр зам бариха.

1985 ондо электрын эршэ хүсэ үйлдэбэрилгэ 20 миллиард киловатт-часта хүргэхэ. Хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиин продукци үйлдэбэрилгын хэмжээ 1,3 тухай дахинаар дээшэлүүлхэ, эдэ һалбаринуудай продукциин ассортимент олошоруулха, шанарыень һайжаруулха. Бүдүүдые, ковернууд ба ковёрой зүйлнүүдые, консервэ, эдеэ хоолой концентрадуудые гаргалгаар үйлдэбэриин хүсэнүүдые ехэ болгохо, виноград болбосоруулха шэнэ заводуудые ашаглалгада оруулха.

Хүдөө ажахын бүхы продукци үйлдэбэрилгын жэлэй дунда зэргын хэмжээ 15—17 процентээр дээшэлүүлхэ. Жэл соо дунда зэргээр сэбэрлэгдээгүй хлопок 600 мянганһаа бага бэшэ тонно, виноград — 1,3—1,4 миллион тонно, ороохо таряа — 1,1 миллион тонно, овощ — 850—900 мянган тонно, мяха (годод мяхан) — 150 мянганһаа бага бэшэ тонно, һү — 850—860 мянган тонно үйлдэбэрилэгдэдэг болохо. Уһалагдадаг 80 мянган гектар газар ашаглалгада оруулха.

Литвагай ССР-тэ промышленна продукци үйлдэбэрилгэ 21—24 процентээр, электрын элшэ хүсэ үйлдэбэрилгэ 2 дахин, нефть илгалга 4 дахин, мяханай ба һүнэй консервэ үйлдэбэрилгэ 2,5 дахинаар дээшэлүүлхэ. Электронно ба радиотехническэ промышленностиие уридшалһан дабшасатайгаар хүгжөөхэ. Тоо бодолгын техникын хэрэгсэлнүүдые, бүдүүдые, мебель гаргаха үйлдэбэри үргэдхэхэ. Эдеэ хоолой ба загаһанай мяхаар хэгдэдэг продукциин шанар һайжаруулха, ассортиментыень олошоруулха.

Игналиин АЭС-эй барилгын түрүүшын ээлжээ, Вильнюсэй 3-дахи ТЭЦ-ые, нефть илгадаг Мажейскэ заводой хоёрдохи ээлжээе ашаглалгада оруулга хангаха. Лен болбосоруулдаг предприятинуудые шэнэдхэн һайжаруулха хүдэлмэри бэелүүлхэ.

Хүдөө ажахын бүхы продукци үйлдэбэрилгын жэлэй дунда зэргын хэмжээ 8—10 процентээр дээшэлүүлхэ. Жэл соо дунда зэргээр ороохо таряа 3,2—3,4 миллион тонно, хартаабха — 2,3—2,5 миллион тонно, мяха (годод мяхан) — 500—520 мянган тонно, һү — 2,8—2,9 миллион тонно үйлдэбэрилдэг болохо. Шииг нойто ехэтэй 440—460 мянган гектар намаг газар хатааха.

Молдавиин ССР-тэ промышленна продукци үйлдэбэрилгэ 30—33 процентээр дээшэлүүлхэ. Аграрно-промышленна комплексын саашанхи хүгжэлтэ хангаха. Үнгэтэ телевизорэй ба Резинскиин цементнэ заводуудай барилга дүүргэхэ. Томадуудые хуряаха, саад болон виноградныгай хүдэлмэри оньһожоруулха машинануудые зохёон бүтээхэ заводуудай барилга үргэдхэн эмхидхэхэ.

Хүдөө ажахын бүхы продукци үйлдэбэрилгын жэлэй дунда зэргын хэмжээ 20—22 процентээр дээшэлүүлхэ. Жэл соо дунда зэргээр ороохо таряа 3,6—3,8 миллион тонно, саахарай свекло — 4,1—4,2 миллион тонно, наран сэсэгэй үрэһэ — 310—320 мянган тонно, үрэ жэмэсэй — 1,4—1,6 миллион тонно, овощ — 1,3—1,4 миллион тонно, виноград — 1,5—1,6 миллион тонно, мяха (годод мяхан) 300—310 мянганһаа бага бэшэ тонно, һү — 1250—1350 мянган тонно үйлдэбэрилхэ. 120 мянган гектар уһалагдадаг газар ашаглалгада оруулха.

Латвиин ССР-тэ промышленна продукци үйлдэбэрилгэ 15—18 процентээр дээшэлүүлхэ. Электронно промышленность, прибор бүтээлгэ, хэлхеэ холбооной хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалга булюу түргөөр хүгжөөлгэ, загаһанай мяхаар хэгдэдэг продукциин шанар һайжаруулга, ассортиментыень олошоруулга хангаха.

Ажаһуудалай хэрэглэмжын эрхим дээдэ ба нэгэдэхи классэй радиоаппаратуранuудые бүтээн гаргалга ехэдхэхэ. Һалбари хоорондын хэрэглэмжын продукцинуудые нэгэ газарта бүтээн гаргаха талаар үйлдэбэриин хүсэнүүдые хүгжөөхэ. Хүнгэн промышленностиин техникыень шэнэлхэ хүдэлмэри бэелүүлхэ. Даугавпилскын ГЭС-эй барилга эмхидхэн эрхилхэ. Далайн портнуудые хүгжөөлгэ үргэлжэлүүлхэ.

Хүдөө ажахын бүхы продукци үйлдэбэрилгын жэлэй дунда зэргын хэмжээ 12—14 процентээр дээшэлүүлхэ, жэл соо ороохо таряа дунда зэргээр үйлдэбэрилгэ 2—2,1 миллионһоо бага бэшэ тоннодо, хартаабха — 1,7—1,8 миллион тоннодо, мяха (годод мяхан) — 300—310 мянган тоннодо, һү — 1,8—1,9 миллион тоннодо хүргэхэ. Хэтэрмэ ехэ шииг нойтотой газарай 280—290 мянган гектар талмай дээрэ мелиорацин талаар хүдэлмэри хэхэ.

Киргизэй ССР-тэ промышленна продукци үйлдэбэрилгэ 21—24 процентээр дээшэлүүлхэ. Курпсайн ГЭС-эй барилга дүүргэхэ, Таш-Кумырэй ГЭС-эй үйлдэбэриин хүсэ ашаглаха. Оловын руда абаха предприятиин барилга захалха, алтанай комбинадые ашаглалгада оруулха. Электронно промышленность хүгжөөхэ. Бүд нэхэлгэ 1,2 дахинаар ехэ болгохо. Ковер нэхэдэг комбинадай барилга түгэсхэхэ.

Хүдөө ажахын бүхы продукци үйлдэбэрилгын жэлэй дунда зэргын хэмжээ 8—10 процентээр дээшэлүүлхэ. Нарин ба нарибтар ноохотой хони үсхэбэрилгэ саашадань хүгжөөлгэ, хадын бэлшээринүүдые ашаглан, мал ажалай тэжээлэй баазануудые бэхижүүлгэ хараалха. Жэл соо дунда зэргээр ороохо таряа үйлдэбэрилгэ 1,4—1,6 миллион тонноор, мяха (годод мяхан) — 170 мянган тоннодо, һү — 700 мянганһаа доошо бэшэ тоннодо, ноохо — 33—35 мянган тоннодо хүргэхэ. Уһалагдадаг 75 мянганһаа доошо бэшэ гектар газар ашаглалгада оруулха. Папанска уһанай сөөрэмэй барилга дүүргэхэ. 500 мянган гектар бэлшээри уһатай болгохо.

Иссык-Кульска областьда ба Чуйска голой районуудта минерально-түүхэй эдүүдэй, газарай, уһанай ба энергетическэ баялигуудые комплекснoор ашаглаха талаар шэнжэлгын проектнэ хүдэлмэри хэхэ.

Таджигай ССР-тэ промышленна продукци үйлдэбэрилгэ 24—27 процентээр дээшэлүүлхэ.

Урда - Таджигай территориально-үйлдэбэриин комплексдо Яванай электрохимическэ заводой барилга үргэлжэлүүлхэ, алюминиин заводто үйлдэбэриин шэнэ хүсэ ашаглаха. Рогунска ГЭС-эй барилга үргэдхэхэ, Байпазинска ГЭС-ые ашаглалгада оруулха. Республика дотор электрын элшэ хүсэ үйлдэбэрилгэ 16 миллиард киловатт-часта хүргэхэ.

Душанбе хотын пумаажан бүдэй комбинадай, Ленинабад хотын торгоной комбинадай түхеэрэлгэнүүдыень шэнэлхэ. Пумаажан бүдүүдэй үйлдэбэри 1,3 дахинаар, үрэ жэмэс ба овощой консервэ гаргалга 1,2 дахинаар ехэдхэхэ.

Хүдөө ажахын бүхы продукци үйлдэбэрилгын жэлэй дунда зэргын хэмжээ 12—14 процентээр дээшэлүүлхэ. Жэл соо ороохо таряа дунда зэргээр үйлдэбэрилгэ 315 мянганһаа бага бэшэ тонно, сэбэрлэгдээгүй хлопок — 910—920 мянган тонно, тэрэ тоодо нарин утаһата сортын хлопок — 315—320 мянган тонно, мяхан (годод мяхан) — 110 мянган тонно, һү — 520 мянган тонно байхаар хангаха. Саад болон виноград тарилга хүгжөөхэ. 50—55 мянган гектар талмай газар дээрэ уһалуури хэхэ талаар хүдэлмэри бэелүүлхэ. Дангариин талые ашаглалга үргэлжэлүүлхэ.

Армениин ССР-тэ промышленна продукци үйлдэбэрилгэ 29—32 процентээр дээшэлүүлхэ, радиотехническэ ба электронно промышленностиин, прибор бүтээлгын ба станок бүтээлгын хубиие ехэ болгохо.

Разданай машина бүтээлгын заводто үйлдэбэриин хүсэ ашаглалгада оруулха. Автопогрузчигуудые бүтээн гаргаха завод ба парфюмернэ фабрика бариха. Үнгэтэ металлургиин ба химическэ промышленностиин предприятинуудые шэнэдхэн һайжаруулга бэелүүлхэ. Иджеван—Раздан гэһэн түмэр замай линиин барилга дүүргэхэ. Минеральна уһа шэлдэ юулхэ үйлдэбэри үргэдхэхэ.

Хүдөө ажахын бүхы продукци үйлдэбэрилгын жэлэй дунда зэргын хэмжээе 10—12 процентээр дээшэлүүлхэ: Ороохо таряа жэл соо дунда зэргээр үйлдэбэрилгэ 310 мянганһаа бага бэшэ тонно, виноград 240—260 мянган тонно, овощ — 400—430 мянган тонно, мяхан (годод мяхан) — 95 мянган тонно, һүн — 520 мянган тонно байхаар хангаха. Үрэ жэмэс ба эфирнэ тоһотой ургамалнуудые тарилга үргэдхэхэ. Уһалагдадаг 30 мянган гектар газар ашаглалгада оруулха.

Туркмениин ССР-тэ промышленна продукци үйлдэбэрилгэ 21—24 процентээр, электрын элшэ хүсэ — 1,8 дахинаар дээшэлүүлхэ. Химическэ, хүнгэн, эдеэ хоолой промышленность ба машина бүтээлгэ булюу түргэнөөр хүгжөөлгэ хангаха.

Нефть ба газ шэнжэлэн тодорхойлхо ба ашаглалгада оруулха талаар үрэмдэлгын хүдэлмэри үргэдхэхэ. Газ абалга 81—83 миллиард кубометртэ хүргэхэ. Чарджоугай нефть илгаха заводые, Туркмениин азотно үтэгжүүлгэ гаргаха заводые ашаглаха, Марыйска ГРЭС-эй үйлдэбэриин хүсые ехэдхэхэ хүдэлмэри үргэлжэлүүлхэ. Нефть илгалга 2 дахинаар, минеральна үтэгжүүлгэ үйлдэбэрилгэ 2,8 дахинаар дээшэлүүлхэ. Ташауз хотодо графитированнэ электродуудые гаргаха заводой барилга эхилхэ.

Безмеин хотодо ковер нэхэлгын комбинадай, Чарджоу хотодохи нэхэлгэгүй аргаар бүд гаргаха фабрикын барилга түгэсхэхэ, Ашхабад хотын пумаажан бүдэй комбинадай техническэ түхеэрэлгэнүүдые шэнэлхэ. Ургамалай тоһо үйлдэбэрилгэ 1,7 дахинаар ехэдхэхэ арга хангаха.

Хүдөө ажахын бүхы продукци үйлдэбэрилгын жэлэй дунда зэргын хэмжээ 14—16 процентээр дээшэлүүлхэ. Жэл соо дунда зэргээр ороохо таряа үйлдэбэрилгэ 380 мянганһаа бага бэшэ тонно, сэбэрлэгдээгүй хлопок — 1210—1230 мянган тонно, тэрэ тоодо нарин утаһата хлопок — 290—300 мянган тонно, мяха (годод мяхан) — 90 мянганһаа бага бэшэ тонно, һү — 325 мянганһаа бага бэшэ тонно байхаар, каракуль арһа — 1,25 миллион хэһэг болохоор хангаха. Виноград, илангаяа столовын ба кишмиш сортнуудые ургуулга үргэдхэхэ.

Каракумай каналай барилга үргэлжэлүүлхэ. 90—93 мянган гектар уһалагдадаг газар ашаглалгада оруулха. 6,9 миллион гектар бэлшээри уһатай болгохо.

Эстониин ССР-тэ промышленна продукци үйлдэбэрилгэ 14—17 процентээр дээшэлүүлхэ. Сланцехимическэ, электронно, прибор бүтээлгын, электротехническэ промышленность булюу түргэнөөр хүгжөөхэ.

Мебель бүтээн гаргалга, сагаан эдеэнэй продукци үйлдэбэрилгэ дээшэлүүлхэ, загаһанай ажахы ба далайн транспорт хүгжөөлгэ үргэлжэлүүлхэ. Сланец болбосоруулдаг промышленностиин техническэ түхеэрэлгэнүүдые шэнэлхэ талаар, пумаажан бүдэй «Кренгольмская мануфактура» гэжэ комбинадые, хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиин бусад предприятинуудые шэнэдхэн хубилгаха талаар хүдэлмэри үргэдхэхэ.

Хүдөө ажахын бүхы продукци үйлдэбэрилгын жэлэй дунда зэргын хэмжээе 11—13 процентээр дээшэлүүлхэ. Ороохо таряанай жэлэй дунда зэргын үйлдэбэри 1400—1450 мянган тоннодо, хартаабха — 1300—1400 мянган тоннодо, мяха (годод мяхан) — 210—215 мянган тоннодо, һү — 1,2—1,3 миллион тоннодо хүргэхэ. 100—110 мянган гектар талмайтай намаг газар хатааха.

XI. ГАДААДЫН ЭКОНОМИЧЕСКА ХОЛБООНУУДАЙ ХҮГЖЭЛТЭ

Хариин оронуудтай гадаадын худалдаа наймаа, экономическа болон научно-техническэ харилсаа холбоо саашадань хүгжөөхэ. Ниитын үйлдэбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхын тула ажалай уласхоорондын хубаарилгын булюу һайн талануудые болон гадаадын экономическа холбоонуудай арга боломжонуудые тааруу зүбөөр хэрэглэхэ.

Социалис оронуудтай али алиндаа аша туһатай худалдаа наймаанай, экономическа болон научно-техническэ холбоонуудые али болохоор хүгжөөхэ. СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай социалис экономическа нэгэдэлые саашань гүнзэгырүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадаха.

Элшэ хүсэнэй, түлишын — түүхэй эдэй һалбаринуудые, машина бүтээлгэ, хүдөө ажахы, транспорт болон арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлдэбэрилгые хүгжөөлгын шухалын шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ зорюулагдаһан СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай Түсхай шэглэлтэй удаан болзорой программые, мүн тэрэшэлэн үйлдэбэриин мэргэжүүлгэ ба хамжаанай талаар хоер талын удаан сагай программые удаа дараалан бэелүүлжэ үргэлжэлүүлхэ.

Хамжаанда хабаададаг, СССР-эй болон СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай һалбаринуудай министерствэнүүдэй, үйлдэбэриин нэгэдэлнүүдэй, предприятинууд болон эмхинүүдэй хоорондын сэхэ холбоонуудые нарижуулан һайжаруулха. Гадаадын экономическа харилсаануудай талаар абаһан уяагануудайнгаа дүүргэлтын түлөө министерствэнүүд, үйлдэбэриин нэгэдэлнүүд, предприяти болон эмхинүүдэй харюусалга дээшэлүүлхэ. Нэгэн ниитэ стандартнууд болон нормативуудые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ.

Экономикоёо үрэ түгэс болгохо, эд бараанай нөөсэнүүдые гаргаха нэмэлтэ эрхэ нүхэсэлнүүдые байгуулха талаар шухала асуудалнуудые хамтын хүсэл оролдолгоор шиидхэхэ зорилгоор социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай научно-техническэ ба үйлдэбэриин хүсэ шадал, материальна, мүнгэн һангай болон ажалай нөөсэнүүдые бодомжотой зүбөөр ашаглахын тула харилсаа холбоогоо хүгжөөхэ шэнэ арга боломжонуудые бэдэрхэ.

Советскэ Союз болон хүгжэжэ байгаа оронуудай хоорондо, удаан болзорой ба адли тэгшэ эрхын үндэһэн дээрэ, али алинда аша туһатай эд товарнуудаараа андалдалга, олон талын экономическа, научно-техническэ болон бусад холбоонуудые хүгжөөхэ. Тэдэнэй экономическа ба политическэ талаараа дулдыданги бэшэ байдалыень бэхижүүлгэдэ туһатай промышленна пред-

приятинууд, элшэ хүсэ
дөө ажахын болон бусад
ектнүүдые барика
эдэ оронуудта эконом
ба техническэ туһалам
гэжэ үргэлжэлүүлхэ.
Социальна ондо ондоо
гуулгатай гүрэнүүдэй
тайбанаар зэргэ оршон
һуулгын гол ёһонуудһаа
уласхоорондын шахардуу
дал һулаһуулгые
хэрэгтэй байһан дээрэһээ
жалан, Советскэ Союз
рилсаа холбоо тогтоохо
тай капиталис оронуудтай
алиндаа аша туһатай
наймаанай-экономическа
научно-техническэ тогту
холбоонуудые бэелүүлхэ
лишын, металлургическа
мическэ промышленност
арадай ажахын бусад
ринуудта томо хэмжээнэ
ектнүүдые бэелүүлхэ
мүнөө хүсэндөө байһан
сээнүүдэ бэелүүлжэ үр
лүүлхэ, мүн шэнэ
дые баталха. Эдэ орону
харилсаа холбоо хүгжөө
сад харгы замуудые
Түүхэй эдэй, түлишэ
элшэ хүсэнэй, эдеэ
зүйлнүүдэй, оршон
байгаалиие сахин хамга
амгалан тайбан байдалай
туһада замбуулиниие
лэн ашаглаха.
океанай нөөсэнүүдые
лаха талаар уласх
дын шухала асууда
дые шиидхэлгэдэ, уласхо
дын экономическа хар
нуудые үнэн зүб, адли
эрхын үндэһэ һүүри дээр
рижуулан һайжаруулгада
хитэйгээр хабаадаха.
Гадаадада худалдагдаха
бараа үйлдэбэрилгэ хүг
Экспортын бүридэл
руулха, нэн түрүүн гад
дэлгүүрэй эрилтэдэ
ма машина бүтээлгын
ци болон бусад бэлэн
доһон зүйлнүүдые үйлдэ
гэ ба худалдалга ехэ
саг үргэлжэ тэдэнэй
скэ хэм хэмжээ болон
рынь дээшэлүүлхэ, ехэ
наржуулагдаһан эд бара
даадада худалдадаг
ябадал үргэдхэхэ.
Гадаадаһаа худалдан
гын талаар эрдэм,
дэбжэлтые хурдадхахын
арадай ажахые мүнөөнэ
рүү түхеэрэлгэнүүдээр,
логическа эгээл шэнэ
сүүдээр, түүхэй эд ба
алнуудаар, мүн хүн
арадай хэрэглэмжын
варнуудаар гүйсэд дүүрэ
гахын тула ажалай уласхо
дын хубаарилгын арга
жонуудые бодомжотой
беөр хэрэглэхэ.

XII. ЭКОНОМИКЫН БҮХЫ ШАТАНУУД ХҮТЭЛБЭРИЛГЫЕ НАРИЖУУЛА ҺАЙЖАРУУЛГА, АЖАХЫ ЭРХИЛЭЛГ ХЭМ ХЭМЖЭЭЕ ДЭЭШЭЛҮҮЛ

Батажан хүгжэһэн социализмын экономикын арга боломжонууд болон булюу талыень эгээл һайнаар ашаглаха зорилгоор үйлдэбэриин улам үргажа байгаа хэмжээе, орёо болоһон экономическа холбоонуудые, эрдэм, техникын эрид хубилалтые хараада абан, арадай ажахын хүтэлбэрилгые хэлбэришэгүйгөөр һайжаруулха.

Ажахын хүтэлбэрилгые нарижуулан һайжаруулха, ашаг үрэ ба шанар дээшэлүүлгэдэ тэрэнэй нүлөө шангадхаха талаар зохёон найруулагдаһан нэгэдхэмэл хэмжээнүүдые арбан нэгэдэхи табан жэлдэ бэелүүлхэ, захиргаанай эмхидхэлэй байгууламжые, хүдэлмэриин онол болон арганууды һайжаруулха. Оронойнгоо экономическа ба социальна хүгжэлтын талаар партиин абаһан шиидхэбэринүүдые дүүргэхэ, эршэ түгэсөөр хүгжэхэ замда экономикоёо оруулха ябадал хурдадхаха, арадай ажабайдалай хэм хэмжээе дээшэлүүлхэ хэрэгтэ арадай ажахы хүтэлбэрилгые сүм зорюулха.

Арадай ажахые хүтэлбэрилгын гол шата болохо түсэблэлгын үүргэ дээшэлүүлхэ. Партиин экономическа политикые, түсэбүүдэй социальна зорилгонуудые бэелүүлхэдэ гол шухала зэбсэг болодог табан жэлэй түсэбэй удха шанар дээшэлүүлхэ. Түбэй газарһаа түсэблэлгын хэмжээе дээшэлүүлхэ, үйлдэбэриин дотоодой нөөсэ арга боломжонуудые болон эрдэм, техникын хүгжэлтэ дэбжэлтын мүнөө үеын түйлалтануудые түсэбүүд дотор гүйсэд дүүрэнээр хараада абаха.

Түсэб табихадаа түрүүшын ээлжээнэй зорилгонуудые зүбөөр тодорхойлхо, арадай ажахын үндэр үрэ дүнгүүдые түйлаха ашаг үрэ ехэтэй арга замуудые зүбөөр шэлэн олохо ябадал хангаха.

Экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй холын хараатай түсэбүүдэй таһаршагүй хубинь болохо түсхай шэглэлтэй нэгэдхэмэл программануудые үргэнөөр хэрэглэхэ, научно-техническэ, экономическа болон социальна тодорхой асуудалнуудые шиидхэхэ ба эсэсэй үрэ дүнгүүдые түйлаха талаар тэдэнэй шэглэл болон үндэһэ баримтануудыень дээшэлүүлхэ. Тэдэ программануудые хүтэлбэрилэн бэелүүлхэ ашаг үрэтэй гурим байгуулан хэрэглэхэ.

Арадай ажахын хоорондоо

холбоотой һалбаринууд
лон ороной эконом
районуудай хүгжэлтые
хэмэл гуримаар түсэб
болохо. Тоо, баримтан
раа тэнсүүритэй түсэбт
баринуудые зохёон
болохо. Тэрэнэй тулада
нико-экономическа түрү
мативуудые хэрэглэхэ.
Үйлдэбэриин ургалта,
нэй ашаг үрэ, ажалай
сэ болон продукциин
рые дээшэлүүлхэ,
риин саг, металл, элш
болон бусад нөөсэнүүд
маха ябадал эгээл гүйс
элирхэйлхэ ба урма
һалбаринуудай өөрсэ
нуудые хараадаа абаха
мүһэн нарижуулагдаһан
бүүдэй тоо, баримта
экономико хүтэлбэрил
хы шатануудта нэбт
Территориальна тү
гын үрэ нүлөө, түс
дай хүгжэлтэдэ тэрэнэй
дээшэлүүлхэ. Территори
үйлдэбэриин комплекс
түсэблэлгэ ба хүтэлб
нарижуулан һайжаруул
риториально-үйлдэбэри
плекснууд болон пром
на узелнуудые байг
мүн тэдэниие албан
нуудай хамтаран хүтэ
гын хуули ёһоной нэгэ
тэ үндэһэ һууринуудые
табиха.
Түсэблэлгын эмхи
түсэблэлгын зурганууд
дэлмэриин байгууламж
хэл маягууд болон оно
ганануудые һайжаруулха
бэй тоо, баримтануудые
дорхойлхо хэрэгтэ
системэнүүдые нэбт
ба ашаг үрэтэйгөөр хэр
Түсэбүүдэй үндэһэ
нуудай болон тэдэниие
сэдхэгшэдтэ саг соонь
хэ хэрэгэй түлөө СССР
нистерствэнүүд болон
зурганануудай, союзна р
ликануудай Министр
Соведүүдэй, тэрэшэлэн
дэлнүүдэй харюусалга
лүүлхэ.
Алмалта арьбалалтын
шангадхаха, ажахын
бэхижүүлхэ. Оронойнго
номикые саашадань
гын, совет хүнүүдэй
байдал һайжаруулга
туһада социалис зэ
арьбадхаха, ашаг үрэ
хэрэглэхэ. Арадай ажах
хы шатануудта алмалта
балалтын шанга журам
сүүлхэ, сагай эрилт
гүйсэд дүүрэнээр хара
ха, урдаа табигдаһан
гонуудые богони бол

(Түгэсхэлынь 5-дахи нюурта).

1981—1985 ОНУУДТА, МҮН 1990 ОН ХҮРЭТЭРХИ ҮЕДЭ СССР-эй ЭКОНОМИЧЕСКА БА СОЦИАЛЬНА ХҮГЖЭЛТЫН ГОЛ ШЭГЛЭЛНҮҮД

(Түгсэлэл. Эхиниинь 4-дэхи нюурта).

...эзэн буса болон ...урихэ ябадалтай эрид ...тэмсэл ябуулха. Энэ талаар министерствэнүүд, ...зургаанууд болон захир... бусад зургаануудай ...ба харюусалгые дээшэлүүлхэ.

...түхэлэй—ажалай, элшэ ...түүхэй эдэй болон ...материалнуудай нөөсэнүүдые, ...үйлэдбэриин хүсэ шадал болон ...түхеэрэлгэнүүдые бүрин ...гээр хэрэглэхэ, элдэб ...хоролто болон хаядалнуудые бага болгохо, ашагүй гаргашануудые усадхаха, ...зорюулагдаһан нэ... хэмжээ ябуулгануу... ажахы эрхилэлгын бүхы ...нуудта бэелүүлхэ.

...жэлэй түсэбтэ даабаринуудай болон удаан болзорой баталагдаһан экономи... нормативуудай үндэһэ дээрэ ажахын тоосооое болохоор хүгжөөхэ ба бэелүүлхэ. Фонднуудай ашаг ...лүүлхэ, продукциин өөрын үнэ сэн хямдаруулха ...онсо анхарал хандуул... предприяти болон нэгэдэл... коллективүүдэй ажал... сэгнэхэдээ, урмашуул... үнэ баримтын үүргэ горитойгоор шангадхаха. Үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэ..., аша үрэгүй байха ушар... усадхаха, олзо оршые, ...түрүүн өөрынь үнэ сэн ...хямдаруулһанай, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ба продукциин шанар һайжаруулһаншаар ехэ болгохо.

...ажахын тоосооной харил... нүүдэй, мүн түсэбтэ даабаринууд болон эльгээгшэд ба ...лэгшэдэй, мүн захилшад ...тэрэниие бүтээгшэдэй хоорондохи хэлсээтэ уялгануу... дүүргэхэдээ бэе бэеынгээ экономическа ашаг үрые ...абаха ябадалай ба ...харюусалгын түхэл гүримүүдые нарижуулан һайжаруул...

...захилнуудай үндэһэ шэнэ техникэ зохёон ...хэрэглүүлхэ, ашаглаха ба үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ талаар эрдэм-шэнжэлгын, проектно-конструкторска болон технологическа эмхинүүдтэ, нэгэдэлнүүд болон предприятинуудта хүдэлмэри эмхидхэлгын ...ын тоосооной гүримэй ...дээшэлүүлхэ.

...шэнэ техникэ болон продукциин шэнэ барилгануудай ...үрэ дээшэлүүлгэдэ, гарсаһаниинь түргэнөөр харюулха ...табигдадаг эрилтэнүүдые улам шангадхаха.

...үйлэдбэриин бүхы нөөсэ... ...нормолон хубаарилгын ...эрэг үндэһөөрнь һайжаруулха, техникэ болон технологи, үйлэдбэри болон ажал ...шэнжэлгын мүнөөнэй хэмжээндэ тааруулха түрүү нормануудые саг үргэлжэ нэбтэрүүлхэ, хуушарһыень шэнэ...лэн хубилгаха. Алмалтын журамые бэелүүлхэ, ажахын тоосоое бэхижүүлхэ хэрэгтэ техникын талаараа үндэһэ баримталһан нормонуудай элсүүлхы ...улам дээшэлүүлхэ. ...ажалша коллектив болон ажалшан бүхэнэй түйлабарилһан тодорхой үрэ дүнгүүдые ...абажа, материальна талаарнь урмашуулгын гүрим нарижуулан һайжаруулжа үргэлжэлүүлхэ. Үсөөн хүдэлмэришэд болон алба хаагшадаар түсэбтэ даабаринуудаа дүүргэһэнтэйнь, үлүүлэн дүүргэһэнэйнь түлөө коллективүүдые урмашуулха, ашаг үрэтэй түхэл аргануудые хүгжөөхэ. Тиихэдээ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ ба хүдэлмэриин шанар һайжаруулха хэрэгые урмашуулхын тулада салин хүлһэнэй фондын арьбалалта хэрэглэхэ.

Үйлэдбэри улам эршэтэйгээр хүгжөөхэ, ажахын тоосоо бэхижүүлхэ, алмалта, арьбалалтын журам шангадхаха хэрэгтэ мүнгэн һангай-урьһаламжын гүримэй үүргэ дээшэлүүлхэ. Үндэр бүтээсэтэй шэнэ техникэ зохёон бүтээжэ, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлгые, хуушарһыень үйлэдбэриһээ абаха ябадалые түргэдхэхэ, арадай хэрэглэмжын эд бараануудые гаргаха ба хүн зондо элдэб туһаламжа хүргэхэ ябадалые улам ехэ болгохо, ажахы доторой нөөсэ арга боломжонуудые элсүүлхэ, аша үрэгүй гаргашалга болон гээлтэ хоролтонуудые усадхаха зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэ тэдэниие бүри эдэбхитэйгээр хэрэглэхэ.

Түсэбэй ёһоор хүтэлбэрилгын гол шухала зэбсэг болохо арадай ажахын һалбаринуудта үнэ сэн тогтоохо хэрэгые нарижуулан һайжаруулха. Эд бараанай шанар дээшэлүүлгэдэ, шэнэ, ашаг үрэ ехэтэй техникэ ашаглалга болон хуушарһыень һэлгэхэ ябадал түргэдхэлгэдэ, үйлэдбэриин нөөсэ арга боломжонуудые таатай зүбөөр хэрэглэлгэ ба продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулгада оптово сэнгүүдэй урмашуулхы нүлөө бүри дээшэлүүлхэ. Үнэ сэн сахиха гүрэнэй журамые бэхижүүлхэ.

Тоо бүридхэлэй болон статистикын шанар болон дүнгүүдынь саг соонь гаргаха хэрэг һайжаруулха, арадай ажахын бүхы шатануудта хүтэлбэриин мүнөө үеын эрилтэнүүдтэ харюусамаар тоо бүридхэлэй дансанууд болон тоосоонуудые, электронно-тоолон тодорхойлгын техникые ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэн, ажахын ажал ябуулгые түсэблэхэ ба шэнжэлхэ хэрэгые нарижуулан һайжаруулха.

Хүтэлбэриин ленинскэ гол ёһонуудай үндэһөөр ажахые хүтэлбэрилгын онол ба аргануудые һайжаруулха. Эрилтэ дээшэлүүлхэ, бүри ашаг үрэтэйгөөр хүдэлмэрилжэ, бүри ашаг үрэтэйгөөр ажахые эрхилжэ һураха.

Бүхы шатануудта эмхидхэлэй хүдэлмэриин хэм хэмжээе дээшэлүүлхэ, бүтэмжэтэй һайнаар, саг болзор соонь хэрэгээ дүүргэхээр ажаллаха. Хүтэлбэрилгын түрүү онол арганууд болон дүй дүршэл шэнжэлхэ, эдэбхитэйгээр нэбтэрүүлхэ. Кадрнуудай эдэбхи үүсхэл болон социалис ёһоной һубэлгэн ябуулгые, уридшалан юумэ хараха ба урдань табигдаһан зорилгонуудые шиидхэлгэдэ ажалшадай коллективүүдые элсүүлхэ хэрэгые али болохоор хүгжөөхэ. Нэгэдэл болон предприятинуудай эрхэнүүдые хаһаха, тэдэнэй хүтэлбэрилэгшэ болон мэргэжэлтэдые жэжэ бужа асуудалаар албадаха ба захирха ябадал гаргахагүй. Хамтын эбтэй зэтэй ажалай түлөө оролдодог, арадай баялигта гамтайгаар хандадаг байхаар ажалша хүн бүхэниие хүмүүжүүлхэ. Кадрнуудай экономическа бэлэдхэлые нарижуулан һайжаруулха. Ажахын харилсаануудта социалис хуули ёһонуудые шангаар сахиха, хуули ёһо ойлгуулха хүдэлмэри һайжаруулха.

Албан хойрогоор, ёһо тэдыгээр хандаха, гансал албан зургаанайнгаа, нютагайнгаа тала хараха ябадалтай эбсэшэгүй тэмсэл ябуулха. Даалгагдаһан хэрэгэй болон хүдэлмэриин үрэ дүнгүүдэй түлөө, түсэбүүдые, дээдын зургаануудай шиидхэбэринүүдые ааатагүй дүүргэлгын түлөө, гүрэнэй түсэбүүд ба мүнгэн һангай журамуудые хэлбэришэгүйгөөр сахилгын түлөө министерствэнүүд, албан зургаанууд, нэгэдэлнүүд, предприятинууд болон тэдэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалга дээшэлүүлхэ. Түсэбтэ даабаринуудаа болон хэлсээтэ уялгануудаа дүүргээгүйнь, материальна болон мүнгэн зөөриин нөөсэнүүдые гамгүйгөөр гаргашалһанайнь түлөө абтадаг экономическа элдэб хэмжээнүүдэй үрэ нүлөө дээшэлүүлхэ.

Экономическа ба социальна хүгжэлтын түсэбүүдые амжалтатайгаар дүүргэлгын, совет хүнүүдэй һуудал байдал саашадань һайжаруулгын таһаршагүй эрхэ нүхэсэл болохо ажалай журам, мүн үйлэдбэри дээрэ эмхитэй, гуримтай байха хэрэгые нилээд һайжаруулха. Үйлэдбэриин участок бүхэндэ, хүн зоной хэрэглэмжэ хангаха хэрэгтэ хүдэлмэриин сагые гүйсэд дүүрэнээр, ашагтай зүбөөр хэрэглэхэ. Кадрнуудые тогтонижуулха, хүдэлмэришэдэй ажалһаа гараха, орхо ябадалые бага болгохо талаар хэмжээнүүдые бэелүүлхэ.

Журам эбдэгшэдтэ материальна болон моральна талаарнь нүлөө үзүүлхээр элдэб аргануудые үргэнөөр хэрэглэхэ, журам заршам болон социалис ёһоной хамтын ажаһуудалай дүримүүдые эбдэдэг хүнүүдтэй, мүн ниитын аша туһатай хүдэлмэриһөө хулжадаг, гүрэнэй «хүзүүн» дээрэ, үнэн сэхэ ажалшадай «хүзүүн» дээрэ баяжадаг хүнүүдтэй эбсэхэ, хэмжээ абахагүй ушарнуудые эрид шууд усадхаха.

Экономикын бүхы шатануудта ажахы эрхилэлгын үрэ дүнгүүдэй хойноһоо хиналта шангадхаха. Хиналта-шалгалтын хүдэлмэриие нарижуулан һайжаруулха. Гүрэнэй журам хангаха, социалис зөөри аршалан хамгаалха, алмалта, арьбалалтын гүрим сахиха хэрэгтэ арадай хиналтын зургаануудай, тоо бүридхэлгын болон албан зургаануудай хиналтын үүргэ дээшэлүүлхэ.

Захиргаанай аппарадай хүдэлмэри һайжаруулха, тэрээнэй гаргашануудые бага болгохо, үлүү, бэе бэеэ дабтадаг зургаануудые эрид шууд усадхаха.

Хүтэлбэриин ажалай шанар ба ашаг үрэ дээшэлүүлхэ. Хүдэлмэриин тааруу зохид онол арганууд эдэбхитэйгээр дэлгэрүүлхэ, хэрэг хүтэлхэ ябадалые нарижуулан һайжаруулха, тоололгын ба эмхидхэлэй бусад техникэ бүрин гүйсэдөөр хэрэглэхэ. Хүтэлбэрилгын автомат системэнүүдэй болон хамтын хэрэглэмжын тоолон тодорхойлолгын түбүүдэй тоое саашадань олошоруулха, тэдэнэй ашаг үрые дээшэлүүлхэ ябадал хангаха. Тиихэдэ тоолохын, түсэблэхын болон хүтэлбэрилхын тулада мэдээсэлнүүдые суглуулха ба шэнжэлхэ ниитэ гүрэнэй нэгэн ниитэ системэ болгон тэдэниие нэгэдүүлжэ үргэлжэлүүлхэ.

Хүтэлбэриин эмхидхэлэй байгууламжые нарижуулан һайжаруулха. Албан зургаануудай бэе бэеһээ таһархай байха ушарые усадхалгада, һалбариин болон территориальна хүтэлбэрилгые гүйсэд дүүрэнээр тааралдуулгада шэглүүлэгдэһэн хэмжээнүүдые бэелүүлхэ. Арадай ажахын хүгжэлтын гол шухала асуудалнуудые ашаг үрэтэйгөөр шиидхэхын тула хүтэлбэриин түбэй, һалбаринуудай болон нютагай зургаануудай ажал ябуулгануудые тааруулан эрхилхэ хэрэгые һайжаруулха.

Эрдэм, техникын хүгжэлтэ дэбжэлтые хүтэлбэрилгэ нарижуулан һайжаруулха. Научно-үйлэдбэриин нэгэдэлнүүдэй тоо олон болгожо үргэлжэлүүлхэ.

Һалбаринуудые хүтэлбэрилхэ талаар промышленностьда зохёон табигдаһан генеральна схемэнүүдые арбан нэгэдэхи табан жэлэй зорилгонуудтай зохилдуулан тододхохо. Мэргэжүүлгэ, томодхолго ба хамжаае саашадань гүнзэгырүүлһэнэй үндэһэ һуури дээрэ үйлэдбэриин болон промышленна нэгэдэлнүүдэй эмхидхэлэй байгууламжые түсэбэй ёһоор һайжаруулха, тэдэнэй хүдэлмэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ.

Капитальна барилгада хүтэлбэриин генеральна схемэнүүдые зохёон найруулаад, бэелүүлжэ дүүргэхэ, барилгын министерствэнүүдэй ажал ябуулгын харьяата оршом наринаар тодорхойлхо, багахан бэеэ дааһан эмхинүүдэй тоо ба хүтэлбэридэхи олон шатануудые хороохо, барилга хэлгые, мүн шэнэ хүсэнүүд ба объектнүүдые ашаглалгада тушааха хэрэгые нэгэдхэмэл гүримаар бэелүүлжэ шадаха үйлэдбэриин барилга хабсаргалгын нэгэдэлнүүдые олошоруулха.

Хүдөө ажахые хүтэлбэрилгэ нарижуулан һайжаруулха талаар хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлхэ. Гүрэнэй-кооперативна, колхозууд хоорондын, совхозууд хоорондын, колхозно-совхозно нэгэдэлнүүд болон агропромышленна эмхинүүдые хүгжөөхэ.

Эдеэ хоолой нэгэн ниитэ комплексые ашаг үрэтэйгөөр хүтэлбэрилхэ, тиихэдээ түсэбэй тоо, баримтануудай болон материальна урмашуулгын гүрим нарижуулан һайжаруулха. Хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилхэ, хадагалха, шаналжуулха, бэлэдхэхэ ба худалдаха, эрхим шанартай продуктнуудые хэрэглэгшэдтэ хүргэхэ гэжэ шата бүхэнэйнь хүдэлмэрилэгшэдэй оролдодог байхаар эрхилхэ.

Материально-техническэ хангалгын хүтэлбэриие нарижуулан һайжаруулха. Нэгэдэлнүүд, предприятинууд, материально-техническэ хангалгын зургаанууд, транспортна болон бусад эмхинүүдэй хоорондохи үйлэдбэриин-экономическа харилсаануудай түрүү гүрим болон онол аргануудые хүгжөөхэ, хэрэглэгшэдэй захилнуудтай, удаан болзорой договорнуудтай зохилдуулан, продукци тушааха, зөөхэ талаар түсэбтэ даабаринууд болон уялгануудаа саг болзор соонь, һайн шанартайгаар дүүргэһэнэйнь түлөө али алинайнь материальна харюусалга шангадхаха.

Худалдаа наймаае, хүн зоной соёлой болон ажаһуудалай хэрэглэмжэнүүдые хангадаг һалбаринуудые, гэр байрын-коммунальна ажахые, байгаали хамгаалха ажал ябуулгые хүтэлбэрилхэ захиргаанай эмхидхэлэй байгууламжа һайжаруулха. Тиихэдээ совет арадай материальна болон оюун бодолой эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые улам бүри гүйсэд дүүрэнээр хангаха гэһэн зорилгоһоо үндэһэлхэ. Эдэ һалбаринуудые хүгжөөхэ, хүдэлмэриень эмхидхэхэ хэрэгтэ арадай депутадуудай Соведүүдэй үүргэ дээшэлүүлхэ.

Гадаадын экономическа ажал ябуулгые хүтэлбэрилгэ нарижуулан һайжаруулха.

Ажахы хүтэлбэрилгэдэ ажалшадай үүсхэл, зохёохы эдэбхи хүгжөөхэ. Үйлэдбэриие хүтэлбэрилгэ болон түсэблэлгэдэ, кадрнуудай мэргэжэл дээшэлүүлхэ асуудалнуудые шиидхэлгэдэ, хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай ба ажаһуудалай эрхэ байдал һайжаруулгада, журам бэхижүүлгэдэ, мүн ажалдаа коммунис ёһоор хандадаг байхаар хүмүүжүүлгэдэ ажалша коллективүүдэй үүргэ дээшэлүүлхэ. Ажалша коллективүүдэй саг үргэлжэ хүдэлдэг үйлэдбэриин зүблөөнүүдэй болон хамтын суглаануудай удха шанар дээшэлүүлхэ. Ажалай эмхидхэлэй болон түлөөһэнэй бригадна гүрим саашадань дэлгэрүүлхэ, ашаг үрыень дээшэлүүлхэ талаар хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ. Хангалгын зоно үргэдхэхын, олон мэргэжэл шудалхын түлөө хүдэлөөе хүгжөөхэ.

Социалис мүрысөөнэй эмхидхэл һайжаруулха, аша нүлөөень дээшэлүүлхэ, түсэбүүдые дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ, хүдэлмэриин эрхим шанар түйлаха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, алмалта арьбалалтын журам бэелүүлхэ хэрэгтэ тэрэниие зорюулха. Ажалдаа мүрысэхэ, нүхэрэй ёһоор харилсаха ба бэе бэедээ туһалалсаха ябадал хүгжөөхэ.

Табан жэлэй жэл бүхэндэ табигдаһан түсэбтэ даабаринуудые үлүүлһэн угтамжын түсэбүүдые зохёон табижа, дүүргэхын түлөө хүдэлөө дэлгэрүүлхэ. Угтамжын түсэбүүдые амжалтатайгаар бэелүүлхэ таарамжатай эрхэ байдал байгуулха хэрэгтэ министерствэнүүд болон албан зургаанудай үүргэ дээшэлүүлхэ. Бэе бэедээ түүхэй эд, материал болон хэрэглэгдэхэ зүйлнүүдые үгэлсэдэг предприятинуудай коллективүүдэй болон эсэсэй продукци бүтээн гаргадаг харьяата завод, фабрикануудай коллективүүдэй хоорондо мүрысөө эмхидхэлгые нарижуулан һайжаруулха. Үйлэдбэриин хубиин (бригадын) түсэбүүдэй үндэһөөр хүдэлмэришэдэй мүрысэхэ ябадал хүгжөөхэ. Үйлэдбэриин ашаг үрэ, хүдэлмэриин шанар дээшэлүүлхын түлөө социалис мүрысөөнэй үрэ дүнгүүдтэй материальна болон моральна урмашуулгын холбооое шангадхаха.

Мүрысөөнэй дүнгүүдые олондо дуулгаха хэрэг һайжаруулха, үйлэдбэриин түрүүшүүл болон шэнэ юумэ үүсхэгшэдые хүндэ ямбаар хүреэлхэ. Һурган хүмүүжүүлгэ хүгжөөхэ. Түрүү дүй дүршэл саг соонь согсолхо, түсэбэй ёһоор тарааха ябадал хангадаг байха.

* * *

Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ болон наяад онуудта бэелүүлэгдэхэ партиин найруулан табиһан экономическа политика совет арадай үндэһэн, амин шухала аша туһые элирхэйлэн харуулна. Энэ политика хадаа ажалшадай баян дэлгэр ажаһуудалые һайжаруулгын, коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуурии байгуулгын харгы замаар манай обществын хэлбэришэгүйгөөр урагшаа дабшалгые хангаха байна.

Совет арадай бүрин хүсэд һайшаалга ба дэмжэлгэдэ хүртэһэн, 1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд арбан нэгэдэхи табан жэлэй гүрэнэй түсэб табиха үндэһэ һуури болоожо үгэнэ. Табигдаһан зорилгонуудые дүүргэхын тула совет байгуулалтын барагдашагүй хүсэнүүдые, үйлэдбэриин ба научно-техническэ асари ехэ хүсэ шадалые, ороной байгаалиин баян нөөсэнүүдые шадамар бэрхээр хэрэглэхэ хэрэгтэй. Үйлэдбэриин ашаг үрэ эрид дээшэлүүлхэ, бүхы нөөсэнүүдые арадай ажахын аша туһада зорюулха гээшэ партийна, гүрэнэй ба ажахын органуудай, ниитын бүхы эмхинүүдэй, ажалша коллективүүдэй, совет хүн бүхэнэй уялга мүн.

Хүдэлмэришэд, колхознигуд болон интеллигенциин ажалаар материальна болон оюун бодолой баялигууд байгуулагдадаг, ороной национальна баялиг арьбадхагдадаг гээшэ. Үйлэдбэрилэгдэһэн лэ юумэеэ общество хубаарилжа шадаха юм. Тиимэһээ ажалай үрэ дүнгүүдэй дээгүүр байхадал, социалис Эхэ оронойманай хүсэ шадал улам ехээр бахижэхэ, хубиин болон ниитын хэрэглэмжэнүүд улам бүри дүүрэнээр хангагдаха, совет хүнүүдэй ажабайдалай хэм хэмжээн дээшэлхэ байнаха юм.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабаринуудые дүүргэлгэ хадаа эмхидхэлэй ба политическэ хүдэлмэриие нарижуулан һайжаруулха эрилтэ табина. Үгтэһэн даабаринуудые дүүргэлгын түлөө, хүдэлмэриин үндэр эмхи гуримтай ба тодорхой байхын түлөө, бүхы шатануудта—предприятиһаа эхилээд министерствэ хүрэтэр—түсэб дүүргэлгын журамые наринн нягтаар сахилгын түлөө кадрнуудта табигдадаг эрилтэ улам шангадхагдаха ёһотой. Ажахы эрхилэлгын хэмжээе дээшэлүүлгэ, кадрнуудые юумэ бүтээхэ һайн шадабаритай, харюусалгатай, эдэбхи үүсхэлтэй байхаар хүмүүжүүлгэ хадаа үйлэдбэриин амжалтечуудые түйлаха зайлашагүй эрхэ нүхэсэл мүн.

Союзна республикануудай Компартинуудай ЦК-нууд, партиин крайкомууд, обкомууд, окружкомууд, горкомууд болон райкомууд, партийна эхин организацинууд хадаа табан жэлэй түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, үйлэдбэриин коллектив бүхэнэй түсэбтэ даабаринуудаа заатагүй дүүргэхэ хэрэгтэ ажалшадые элсүүлхэ, хүдэлмэриин онол ба аргануудые нарижуулан һайжаруулха, албан хойрог ба нобшорхо ябадалда эбсэшэгүй байха уялгатай. Ушар ёһо мэдэдэг, даалгагдаһан хэрэгэйнгээ түлөө харюусалгатай байхаар, үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, арадай ажахын эсэсэй үндэр үрэ дүнгүүдые түйлаха зорилгонуудые шиидхэлгэдэ хүн бүхэнэй хубитын ехэ удха шанартай байһые гүнзэгыгөөр ойлгодог байхаар хүдэлмэрилэгшэдые хүмүүжүүлхэ. Ашаг үрые дээшэлүүлгэ хангаха хараа шэглэлые өөрынгөө амин шухала хэрэг гэжэ, урагшаа амжалтатайгаар дабшалтын таһаршагүй эрхэ нүхэсэл гэжэ бүхы ажалша коллективүүд ойлгохо ёһотой. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудые дүүргэхын түлөө, үйлэдбэриин нөөсэ арга боломжонуудые гүйсэд дүүрэнээр элсүүлхын, эрдэм, техникын түйлалтануудые түргэнөөр нэбтэрүүлхын, арад зоной ажалаар бүтээгдэһэн бүхы юумые гамтай зүбөөр хэрэглэхын түлөө бүгэдэ арадай социалис мүрысөөн шэнэ хүсэтэйгөөр дэлгэрүүлэгдэхэ болоно. Ажахы эрхилэлгын түрүү дүй дүршэл хаа хаанагүй бии гээшэ, тиимэһээ тэрэниие бүхы предприяти болон эмхинүүдэй шадабари болгохо хэрэгтэй.

СССР-эй Конституциин ёһоор, үргэн ехэ эрхэнүүдтэй болоһон арадай депутадуудай Соведүүд партиин хараалһан зорилгонуудые бэелүүлгэдэ харюусалгата үүргэ дүүргэхэ байна. Хэдэн миллион депутадууд, үргэн олон эдэбхитэд—энэ зохёон байгуулхы агууехэ хүсые бүримүһэн хэрэглэхэ зэргэтэй. Түсэбүүдые зохёон табилгада, тэдэниие дүүргэлтын, совет хуулинуудые хэлбэришэгүйгөөр сахилгын хойноһоо хиналта бэелүүлгэдэ Соведүүд бүри эдэбхитэйгээр хабаадалсаха ёһотой. Тэдэ ниитын үйлэдбэриие хүгжөөлгэдэ өөрынгөө нүлөөе шангадхаха, хүн зоной хэрэглэмжын эд бараа гаргалга ехэ болгохо, арадай гэгээрэл, элүүрые хамгаалга, гэр байрын болон социально-соёлой барилга, худалдаа наймаа, ажаһуудалай хэрэглэмжэнүүдые хангалга ба ниитын эдеэ хоол хүгжөөлгэдэ улам ехэ анхарал хандуулха ёһотой.

Хүтэлбэрилгын һургуули, ажахы эрхилэлгын һургуули, коммунизмын һургуули болохо профессиональна союзуудай удха шанар батажан хүгжэһэн социализмын үе шатада бүри дээшэлнэ. Табан жэлэй түсэб дүүргэлгэдэ тэдэ өөһэдынгөө хубита нэрэтэй түрэтэйгөөр оруулха, үйлэдбэри хүтэлбэрилгэдэ, экономическа ба социальна олон янзын зорилгонуудые шиидхэлгэдэ ажалшадые бүри үргэнөөр хабаадуулха, үйлэдбэриин эзэн байхаар тэдэниие хүмүүжүүлхэ, социалис мүрысөөнэй үрэ нүлөөе дээшэлүүлхэ, хүнүүдэй ажалай, ажаһуудалай болон амаралтын эрхэ байдал тушаа саг үргэлжэ анхарал оролдолго гаргаха, ажалай талаар хуулинуудые болон хамтын договорнуудые сахилгын хойноһоо шанга хиналта бэелүүлхэ ёһотой.

Партиин найдамтай туһалагша—Ленинскэ комсомолой, бүхы совет залуушуулай урда арбан нэгэдэхи табан жэлдэ ехэ зорилгонууд табигдана. Завод, барилга болон тарялан дээрэ, эрдэм наукын болон соёл культурын, гэгээрэл болон элүүрые хамгаалгын һалбаринуудта, коммунизм байгуулгын бүхы участогуудта түсэбтэ даабаринуудые дүүргэхын ба үлүүлэн дүүргэхын түлөө тэмсэлдэ залуушуулые комсомол толгойлхо, совет патриотизмын мэдэрэлтэй, социалис Эхэ орондоо инаг дуратай байхаар, эрдэм мэдэсэ, мүн наукын, техникын болон соёл культурын түйлалтануудые шудалха, үйлэдбэридэ бүхы шэнэ, түрүү юумэнүүдые нэбтэрүүлхэ гэжэ оролдодог байхаар тэдэниие хүмүүжүүлхэ ёһотой.

Табан жэлэй түсэб амжалтатайгаар дүүргэлгэ хадаа ороной экономическа хүсэ шадал саашадань ехэ болгохо, арад зоной һуудал байдал һайжаруулха, совет гүрэнэй өөрыгөө хамгаалха хүсэ шадалые түгэс хэмжээндэ байлгаха ябадал хангаха, тэрэнэй уласхоорондын нэрэ хүндые улам дээшэлүүлхэ, социализмын дэлхэйн байгуулалтые бэхижүүлгэдэ, эб найрамдалай ба социальна хүгжэлтэ дэбжэлтын түлөө тэмсэдэг бүхы хүсэнүүдэй жагсаал бэхижүүлгэдэ туһа хүргэхэ байна.

Совет арад Ленинэй партиин хүтэлбэри доро коммунизм байгуулгада, манай Эхэ ороной хүсэ шадал бэхижүүлгэдэ шэнэ амжалтануудые түйлаха байха гээд батаар этигэжэ байһанаа КПСС-эй XXVI съезд элирхэйлнэ.

Байгша ондо ГДР-эй Национальна арадай армиин байгуулагдаһаар 25 жэлэй ой тэмдэглэгдэхэнь. ГДР-эй сэрэгшэд аха дүү бусад оронуудай зэбсэгтэ хүсэнүүдтэй хамта дэлхэй дээрэ амгалан байдалые сахина, социалис оронуудай аюулгүйе хамгаалан жагсана. Тиихэдээ мэргэжэлэй шадабарияа дээшэлүүлнэ, дайшалхы шэнэ техникэ ашаглана.

Арадай армиин сэрэгшэд хүн зондоо хүндэтэй юм. Тэдэ саг үргэлжэ ажалшадтай уулзажа, дайшалхы ажабайдалаа тухайгаа хөөрэжэ байдаг. Хүшэр сагай болоходо, сэрэгшэд ажалша коллективүүдтэ горитой туһаламжашье үзүүлдэг. Сэрэгшэдэй уран һайханай самодеятельностиин коллективүүд һонирхолтой концертнүүдые тэдэндэ харуулдаг байдаг. Юрэдөө, арадай армиин сэрэгшэд гэжэ дэмы хэлэдэгэгүй. Тэдэнэр арадтаяа нягта холбоотойгоор ажаһуудаг хэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Национальна арадай армиин сэрэгшэд республикын хүн зон халуун талархалтайгаар хандадаг юм. Тэрэнэй нэгэ гэршэ хадаа энэ уулзалга мүн.

АДН—ТАСС-ай фото.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

МЕТРОГОЙ БАРИЛГАШАДТА ШАГНАЛ БАРЮУЛАГДАБА

ПРАГА. ЧССР-эй ниислэл хотын метрополитенэй барилгашадай баярай суглаан болоожо, тэдээндэ совет космонавтнуудай отрядай үмэнэһөө дамжуулгын Улаан туг барюулагдаба. Ажалдаа үндэр үрэ дүн туйлаһанай, социалис мүрысөө дэлгэрүүлгэдэ ехэ хубитаяа оруулһанай, ниитын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадаһанайнгаа түлөө чехословак-совет хани барисаанай бүлгэмэй энэ эгээл дээдын шагналда метрополитенэй барилгашад хүртөө бшуу. Улаан туг Чехословакиин түрүүшын космонавт В. Ремек барюулаа.

Прагын-метрополитен хадаа хоёр аха дүү ороной хани барисаанай ба харилсаа холбооной һүлдэ болонхой. Советскэ Союзһаа ерэһэн хүсэтэ техникэ эндэ хүдэлгэгдэнэ, дүй дүршэлтэй совет мэргэжэлтэд чехословак нүхэдтөө ажал хүдэлмэридэнь туһална. Тэрэнэйнь ашаар КПЧ-гэй XV съездын табиһан зорилгонууд саг болзорһоо урид дүүргэгдэжэ, 1980 оной һүүл хүрэтэр Прагын метрополитенэй утань 20 километртэ хүргэгдэбэ. Үдэр бүри метро 250 мянган хүниие зөөнэ.

ҮЙЛЭДБЭРИИНЬ ХЭМЖЭЭН ХОЁР ДАХИН УРГАХАНЬ

СОФИ. «Фармахим» гэжэ Болгариин гадаадын худалдаа наймаанай нэгэдэлэй бүридхэдэг үйлэдбэриин гол шухала зүйлнүүдэй тоодо хоёр шэнэ эм нэмэгдэжэ абтаба. Мүнөө энэ нэгэдэл эгсэ 3 мянган янзын элдэб эд бараа харини гүрэнүүдэй захилаар эльгээжэ байна. Тэдэнэй тоодо элдэб эмүүд, косметическэ хэрэгсэлнүүд, эфирнэ тоһонууд, парфюмерна зүйлнүүд ороно. Бүхы продукциингаа 70 шахуу процентые нэгэдэлэй предприятинууд СЭВ-эй гэшүүн-оронууд, худар ябуулна. Имагтал ганса Советскэ Союз жэл бүри 100 гаран ондо ондоо янзын зүйл худалдан абадаг юм.

Болгариин наймадахи табан жэлэй туршада «Фармахимиин» үйлэдбэриин хэмжээн хоёр дахин дээшэлхэ хараатай. Советскэ Союз худар урданайхида орходоо хоёр дахин ехэ продукци эльгээгдэдэг болохо юм.

БКП-гэй болохоёо байгаа XII съездын хүндэлэлдэ социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлһэн нэгэдэлэй коллектив нэгэдэхи кварталай түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэбди, хэдэн зүйлэй шэнэ продукци үйлэдбэридөө нэбтэрүүлхэбди гэһэн үндэр уялга абанхай.

В. И. ЛЕНИНЭЙ МОНУМЕНТ БОДХООГДОХОНЬ

ГАВАНА. Ороной ниислэл хотын В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ сэсэрлигэй тэгэндэхи эгээл үндэр добуун дээрэ дэлхэйн үгытэй ангиин вождь ба совет гүрэниие байгуулагша Владимир Ильич Ленинэй асари томо монумент бодхоогдохонь. Энэ хадаа дэлхэйн бүмбэрсэгэй баруун хубида табигдаха В. И. Ленинэй түрүүшын монумент гэжэ онсолон тэмдэглэмээр.

Тэрэ хүшөөгэй автор—мэдээжэ совет скульптор, СССР-эй арадай уран зураача Л. Е. Кербель. Тэрээнтэй хамта монумент зохёон бодхооход хэрэгтэ Кубын ба СССР-эй скульптор, архитекторнууд олоороо хабаадаха юм.

ХАМҺАБАРИИН АЖАХЫ ХҮГЖӨӨХЭ

БУДАПЕШТ. Венгридэ үнгэрһэн жэлдэ үйлэдбэрилэгдэһэн хүдөө ажахын бүхы продукциин 40 шахуу процентнь хүдөөгэй кооператорнуудай гэр шадарай болон хамһабариин ажахынуудһаа абтаһан байна. Энэ талаар ороной урда хубиин Баранья гэжэ областиин «Мир» кооперативай ажалшад баранда үльгэр жэшээ харуулна. Тэдэнэй дүй дүршэл бүхы республика дотороо үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнэ.

Кооперативай гэшүүдэй үмсын ажахы томо аграрна үйлэдбэриин таһаршагүй нэгэ хубинь болоожо ороно гээ һаа, алдуу болохогүй. Жэшээлхэдэ, шубуу үсхэбэрилхэ хүсэлтэйшүүл кооперативһаа мүнгэ уриһаар абаад, гэр байра түхеэрдэг, нарай дальбараануудые худалдажа асарна. Тиихэдэ кооператив тэдэ шубуудыень тэжээлээр хангана, үбдэбэлнь, ветеринарнуудые эльгээжэ байдаг. Гадна бэлэн продукциинь мяханай комбинат абаашажа тушаадаг юм.

Кооперативай гэшүүдэй гэр байрануудые харахадаа, тэдэнэй баян бардам һуудал байдалтайда абаһаар этигэхэт. Хоёр дабхар шулуун гэрнүүдэйнь газаа хүнгэн машинануудай гаражнуудые, орой дээрэнь—телевизионно антеннэнүүдые обёорхот.

СОЁЛОЙ ФОНД БАЙГУУЛАГДАБА

ХАНОЙ. Вьетнамда соёлой фонд байгуулагдаба. Театрнуудые, концертнэ залнуудые, киностудинуудые барилгада, уран бэлигтэнэй коллективүүдтэ туһаламжа болгогдожо энэ фондын мүнгэ зөөри гаргашалагдахаар хараалагдана. Искусствын элдэб жанрта бүтээгдэһэн эрхим зохёолнуудай түлөө жэл бүриин шан энэл соёлой фондһоо үгтэхэ юм.

ЭРХИМ ШАНАРАЙ ТЭМДЭГТЭЙ

БЕРЛИН. Дрезден округой Радебейле хотодохи «Планета» гэжэ полиграфическа оньһон машина ба түхеэрэлгэнүүдые бүтээн гаргадаг заводто «Эрхим шанарай ажалтай предприяти» гэһэн нэрэ зэргэ олгогдобо. Тус завод иимэ үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэһэн ГДР-эй табан зуудахи предприятинь болобо.

Эрхим шанартай продукци үйлэдбэрилгэ, түсэбтэ даабаринуудаа саг болзорһоонь урид бэелүүлгэ, түүхэй эд ба элшэ хүсэ гаргашалгые хороолго—эдэ бүгэдэ эрилтэнүүдтэ коллективэй хүдэлмэри гүйсэд харюусаха зэргэтэй.

В. Ламберцын нэрэмжэтэ «Полиграф» гэжэ комбинадай бүридэлдэ ородог дээрэ нэрлэгдэгшэ завод бүхы дэлхэйдэ суурхадаг офсетнэ аргаар барладаг машинануудые үйлэдбэрилэн гаргадаг юм. Шанарай тэмдэгтэй энэ машинанууд Советскэ Союз, аха дүү социалис бусад оронууд худар эльгээгдэдэг юм.

ҺУНГАЛТАДА БЭЛЭДХЭЛ ТҮЛЭГ ДУНДАА

ХАНОЙ. Республикын эгээн дээдын засагай зургаан болохо СРВ-гэй Национальна суглаанай һунгалтада бэлэдхэл социалис Вьетнамда эдэ үдэрнүүдтэ түлэг дундаа ябажа байнхай. Һунгалтанууд байгша оной апрелиин 26-да үнгэргэгдэхөөр хараалагдана. Вьетнамай Эсэгэ ороноо хамгаалгын фронтын ЦК-гай секретариат тусхай тогтоол баталан абажа, болохоёо байгаа һунгалтануудай онсо ехэ социально-политическэ удха шанартай байһые тэмдэглэбэ. Үшөө нэгэ онсо зүйлынь гэхэдэ, тус һунгалтанууд Вьетнамай шэнэ конституциин баталагдан абтаһаар болохоёо байгаа түрүүшын һунгалта мүн. Фронтын бүридэлдэ ородог бүхы ниитын эмхинүүдые болон политическэ партинуудые, республикын бүхы хүн зониие һунгалтын хүндэлэлдэ социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, Вьетнамай гурбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабаринуудые үлүүлэн дүүргэхые, ороной ажабайдалда гүнзэгы удха шанартай энэ үйлэ хэрэгые ажалай шэнэ амжалтануудаар угтахые тус тогтоол уряална.

(ТАСС).

Венгриин Арадай Республикада холбогдон залгагдадаг «280 Т-6» түхэлэй шэнэ троллейбус бүтээн гаргагдажа эхилбэ. Тэрэ зөөлэн ябадалтай байхаһаа гадна нэмэлтэ двигательтэй юм. Тиимэһээ шэжэмтэ утаһа татагдаагүй үйлсэнүүдээр һаадгүй ябаха аргатай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шэнэ троллейбус.

МТИ—ТАСС-ай фото.

Дүлэтэ сэлмүүдэй баатарнууд

СЭРЭГШЭДЭЙ БҮЛЭ

1945 ондо империалис Япониие бута сохихо дайнда хабаадалсаан Василий Григорьевич Саенкэтэй уулзахадамнай, үндэр бэетэй, хараха янзада эдүүр энхэ, залуушар шарайтай хүн байба. Дайнда хабаадаhан тухаинь удхалан асууhахадамнай, Саенкын намтар тон лэ hонирхомоор hэн. Гуша нэгэн жэлдэ сэрэгэй алба хэхэ зуураа, взводой командираар арба шахуу жэл соо ябаhан. 1941 ондо сэрэгэй училищи дүүргээд, 19 наhатай залуу офицер взвод даажа абаhан юм. Энэ дайнда тэрэ дивизиин штаб хамгаалха взводто командираар ябаа hэн.

— Гурбан автомашина дээрэ зенитнэ пулемедуудые тодхообди. Тиин дайсанай самолёдуудай шабта дүүрэн ниидэхэдэнь, буудажа унагааха даабаритай байгаабди,— гэжэ хуушанай сэрэгшэ хөөрөөгөө эхилнэ.

Анхан сагта Черемховодо тракторист-комбайнёрнар хүдэлжэ тула тэрэ автомашинануудаа нарин нягта абажа ябаадаа, тон шадабаритай байгаа. Василий Григорьевич дайшалха замаа тодорхойлходоо, «Ордена Ленина Забайкальский военный округ» гэжэ ном гаргажа hэхэбэ. 17-дохи арми МНР-эй газар дайдаhаа дайшалха замаа эхилээ. Шара (Желтое) далай хүрэhэн юм. Буряад оронhоо ошоhон олон хүнүүд энэ армида алба хэдэг байгаа. Василий Григорьевич наhанайнгаа хани нүхэр Нина Степановнатай суг дайнда ябаа hэн гэжэ мэдээд, эхэнэр энэ сэрэгшэнтэй танилсуулба. Нина Степановна сэрэгэй медицинэ сестрагай уялга дүүргэдэг байгаа. Сэрэгэй полевой госпитальдо хирургическа сестрагаар хүдэлдэгшэ hаа, шархатаhан сэрэгшэдые машинаар эмнэлгэдэ, түрүүшын тубалажа үзүүлдэг hэн. Нина Степановна маргагдашагүйгөөр үеые дурсан hанахадаа, нэгэ ушарай онсо хадуугдаад байдагынь тэмдэглэбэ. Юуб гэхэдэ, совет сэрэгшэдэй Үбэр-Монголоор гаража ябахадань, юрын малшан эхэнэр hэеы гэртээ урижа оруулаа hэн. Халуун сайгаар хүндэлhэнэй удаа нэгэ саарhа гаргажа дэлгээбэ. Тэрэнь В. И. Ленинэй дүрэ зураг байгаа.

Японтоной мэдэлдэ байhан Үбэр-Монголдо малшан эхэнэрэй гэртэ нимэ үзэгдэл хараhандаа урмашан байсан бэлэйбди. Ленин багшын орон олон эльгээгдэhэн Совет Армиин сэрэгшэд дайсадай дарлалтаhаа сулөөлбэ, ушар нимэйнэ монгол арадай эгээн hайн танниие хүндэлжэ байгаа мэдүүлиэб гэжэ тэрэ малшан ойлгуулаа бэлэй,— гэжэ Нина Степановна хэлэбэ.

Удаань Василий Григорьевич сэрэгэй албан тухай дахинаа hонирхообди. Офицерэй тушаалда ябаhан хүн хэзээдэшье нарин hанаатай, харюусалгатай саг үргэлжэ байха зэргэтэй бшуу.

— Түрүүшын үедэ гол түлэб сэрэгэй хэрэгүүдтэ анхаралаа хандуулаад, ондоо «зэдээ-бүлэ» гэжэ hэнидэг асуудалнуудта ехээр [illegible] hэм. Жэлнүүд үнгэрхэ тусам, сэрэгэй алба хэжэ ябаhан сэрэгшэд ехэ тоото hэн. Энэнэй удаа сэрэгшын хоолоной газарые [illegible] тэрэ хүүгэдөө hургажа, тэрэ хэрэг,— гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

Үнинэй сэрэгшын үбсүүндэ арбан нэгэн медаль ялардаг. Энэ хадаа Эхэ ороноо эрхимээр хамгаалhанайнь гэрэшэ ха юм.

М. ДУГАРОВ,
отставкада гараhан майор.

СПОРТ

БААТАРАЙ ДУРАСХААЛДА

Ургажа ябаа залуу үетэниие сэрэгэй-патриотическа талаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ партиин XXVI съезд дээрэ ехэ анхарал хандуулагдаhан байна. Энэньшье гайхалтай бэшэ. Ушарынь юуб гэхэдэ, эдиршүүлые Эхэ орондоо дуратайгаар, үнэн сэхээр, бэеэ үгэнги байхаар хүмүүжүүлхэ гээшэ бидэнэй гол зорилго болоно бшуу.

Нютагаймнай домог суута сэрэгшэ, Советскэ Союзай Герой, генерал-майор И. В. Балдыновай дурасхаалда зорюулагдажа, эдиршүүлэй дунда дүрэ буляалдалгын барилдаагаар үнгэргэгдэhэн бүхэсоюзна мүрысөөн энээниие элирхэйлэн гэршэлээ. «Труд» бүлгэмэй спортын байшан соо үнгэргэгдэhэн энэ мүрысөөндэ манай республикын ниислэл хотын, мүн хүдөөгэй районуудай эдир барилдаашадhаа гадна, Агын ба Усть-Ордын автономито округуудай, Эрхүүгэй областиин Байкальск хотын, Яхадай АССР-эй спортсменүүд хабаадаба.

Энэ мүрысөөн юугээрээ нёдондо жэлэйхиhээ илгаатай байгааб гэхэдэ, эдир барилдаашадай мэргэжэл шадабари, арга дүрэ нилээд ургаа гээд тэмдэглэлтэй.

Эгээл хүнгэн шэгнүүртэн сооhоо Зэдын районой командын гэшүүн Жаргал Айсуев бар хүсэтэй, арга дүрэтэй барилдаашан болоожо ябаhанаа харуулаа. Түгэсхэлэй мүрысөөндэ тэрэ «Забайкалец» гэжэ спортын клубай түлөөлэгшэ Юра Сандаковтой уулзахадаа, очкогоор диилэжэ, чемпион болобо.

45 килограмм. Хүүгэдэй спортын 7-дохи hургуулиин hурагша Саша Хабитуев энэ шэгнүүртэн сооhоо яаха аргагүй булюу байжа, нэгэдэхи hуури эзэлээ. А. Гармаев, В. Сухеев гэгшэд удаадахи hууринуудта гараhан байна.

hүүлэй жэлнүүдтэ Хэжэнгын районой хүүгэдэй спортын hургуулиин багшанар, тренернүүд амжалтатай hайнаар хүдэлжэ байна гэжэ тэмдэглэлтэй. Энэ hургуулиин hурагшад ехэ ехэ мүрысөөнүүдтэ хабаадахадаа, амжалта туйлажа, нютагаа суурхуулдаг болонхой. Энээниие баталан, Г. Цыбенов, Б. Санданов 48 килограммай шэгнүүртэ түгэсхэлэй мүрысөөндэ гараhан байгаа. Эндэ Гена Цыбеновэй илалта маргаашагүй байба.

56 килограммай шэгнүүртэ Баяр Будаев (Түнхэн), Александр Марактаев («Забайкалец») гэгшэдэй хоорондо ана-мана hонирхолтой шанга тэмсэл болобо. Түрүүшын гурбан минутын турша соо Баяр 6:5 тоотойгоор шүүгээ hэн. Забhарлалгын hүүлээр үшөө хэдэн очко үлүү абажа, тэрэ илалта туйлаhан байха юм.

Хүүгэдэй спортын 7-дохи hургуулиин hурагша Владимир Хандажапов Түнхэнhөө ерэhэн Жаргал Молоновтой уулзаба. Түрүүшын гурбан минутын турша соо эдэнэй уулзалга 6:6 тоотойгоор дүүрэбэ. Гэбэшье саашадаа Володя эдэбхижэжэ, 9 очкогоор урагшаа гараhан байна. Агын автономито округой суглуулагдамал командын түлөөлэгшэ Данзан Жалсанов бронзо медаляар шагнагдаа.

Бусад шэгнүүрнүүдтэ Сергей Замбалов («Забайкалец»), Александр Бардаханов (7-дохи ДЮСШ), Матвей Ильюхинов («Труд»), Андрей Трухин, Виктор Леонов (хоюулаа «Динамаhаа»), Николай Иванов («Забайкалец»), Юрий [illegible] заргашиев (7-дохи ДЮС[illegible]) гэгшэд илалта туйлаба.

Нёдондо жэл манай [illegible] публикын эдир хүбү[illegible] шэгнүүрэй долоондо[illegible] рүү hуури эзэлээ hэн. [illegible] мүнөө бүхы шэгнүүр[illegible] илажа гараhан байна. [illegible] республикымнай эдир [illegible] даашадай мэргэжэл ша[illegible] риин дээшэлжэ байhые [illegible] шэлбэ.

Александр Бардах[illegible] эгээл гоё hайхан ду[illegible] байhанайнгаа түлөө [illegible] шанда хүртөө. Иван Г[illegible] лов (Яхадай АССР) а[illegible] дай дундаhаа онсо ша[illegible] hан байха юм.

Улаан-Үдын горспор[illegible] митедэй эмхидхэhэн эн[illegible] рысөөн hайнаар үнгэрөө[illegible] Гэбэшье хэдэн ажа[illegible] хэхэ шухала. Манай [illegible] сэрэгшын дүрэ зурагы[illegible] дейскэ коллегиин сто[illegible] рэ шэмэглэн табибал, [illegible] спортсменүүдтэ хүмүү[illegible] хы ехэ удха шанартай [illegible] ха hэн гэжэ hанаг[illegible] Үшөө саашадаа союзна[illegible] публиканүүдай, мүн [illegible] даашадаараа суурхаhан [illegible] то городүүдай команд[illegible] дые олоор урихада [illegible] Имагтал тэнсүү шанга [illegible] сэлдэ спортсменүүдэй [illegible] гэжэл шадабари дээш[illegible] арга дүрэнь мүлигдэдэ[illegible] ба шадалынь нэмэдэ[illegible] шэ.

Б-М. ЖИГЖИТО[illegible]

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: мүр[illegible] нэй судья **В. М. Сыде[illegible]** килограммай шэгнүүр[illegible] жа гараhан **В. Цыдыпов** ([illegible] гарhаа), **В. Леонов, Ю.** [illegible] маев гэгшэдтэ шагна[illegible] рюулжа байна.

М. СУТУРИНАЙ фо[illegible]

Хилын саанаhаа

ТАСС АПН

Амгалан байдалай, зохёон байгуулгын замаар

Дэлхэйн газетэнүүдэй мэдээсэлнүүдhээ

КПСС-эй XXVI съездын хүдэлмэриин дүнгүүд хилын саанахи хэблэлэй гол анхарал татаhаар. Л. И. Брежневые КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретаряар, партиин хүтэлбэрилхы органуудые нэгэн дуугаар hунгаhан тухай Москваhаа мэдээсэлнүүдые газетэнүүд эли газартаа тунхаглана. Съездын түгэсхэлдэ Л. И. Брежневэй хэлэhэн үгэ, аха дүү партинуудай делегацинуудай хүндэлэлдэ Кремльдэ эмхидхэгдэhэн уулзалгын үеэр тэрэнэй хэлэhэн үгэ сүм гү, али тодорхойгоор найруулагдан тунхаглагдана.

ПРАГА. КПСС-эй XXVI съезд — коммунис общество байгуулагшадай, арадуудай амгалан тайбан, сүлөөтэ байдалай түлөө залан шууд тэмсэлшэдэй баатаршалгын, эдэбхи үүсхэлэй ба шэн зоригой эли тодо гэршэ болоо. Энэ съезд агуу Ленинэй партиин сэсэн мэргэн хүтэлбэри доро совет арадай туйлаhан амжалтануудай гайхамшаг гэршэ болоожо КПСС-эй, уласхоорондын бүхы коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй түүхэдэ орохо,— гэжэ **Чехословакиин «Руде право»** бэшэнэ.

БЕРЛИН. **«Нойес Дойчланд»** (ГДР) съезд дээрэ харагдаhан нэгэдэл болон нягта жагсаалай оршон байдалые тусхайлан тэмдэглэхэ зуураа, иигэжэ тэмдэглэнэ: КПСС хоёр гол, юрын, эли тодо зорилго: арад зоной ажана жаргалта байдал, дэлхэйдэхи бата бэхи эб найрамдал туйлаха зорилгонуудые урдаа табина. Энэнь партиин XXVI съездын хүдэлмэреэр үшөө дахин, үнэншэмэ тодоор лаблагдан баталагдаа.

СОФИ. Болгариин бүхы газетэнүүд съездын хүдэлмэриин дүүрэhэн тухай материалнуудые түрүүшынгээ хуудаhануудта: «Коммунизм байгуулгын замаар хэлбэришэгүй дабшана», «Hанал бодолнуудай, үг зорилгонуудай ба ажал хэрэгүүдэй нэгэдэл». «Нэгэдэл болон нягта жагсаалай оршон байдалда». «Арад зоной аша туhада, бата бэхи эб найрамдалай түлөө» гэhэн томо гаршагуудтайгаар тунхаглана.

ХАНОЙ. Вьетнам арад бүхы социалис хани нэгэдэлтэ оронуудтай, революционно хүсэнүүдтэй, түрүү хүн түрэлтэнтэй хамта съездын амжалтые үнэн зүрхэнhөө баясан амаршална,— гэжэ **Ханойн «Куан дой Нян Зан»** бэшэнэ.

ПАРИЖ. Коммунизм байгуулха, амгалан тайбан байдал батадхаха гол зорилготой партиин политическэ хараа бодолой бата байhые КПСС-эй XXVI съезд лаблан баталба,— гэжэ **Парижай «Котидьен де Пари»** тэмдэглэнэ. Советскэ Союз шахардуу байдал hулаauthor-рууллгын стратегиие зүүн ба баруун оронуудай хоорондын харилсаанда урда мэтээр баримтална гэжэ тус газетэ бэшэнэ.

ТОКИО. **Японой «Нихон кэйдзай»** газетэ съездын түгэсхэлдэ Л. И. Брежневэй хэлэhэн үгые тобшоор найруулан тунхаглахадаа, «Совет дипломатиин гол хараа бодолынь шахардуу байдалай hуларалгые үргэлжэлүүлхэ ба гүнзэгырүүлхэ, буу зэбсэгүүдые үрдилдэн түхеэрхэ ябадал болюулха зорилготой» гэжэ тусхайлан тэмдэглэнэ. Имагтал амгалан тайбан байдал — хүн түрэлтэнэй дэбжэлтын шиидхэхы энэ нүхэсэл болоно гэжэ Л. И. Брежнев нэгэнтэ бэшэ заахан юм гэжэ тус газетэ hануулна.

ЛОНДОН. Европодо аюулгүй байдал, харилсаа холбоо хангаха зорилготой зүб лөөндэ хабhадаhан оронуудай түлөөлэгшэдэй Мадрид тахи уулзалгын үедэ Советскэ Союзай оруулhан амгалан шэнэ дурадхалнуудай ехэ hонирхол үүсхэhэн тухайда Англиин хэблэл мэдээсэнэ. Энээнтэй дашарамдуулан, **Лондонон «Таймс»** иигэжэ бэшэнэ: Европо түбидэ харилсан этигэмсэлэ бэхижүүлхын тула Советскэ Союзай дурадхаhан хэмжээнүүд онсо анхарал үүсхэнэ.

(ТАСС).

САЛЬВАДОР. Энэ зураг дээрэхи залуу эхэнэрэй нюдэндэ аюулай тэмдэг, айдаhата мэдэрэл эли бодо обёорогдоно бэшэ гү? Теэд тэрэнь гайхалгүй, юуб гэхэдэ, нарай бага үхибүүнэйнгээ түлөө hанаагаа зобоно ха юм. Хэдэн арбаад мянган сальвадорэйнд дорой муу байдалтай, үлэн хооhон ажаhуунa. Вашингтонои табиhан генералнууд табяад жэлэй турщада энэ оронииe зонхилхо зуураа, арад зониие үгытэй ядуу байдалда асараа, тэдэниие хайра гамгүй мүлжэн доромжолоо. Ороной хүн зоной хахадhaa эхэнхинь эрдэм номгүй байhаар зандаа.

ТАСС-ай фотохронико.

ГАБШАГАЙ ВАХТЫН ДҮНГҮҮД

УЛААН-БААТАР. Монгол ороной ниислэл хотын ажалшад КПСС-эй XXVI съездын хүндэлэлдэ зорюулhан габшагай вахтынгаа дүнгүүдые согсолон гаргаба. Социалис уялгануудынь үлүүгээр дүүргэгдэhэн байна. Орон дотор 5 миллион шахуу түгрэгэй сэнтэй продукци нэмэжэ үйлэдбэрилэгдөө. «КПСС-эй, МНРП-гэй съездүүдтэ — манай коммунис габшагай ажал» гэhэн уряатайгаар ажаллан, Улаан Баатарта гэрнүүдые баридаг комбинадай коллектив үйлэдбэриин шэнэ предприятинүүдые бариха түсэбөө болзорhоо неделеэр урид дүүргэбэ.

ХҮН ЗОНОЙ ЗҮГҺӨӨ ДЭМЖЭГДЭН

КАБУЛ. ДРА-гай арадай зэбсэгтэ хүсэнүүд хүн зоной зүгhөө дэмжэгдэн, Бадахшан, Баглан, Кундуз провинцинуудта контрреволюционно үшөө хэдэн банданууды hамна сохибо. Американ, англи ба хитад үйлэдбэриин буунуудые, хилын саана хэблэгдэhэн хорото номнолой литература бандидуудhаа буляагдан абтаа. Эндэхи бандидууд хүүргэнүүдые, больницануудые, hургуулинуудые тэhэлдэг, амгалан зондо добтолдог байгаа. Тиихэдээ нютагай зониие айлгаха, правительствада харша буhалгаануудые үүдхэхэ гэжэ эрмэлзэдэг байба.

ПАКИСТАНАЙ САМОЛЁДТО ТОХЁОЛДОҺОН УШАРАЛ ТУШАА

КАБУЛ. Карачи Пешавар хоёрой хоорондын замhaa баалалтаар хадууржа, Кабулдахи уласхоорондын аэропортдо бууха баатай болоошо Пакистанай «Боинг-720» самолёдто тохёолдоhон ушаралые зайсуулхын тула шухала бүхы хэмжээ Афганистанай засагаархид өөрынгөө зүгhөө абажа байна. Пассажирнууд ба экипажые эмүүдээр, эдеэ хоолоор, бүхы шухала бусад юумээр хангана.

Самолёдые хулгайлагшад мартын 4-нэй үглөөгүүр 27 пассажирые сүлөөлөө. Тэдэнэр журналистнуудтай хөөрэлдэхэдөө, туhаламжа үзүүлhэнэйнь түлөө ДРА-гай правительствада үнэн зүрхэнэй баясхалан хүргэбэ. Тэдэнэй хэлэhэнэй ёhoop, «Боинг» дээрэ үшөө зуу гаран хүн үлэнхэй.

Пассажирнууд ба экипажые сүлөөлхэ тухай хэлсээнэй хэгдэжэ байhантай дашарамдуулан, ДРА-да Пакистанай хэрэгүүдые саг зуура эрхилхэ этигэмжэтэ түлөөлэгшэ, тэрэшэлэн Пакистанай граждан авиациин управлениин начальник ерэhэн байна.

Энэ самолёт мартын 2-то зэбсэгжэhэн хүнүүдээр намнагдаhан байгаа. Тэдэнэр президент Зия-уль-Хакай захиралтаар Пакистанай засагаархидаар hаяхан баригдажа хаагдаhан политическэ хэрэгтэниие сүлөөлхэ эрилтэ табина.

Бидэнэр мүрдэгшэд-хюдагшад бэшэбди, харин Зия-уль-Хакай засагта эсэргүү политическэ эмхиие түлөөлнэбди,— гэжэ тэдэнэй нэгэн мэдүүлбэ. Минии түлөөлдэг эмхи премьер-министр байhан А. Бхуттын — Пакистанай арадай партитай ямаршье холбоогүй юм гэжэ тэрэ тусхайлан тэмдэглэбэ.

АМГАЛАН БАЙДАЛАЙ АША ТУҺАДА

БЕРН. Амгалан байдал бэхижүүлхэ асуудалаар Советскэ Союзай оруулhан дурадхалнууд саг зуурын ябуулга бэшэ байна. Эдэнь удаан болзортой хэмжээ ябуулга болоно,— гэжэ Швейцариин амгалан байдалай түлөө хүдэлөөнэй «Унзере вельт» гэдэг газетын редакционно статья дотор хэлэгдэнэ. Эдэнь гансашье социалис бэшэ, мүн бусад оронуудай арадуудай хүсэл эрмэлзэлнүүдтэ харюусана. Амгалан тайбан ажаhуухые хүсэдэг арадууд эб найрамдалай түлөө үнэн зүб тэмсэлые бүри үрэ ехэтэй болгохын тула оролдолго хүсэлэлгэнүүдээ нэгэдхэхэ ёhотой гэнэ.

ЛИВАНАЙ ГУИЛТА

НЬЮ-ЙОРК. Ливанай правительство энэ орондо эсэргүү «Израилиин эзэрхэг түримхэй ябуулгануудай дабтагдажа байhые» зүбшэн хэлсэхын тула Аюулгүйн Соведые зарлаха гуйлтатайгаар хандаба. Аюулгүйн Соведэй түрүүлэгшэ П. Флорин (ГДР) тусхай заседани зарлаха саг тодорхойлхын тула зүбшэлэлгэ хэжэ захалаа.

Понедельнигэй үдэр тус ороной урда районуудта Израилиин авиациин хоёр дахин доболhоной hүүлээр Ливан иимэ гуйлта оруулhан байна. Тир хотоhоо холо бэшэ байдаг араб тосхонууд дээрэ бомбонууд ба ракетэнүүд хаягдаа. Тиихэтэй хамта, Тель Авивай хиналта доро байдаг хархис сепаратис эмхидэлнүүд Сидон городые бомбодобо. Ливанда саг зуура байhан ООН-ой хүсэнүүдэй штаб-байраhaa мэдээсэhэнэй ёhoop, энэ доболгодо Израилиин патрульна суднанууд мүн лэ хабаадаhан байна. Энэ районлохи шахардуу байдал хойто үдэрынь үргэлжэлөө.

Ливанай урда зүгтэхи Израилиин хорото ябуулга ООН-ой гэшүүн-оронуудые ехээр hанаата болгоно. ООН-ой Генеральна секретарь К. Вальдхайм буудалдаа зогсоохо, гурим сахихыень Урда Ливандахи хёмороондо хабаалагшад бүгэдые дахинаа уряалба. Тиигээгүй hаань, энэ районлохи байдал бүри шахардуу болоожо, тон муу хойшолонгуудтай байжа магад гэжэ эндэ тараагдаhан мэдүүлгэ доторнь хэлэгдэнэ.

ВАШИНГТОН ОШОХО ДАБШАЛГАДА БЭЛДЭНЭ

НЬЮ-ЙОРК. Совет орондо харша, дайн сэрэгэй бэлэдхэл дэбэргэхэ хараа бодол оронойнгоо правительствын баримталдаг болоhые, бусад гүрэнүүдэй дотоодын хэрэгүүдтэ хамаарха, дэлхэйе зонхилхо зорилготой Вашингтоной эзэрхэг түримхэй гадаадын политикые буруушааhан кампани Холбоото Штадуудта дотор улам үргэлдэнэ. «Дайнда эсэргүүтээр арад зониие элсүүлэн жагсааха» гэhэн холбооной пресс-конференци Нью-Йоркдо болоод. Вашингтон ошохо ниитэ национальна дабшалгада бэлдэхэ тухай тэндэ соносхогдоо. Энэнь майн 3-да эхилхэ, мүнгөөр Пентагондо бэшэ, харин хүнүүдэй хэрэглэмжэдэ зорюулха уряатайгаар үнгэрхэ болоно.

300 гаран ниитын, профсоюзна ба залуушуулай эмхинүүдые нэгэдхэhэн тэрэ холбооной гүйсэдхэгшэ-директор Керол Питтманай мэдүүлhэнэй ёhoop, США-гай правительствын дайнда бэлдэжэ байhантай, ажалша олониитын амидархы эрхэдэ, анаг туhада эсэргүү сэрэгэй-промышленна комплексын добтолжо байhантай дашарамдуулан, юрын америкэнцүүдэй сошордол, зэбүүрхэл улам ехэ болоно. Буу зэбсэгүүдые үрдилдэн түхеэрэлгын аюултай шэнэ hүжэрэлгэ хүдар оронoo татан оруулха гэhэн Пентагоной түсэбүүдые нимэ ушар байдалда эрид шууд буруушааха, тэмсэхэ шухала болонхой. Вашингтон ошохо дабшалта халаа сэрэгэй аюулда эсэргүү, «хүйтэн дайе» hэргээлгэдэ эсэргүү, маккартизмын хархис зэбүүн сагые тэхэрюулгэдэ эсэргүү американ арадай тэмсэлэй шухала шата болохо гэжэ тэрэ тусхайлан тэмдэглэнэ.

ГАИ-гай экран

Үнгэрөөд байhан февраль hарын туршада hогтуугаар машина жолоодожо ябаhан 130 гаран хүн ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэдтэ баригдаhан байна. Энэ тоо гансал Улаан-Үдэ хото соо болоhон баримта гээшэ. Тиихэдэ үнгэрөөд байhан hүүлшын долоон хоногто hогтуугаар машина жолоодоhон 70 хүн баригдаа. Тэдэнэй дундаhаа тоhоной базын жолоошон В. А. Степанов, Сотниковой шубуунай фабрикын слесарь М. Н. Сухарев, ашаа шэрэдэг автотранспортна хоёрдохи предприятиин жолоошон В. А. Михайлов, Улаан-Үдэ станциин вагонно депогэй жолоошон, урдань машина жолоодохо эрхээ хаhагдаhан И. И. Рыжков, Железнодорожно районой ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангадаг комбинадай слесарь Г. П. Ефремов гэгшэд болоно. Харгыгаар ябаха дүрим эбдэhэн эдэнэр тухай материал республикын ГАИ-гай захиргаанай комиссида эльгээгдэнхэй.

Февраль hарын hүүлшын долоон хоногто харгы дээрэ усалта долоон ушарал тохёолдоо. Гэмэлтэhэн арбан хүнэй табаниинь ябагашуул болоно. Загарайн районой Шулуутайн леспромхозой автобусой жолоошон Г. К. Непомнящих хэтэрмэ хурдаар гүйлгэжэ ябатараа, харгын годиролго дээрэ машинаая залажа үрдингүй хүмэреэ. Эндэ өөрөө гэмэлтэжэ, машинань бута сохюулаа. Туринтаево тосхондо ажаhуудаг С. Г. Лапин харгы дээгүүр hогтуугаар ябаhаар, ашаанай машинада дайруулжа, больницада ороход баатай болоо.

Республикын ГАИ-гай захиргаанай комисси урдахи долоон хоногой туршада харгын дүрим эбдэhэн жолоошодой хэрэг хаража үзэhэн байна. Комиссиин шиидхэбэриин ёhoop, hогтуугаар машина жолоодоhон 32 хүн эл дэб болзороор эрхээ хаhагдаба. Тэдэнэй дундаhаа хүүргэнүүдэн түмэр хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг заводой жолоошон Ю. С. Ярославцев, «Бурятферммаш» заводой жолоошон В. П. Немцев, гүрэнэй ород драмын театрай жолоошон В. И. Коневин, ашаа шэрэдэг автотранспортна гурбадахи предприятиин А. А. Вежневич болон бусадые нэрлэмээр.

Н. СЕМЕНОВ,
ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэ.

ХАБАРАЙ ТҮРҮҮШЫН ДУҺАЛНУ[illegible]

Үбэлэй шанга хүйтэн бууража, үниинэй хүлеэгдэhэн игаабарита үдэрнүүд хүрэжэ ерэбэ. Энэмнай нарата үдэрнүүдээр элбэг март hара болоно. Үдэрэй үта болохо бүри наранай элшэ улам шангадана. Энэл үедэ хаа хаанагүй хабарай тэмдэг үзэгдэнэ. Тиигэжэ үдэр хоногой үнгэрхэ тума хада майлын саhан хайлажа захалба. Удахагүй гэхээр, hарын тэн багhaa хада бориин наруули газар соохорлохонь, hарын hүүл тээ сабшалан, бэлшээриин, таряалангай саhан дуhан шахуу хайлажа, горхолон урдадаг гээшэ. Март hарын түрүүшын хахадта сагай уларил республикада дотор хүйтэншэг байхаар хүлеэгдэнэ. Харин хоёрдохи хахадhaaнь хабарай хапа түлэг дундаа орожо, нэгэ заримдаа дулаархa, нүгөөдэнь hалхилха зэргэтэй.

Хабарай түрүүшын энэ hарада февралиинхида орходоо, 10—12 градусаар дулаан болоhон байдаг гээшэ.

Байгша оной март hарада манай республикада сагай уларил ямар байха хаб гээд хүнүүд hонирхоно ёhотой. Энэ hарада урда жэлнүүдэйхиhээ 1—2 градусаар дулаан байхаар хүлеэгдэнэ. Тиихэдэ hарын түрүүшын, мүн хоёрдохи арбан хоногой туршада hүниндөө 20—25, хойто районуудта 26—31, үдэртөө 7—12 градус хүрэтэр хүйтэн байхаар хүлеэгдэнэ.

Игаабарита дулаан үдэрнүүд хоёрдохи арбан хоногой тэн багhaa, гурбадахи арбан хоногто болохо зэргэтэй. Дулаан үдэрнүүдэй үзэгдэхэдэ, республикын урда нютагуудта үдэртөө 5—10 градус дулаан болохоор багсаагдана. Бусад үдэрнүүдтэнь hүниндөө 15—20, 10—[illegible] хойто районуудта 20—28, үдэртөө 5-[illegible] 10 градус хүйтэн болохо.

Hарын туршада дунда зэргээр 2-[illegible] миллиметр тухай саhан ороха жэшээт[illegible] Республикын бусад нютагуудта ту[illegible] шын, хоёрдохи арбан хоногуудай [illegible] багаар, гурбадахи арбан хоногой зар[illegible] үдэрнүүдтэнь бага зэргээр саhан орох[illegible] мартын 8—9, 18—19-нэй үдэрнүү[illegible] секундын 10—15 метр хүсэтэйгээр [illegible] руун-хойто зүгhөө hалхилха, зарим[illegible] шуурганаадшье абахаар хүлеэгдэнэ.

Хада майлын үбэрэй саhанай хай[illegible] hан газарнуудта гүрөөhэн, буга, хан[illegible] гайнуудай наранда бэеэ шаража байха[illegible] харагдадаг. Мүн энэ үедэ шан[illegible] ган «сагаан дэгэлээ» hэлгэнэ, урда рай[illegible] нуудта эртын зумбараанууд нүхэнh[illegible] гаража, тала дайдаар бэлшэнэ.

Дулаан үдэрнүүдэй үзэгдэхэдэ, Ба[illegible] гал далайн хаб загаhан мульhэнэй [illegible] хөөр, забhараар дээшээ гаража, са[illegible] агаараар амилдаг, наранда бэеэ шара[illegible] Тиихэдэ hарын hүүл тээ зулзагатай [illegible] ложо, тэрэнээ мульhэн «хабсагайнууда[illegible] забhарта байра түхеэржэ тэнжээдэг ба[illegible] ха юм.

Март hарада республикын колх[illegible] совхозуудта хабарай тарилгада бэлд[illegible] түлэгтөө ороно. Hарын hүүлшын үд[illegible] нүүдтэ республикын урда районуу[illegible] эртын паар заримдаа борнойлжо за[illegible] даг гээшэ.

Н. АФОНИНА,
Улаан-Үдын гидрометобсер[illegible] ториин директор

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «Ехэ зорилгонууд — ехэ хүдэлмэриин хаhа» — КПСС-эй XXVI съездын делегадуудай Буряад нютагаа бусажа ерэhэн тухай репортаж. «Хонин бүриhөө — хурьга» — хүдөө ажахын шэнжэлэл. ТАСС-ай шэнэ hонин.

Хоердохи хуудаhанда. «Съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ» — иимэ зорилготойгоор Буряад ороной хүн зон ажаллана» — тематическа шэглэлтэй материалнууд.

Гурбадахи хуудаhанда. «Бүмбэрсэг дэлхэйн hонин» — ТАСС-ай корреспондентнүүдэй эльгээhэн тобшо мэдээсэлнүүд. «Социалис оронуудта» — суглуулбари. «Шэнэ үе саг, зүгөөр аялга дуунинь хуушаараа» — гэhэн Н. Кузнецовой статья.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. «МНРП-гэй 60 жэлэй ойдо» — материалнуудай суглуулбари. «Шэнжэлэл ба шүүмжэлэл». С. Антушевай «Халуун хаhа» гэжэ статья. Спортивна мэдээсэлнүүд.

САГАЙ УЛАРИ[illegible]

Сэлмэжэ, бүрхэжэ б[illegible] зарим нютагуудта [illegible] наар саhан орохо. Ба[illegible] хойноhоо секундын 5[illegible] метр хүсэтэйгөөр hал[illegible] Үдэртөө 4—9, зарим [illegible] нуудта 15 градус хү[illegible] хүйтэрхэ.

Улаан-Үдэдэ өөдтэй [illegible] нойтон орохогүй. Ба[illegible] хойноhоо секундын 5[illegible] метр хүсэтэйгөөр hал[illegible] Үдэртөө 4—6 градус[illegible] болохоор хүлеэгдэнэ.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — «Буратиной выставкэ». 10.35 — «Киногоор аяншалагшадай клуб». 11.35 — «Дуун хүнэй хани». Байгалай тоннелиин баригшадтай уулзалга. 12.20 — Шэнэ hонин. 15.25 — Дамжуулгын программа. 15.30 — Шэнэ hонин. 15.50 — Мартын 8-да — Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын hайндэртэ. «Би түрэл дайдадаа дуратайб» — баримтата фильм. 16.30 — «Шатарай hургуули». 17.00 — «Совет уран зурагай искусство». Лениниана.

Улаан-Үдэ. 17.25 — «Саян» — хүдөөгэй ажалшадта зорюулагдаhан дамжуулга. 18.05 — «Илалтын сэрэгшэ» — киноочерк. 18.15 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа. 18.45 — «Үбэлэй угалзанууд» — кино-зураглал.

Москва. 18.55 — Кинопанорама. 20.25 — Фигурна hолгоролгоор дэлхэйн чемпионат. Эрэшүүл. Юрын программа. США-hаа дамжуулга. 21.25 — «Время». — Баяр ёhололой с[illegible] ба Эхэнэрнүүдэй уласх[illegible] дын hайндэртэ зорю[illegible] hан концерт. 01.00 — [illegible] hонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГР[illegible]

Москва. 17.25 — [illegible] шүүлэй уран бүтээл. — «Звездочет» — те[illegible] нал.

Улаан-Үдэ. 18.55 — [illegible] дай АССР-эй Гостел[illegible] гой арадай инстру[illegible] дэй концерт.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕ[illegible]

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-34-05, перевод—2-54-93, писем и селькоров —2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро—2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Гос[illegible] ственного комитета Бурятской АССР [illegible] делам издательств полиграфии и [illegible] ной торговли.
Н-01463. Заказ № 55. Индекс [illegible]